

1981/82:23

Onsdagen den 11 november fm.

Kl. 10.00

1 § Justerades protokollet för den 3 innevarande månad.

2 § Talmannen meddelade att *Rune Ångström* anhållit om ledighet från uppdraget som riksdagsledamot under tiden den 18 november – den 18 december.

Kammaren biföll denna ansökan.

Talmannen anmälde att *Ulla Orring* (fp) skulle tjänstgöra som ersättare för *Rune Ångström*.

3 § Föredrogs och hänvisades
Proposition
1981/82:51 till utbildningsutskottet

4 § Föredrogs och hänvisades
Motionerna
1981/82:80 till skatteutskottet
1981/82:81 till justitieutskottet
1981/82:82 såvitt avsåg avslagsyrkandena på lagförslagen 4–7, 9, 10 och 12–15
i proposition 1981/82:50 till lagutskottet
i övrigt till socialförsäkringsutskottet

5 § Vissa ekonomisk-politiska åtgärder

Föredrogs
finansutskottets betänkande
1981/82:1 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m. m. (prop. 1981/
82:30),

skatteutskottets betänkande
1981/82:8 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m. m. (prop. 1981/
82:30),

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder*

socialutskottets betänkande
1981/82:10 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m. m., såvitt avser
höjning av de allmänna barnbidragen, samt

arbetsmarknadsutskottets betänkande
1981/82:1 om ekonomisk-politiska åtgärder inom arbetsmarknadsdeparte-
mentets och industridepartementets verksamhetsområden.

Anf. 1 TALMANNEN:

Finansutskottets betänkande 1, skatteutskottets betänkande 8, socialut-
skottets betänkande 10 och arbetsmarknadsutskottets betänkande 1 debat-
teras i ett sammanhang, och yrkanden beträffande samtliga dessa betänkan-
den får framställas under den gemensamma överläggningen.

Anf. 2 KJELL-OLOF FELDT (s):

Herr talman! Det har blivit något av upprepningens komik över riksdagens
debatter om den ekonomiska politiken. Under de senaste åren har
ekonomisk-politiska s. k. utspel drabbat riksdagen nästan en gång i
kvartalet. Det har varit oktoberrevolutioner, sparpaket, ekonomiska planer
och ekonomiska offensiver.

Varje gång har regeringens propagandamaskin basunerat ut att nu
befinner vi oss vid vändpunkten, nu har man hittat den slutgiltiga lösningen
på Sveriges ekonomiska problem. Men verkligheten har inte låtit sig vändas
och vridas lika lätt som den ekonomiska politiken. Det ekonomiska förfallet
fortskrider, till synes ganska oberört av alla beslut och allt ståhej här i
riksdagen.

Nu är det alltså dags igen. Mindre än fem månader sedan den borgerliga
riksdagsmajoriteten fastställde de senaste riktlinjerna för den ekonomiska
politiken skall nya linjer läggas fast.

Turerna kring den ekonomiska politiken har varit så många, att det är
nödvändigt att göra en återblick för att kunna klarlägga innebörden av de
alternativ som nu föreläggs riksdagen.

För drygt ett år sedan, i oktober 1980, höjdes momsens med 3 %. Ett par
månader senare beslöt riksdagen om en rad utgiftsnedskärningar, framför
allt när det gällde statens överföringar till kommuner och hushåll. I detta det
första s. k. sparpaketet sattes som första prioritet att minska budgetunder-
skottet och att dämpa den offentliga sektorns tillväxt. Dessa mål förklarades
vara överordnade alla andra, inkl. sysselsättningen och den industriella
återhämtningen. Därmed motiverades att en hård åtstramning sattes in i
början av en lågkonjunktur.

Efter denna kraftansträngning hade trepartiregeringen och dess ekonomi-
minister uppenbarligen behov av en vilopaus. Den budgetproposition som

presenterades i januari innehöll inte ett enda förslag om ekonomisk-politiska åtgärder, trots att den redovisade en fortsatt ökning av både budgetunderskottet och underskottet i utrikeshandeln, samtidigt som ekonomin stagnerade och inflationen fortsatte.

Budgetpropositionens omedelbara effekt blev därför att den utlöste en valutakris, som kunde stoppas först med en kraftig kreditåstramning och en höjning av räntan med 2 % till svensk rekordnivå.

I början av det här året stod regeringen således med båda fötterna på bromsen. Konsumtionen skars ner med höjda skatter, och investeringarna och byggandet bekämpades med hård kreditpolitik och rekordhög ränta. Man gjorde också helt klart varför en sådan åstramningspolitik måste föras i en internationell lägkonjunktur, då en svag exportutveckling ändå fungerade som en broms på den ekonomiska utvecklingen i vårt land. De stora obalanserna i statsbudgeten och utrikeshandeln gjorde det omöjligt. Förklarade man, att längre föra en aktiv konjunkturpolitik till stöd för sysselsättning och näringsliv. Sverige måste följa med i den internationella konjunkturedgången oberoende av vad det skulle kosta i arbetslöshet, produktionsbortfall och utslagning av företag. Riktigt lyckades man dock aldrig förklara varför följsamheten till den internationella nedgången krävde att dess konsekvenser mångdubblades genom en hård åstramning, som dessutom i så hög grad riktades mot investeringarna – en märklig utveckling i ett land som plågas av en alltför låg produktionsförmåga och otillräcklig konkurrenskraft.

Regeringens svårigheter att försvara och förklara sin ekonomiska politik ökade genom att inte ens de mål man ställt upp för sig – en förbättrad balans i budget och utrikeshandel – såg ut att kunna uppnås. Visserligen blir underskottet i Sveriges samlade utrikesaffärer något mindre i år än det var i fjol. Men det beror framför allt på en kraftig nedgång av importen och leder bara till den obehagliga slutsatsen att underskottet snabbt kommer att öka igen om den inhemska efterfrågan skulle börja växa. Det är en slutsats som konjunkturinstitutet redan har dragit. I sin höstrapport konstaterar man att underskottet i bytesbalansen nästa år ökar till över 20 miljarder kronor.

Dessutom visade det sig redan i våras, att skattehöjningarna och utgiftsnedskärningarna i de s. k. sparpaketen inte minskade budgetunderskottet utan tvärtom fick det att öka ännu mera. Förklaringen var inte svår att finna. Åtstramningen gav en kraftigt negativ effekt på inkomster, produktion och sysselsättning, som mer än motverkade effekterna på statsbudgeten av höjda skattesatser och bantade utgifter.

Det var inte bara vi socialdemokrater som protesterade mot denna politik, som vi fann rent destruktiv t. o. m. för sina egna syften. Det började mullra också ute i näringslivet, där krympande marknader och höga räntor drev fram produktionsinskränkningar och förlamade investeringsviljan.

Oron blev inte mindre av att också valutapolitiken drevs åt fel håll. Samtidigt som näringslivets försvagning fortsatte lät riksbanken den svenska kronan förstärkas, dvs. skrivas upp i förhållande till andra valutor. Det gjorde det naturligtvis inte lättare för industrin att hålla uppe sin försäljning

och behålla sina marknader.

Tecknen blev således allt fler under våren på att den svenska ekonomin var på väg mot en djup kris med rekordarbetslöshet och en ny industriell tillbakagång. Det minskade byggandet höll samtidigt på att skapa en ny krisbransch: byggnadsmaterialindustrin, småhusfabrikanter och byggmästare annonserade i växande utsträckning konkurser och nedläggning. Ändå fanns det inga tecken på att obalanserna började minska, tvärtom fortsatte budgetunderskottet att växa.

Skatteuppgörelsen i april måste ha kommit som ett gudasänt tillfälle för huvudarkitekten till den här politiken, Gösta Bohman, att hoppa av från allt elände. I trygg förvisning om att mittenpartiernas lust att regera skulle övervinna t. o. m. deras självbevarelsedrift, kunde han på Thorbjörn Fälldin och Ola Ullsten överlåta hela konkursboet. Samtidigt som han smet ut genom bakdörren, kunde han framställa sig själv som den ende ansvarsfulle politikern i Sverige. Thorbjörn Fälldin och Ola Ullsten tog dock inte hårdare på sin uppgift än att man lät den nya tvåpartiregeringen gå i något slags vinteride över sommaren. Ingenting hände.

I juni publicerades det socialdemokratiska programmet med förslag till handlingslinje för att föra Sverige ur krisen. Den grundläggande utgångspunkten för det programmet är att Sveriges ekonomiska kris är en industriell kris. Produktionsförmågan är otillräcklig för att vi skall kunna försörja oss själva. En politik för att öka industrins produktionsförmåga är således oundgängligen nödvändig.

Men även om produktionsförmågan är för liten utnyttjas den ändå inte fullt ut. Bara vart fjärde industriföretag kör den här hösten med någorlunda full kapacitet. Ett stort antal företag har tre- eller fyradagarsvecka. Ett betydande antal företag skrider snabbt mot den gräns, där nästa steg är nedläggning. Och naturligtvis blir samtidigt ett växande antal människor utan arbete.

Vi har alltså hamnat i den paradoxala situationen att varken kapital, arbetskraft eller naturtillgångar utnyttjas i möjlig utsträckning, samtidigt som den borgerliga ekonomiska filosofin hävdar att standard och välfärd ytterligare måste skäras ner för att vi skall kunna anpassa vår förbrukning till det vi faktiskt producerar.

Det är uppenbart att åtstramningspolitiken därmed blir sin egen motive-ring. Ju mer efterfrågan skärs ner, desto sämre utnyttjas existerande produktionsförmåga. Dessutom leder det till att produktionskapacitet försvinner när företag läggs ner och investeringarna uteblir. Och desto längre måste åtstramningen drivas i nästa varv.

Det socialdemokratiska programmet avvisar med stor bestämdhet denna självförstörande politik. I stället måste den ekonomiska politiken i ett första skede inriktas så att landets produktiva resurser åter utnyttjas fullt ut. Det är bara under förutsättningen att existerande kapacitet är fullt utnyttjad som företag och enskilda finner det rimligt och lönsamt att bygga ut produktionsförmågan ytterligare. Så länge den förutsättningen inte är uppfylld, hjälper det inte mycket, som 1970-talets erfarenheter visar, med investeringssub-

ventioner och höjd lönsamhet. Kapitalet söker sig ändå inte till produktiva investeringar.

Dessutom är det bara under full sysselsättning som det blir socialt och politiskt möjligt att genomföra den nödvändiga strukturanpassningen och förnyelsen av svensk industri. Det är lätt att säga att samhället inte skall gå in med stöd till förlustdrabbade och nedläggningshotade företag. Men det är ohyggligt svårt att låta bli att göra det, om enda alternativet för de anställda i de företagen är arbetslöshet.

Det finns således, herr talman, en överväldigande bevisning för att Sverige behöver en aktiv efterfrågepolitik, som leder till att de produktiva resurserna utnyttjas fullt ut och återställer den fulla sysselsättningen. Men denna efterfrågepolitik kan inte i ekonomins nuvarande svaghetstillstånd utformas som en allmän expansion av konsumtionsefterfrågan. Det första ledet måste därför vara att ta till vara den efterfrågan som redan finns och styra den så, att den i högre grad än hittills riktas mot svenska varor och tjänster. I programmet diskuterar vi en omläggning av den offentliga upphandlingen, så att statens och kommunernas inköp blir ett starkare stöd för svensk industri, både på kort sikt och i dess mera långsiktiga utveckling. Vi föreslår ett antal åtgärder för att underlätta för näringslivet att styra över sin efterfrågan av insatsvaror, komponenter etc. mot svenska leverantörer och producenter. Vi redovisar också hur svensk industri effektivare skall kunna uppmuntras i sina exportansträngningar.

Men efterfrågepolitiken måste också inriktas på att skapa en ökad efterfrågan. Det måste gälla områden där efterfrågeökningen resulterar i investeringar, som skapar nya tillgångar och därmed framtida inkomster. Energiproduktionen, transportapparaten och bostadsbyggandet är tre sådana områden, där stora insatser behöver göras. Rätt planerade blir dessa insatser också en kraftig stimulans för den industriella utvecklingen, samtidigt som landets produktionsförmåga förstärks på sikt.

Det socialdemokratiska krisprogrammet sysslar emellertid inte bara med efterfrågesidan i ekonomin. Det är en självklar nödvändighet att den industriella återhämtningen förenas med minskade obalanser i svensk ekonomi. Det råder redan en allvarlig brist på sparande i Sverige, vilket framgår av de stora underskotten i bytesbalans och statsbudget. Men det är uppenbart att sparandebristen blir ännu mera påtaglig den dag då investeringarna på nytt börjar öka. Dessutom plågas vi av ett starkt inflationstryck, som hotar vår konkurrensförmåga på sikt och allvarligt snedvrider användningen av våra kapitalresurser. Höga räntor och en snabbt expanderande spekulations- och fiffeleekonomi drar bort stora mängder kapital från produktiv användning.

Bristen på sparande och det starka inflationstrycket utgör i dag de avgörande hindren för en snabb industriell återhämtning. Båda problemen måste därför lösas om vi på nytt skall kunna få ekonomisk tillväxt och full sysselsättning.

Enligt vår uppfattning handlar det i båda fallen om hur man skall kunna lösa en grundläggande fördelnings- och förtroendefråga. Enda sättet att öka

Nr 23

Onsdagen den
11 november 1981

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder*

sparandet i erforderlig utsträckning är att den absoluta merparten av landets löntagare accepterar att produktionsökningen under ett betydande antal år går till ökade vinster, till ökat utbud av riskvilligt kapital och till att minska våra underskott. Och enda sättet att varaktigt ta ner inflationen är att de nominella inkomstökningarna kraftigt dämpats, så att kostnadspressen på priserna och behovet av kompenserande prishöjningar minskar.

Erfarenheten visar hur oerhört svårt det är att uppnå detta i ett land där inflationen bitit sig fast. Under 1970-talet har en rad olika metoder prövats i olika länder för att öka sparandet och minska inflationen: lagstiftning om lönerna, socialkontrakt om löner och priser, en hård arbetslöshetspolitik. Men överallt har inflationen dykt upp igen och vinster och sparande gått ner, när lagstiftningen upphört, kontrakten gått ut eller arbetslösheten börjar minska. Åtskilliga exempel finns dessutom på att inflationen inte märkbart dämpats ens under den tid dessa ingripanden pågått. Det gäller framför allt arbetslöshetspolitiken, som har visat sig alltmer ineffektiv mot inflationen. Och i inget fall har man fått till stånd den kombination av ökade investeringar, tillväxt och prisstabilitet som vi måste eftersträva.

Mot bakgrund av 1970-talets dystra erfarenheter är det inte underligt om man i land efter land börjat diskutera huruvida inte inkomst- och kapitalbildningen i våra marknadsekonomier måste ges nya förutsättningar för att över huvud taget kunna fungera. En utlöpare av denna debatt är monetarismen. En annan är den s. k. utbudsekonomin. En tredje är faktiskt kraven på kollektiv kapitalbildning, delaktighet i vinsten för löntagarna och löntagarinflytande över kapitalets användning.

Idén om löntagarfonder – ty det är vad det handlar om – utgår från att det är lättare för löntagarna att avstå från lönhöjningar om de avstår till sig själva via fonder, som de äger och förvaltar. Och det utgår från att chanserna ökar att undvika överslag i löne- och prisbildningen vid förbättrade vinstkonjunkturer, om det ekonomiska systemet innehåller någon form av vinstdelning.

Eftersom man i den svenska debatten i det här ämnet försöker beskriva löntagarfonder som ett medel att förvandla Sverige till en centralt planhushållad ekonomi av öststatstyp, är det värt att framhålla att diskussionen om löntagarfonder enbart förs i de västerländska marknadsekonomierna. Praktiskt taget de enda industriländer, där man inte diskuterar löntagarfonder och inte får diskutera löntagarfonder, är Östeuropas kommuniststyrda länder. Förklaringen är enkel – löntagarfonder innebär en utspridning av ägandet och en decentralisering av inflytandet i det ekonomiska systemet, som vore livsfarlig för ett centraliserat, statssocialistiskt ekonomiskt och politiskt system.

Naturligtvis inbillar vi oss inte att löntagarfonder ensamma för Sverige ur dess ekonomiska kris. För att klara övergången från den stagnerande inflationsekonomi som vi har nu till en ekonomi med både tillväxt, ökade investeringar och prisstabilitet krävs att den ekonomiska politiken tar ett helhetsgrepp som täcker både efterfråge- och utbudssidan i ekonomin. Utöver de åtgärder jag redan nämnt krävs en reform av vårt skattesystem.

som både underlättar avtalsrörelserna och motverkar spekulation och konsumtion på kredit. Den skattereform som socialdemokraterna, centern och folkpartiet nu är ense om bör hjälpa oss att hålla nere både inflationen och räntan, inte minst genom att bidra till en sanering av den grå kreditmarknaden.

Det kommer också att krävas en synnerligen aktiv arbetsmarknads- och regionalpolitik för att den nödvändiga strukturanpassningen av svensk industri skall kunna genomföras samtidigt som rätten till arbete åt alla upprätthålls.

Det som enligt vår mening blir avgörande för den ekonomiska politikens möjligheter att föra Sverige ur krisen är det förtroende och den vilja till medverkan den kan skapa hos medborgarna i allmänhet och de stora löntagargrupperna i synnerhet. Utrymmet för att höja privat och gemensam välfärd blir ytterligt begränsat under 1980-talet om sparandet och kapitalbildningen skall kunna öka. Men skall detta bli allmänt accepterat, måste en rättvis fördelning av den ökade kapitalbildningens konsekvenser i form av makt och välstånd vara ett av den ekonomiska politikens främsta mål. Det socialdemokratiska krisprogrammet har formats utifrån det grundläggande kravet.

När programmet presenterades i somras rönste det uppskattning också utanför våra egna led. Ekonomer och folk från näringslivet konstaterade att här fanns ett klart alternativ till den politik som bedrivits de senaste åren – och som gett så eländiga resultat. Möjligen var det därför som de borgerliga partierna tog i desto hårdare när de i vanlig ordning dömde ut den socialdemokratiska politiken. Längst gick faktiskt folkpartiet – Ola Ullsten beskrev vår politik såsom styrd av ett schizofrent lättsinne.

Det var därför med en viss förvåning som vi konstaterade att den s. k. ekonomiska offensiv som regeringen presenterade i september i vissa delar hämtats från det socialdemokratiska krisprogrammet. Under hela sommaren hade regeringen brett ut sig över det löjliga och farliga i tanken att bekämpa inflation med prisstopp – nu införde man ett sådant. Inte mindre besynnerligt ansåg man det före september vara, att som ett led i en antiinflationspolitik successivt skriva upp den svenska kronans yttre värde – nu blev detta riksbankens officiella politik.

Den hårdaste attacken mot vårt krisprogram gällde att det var alltför expansivt. Vi vill satsa på ökade investeringar för att få i gång industrin och hålla uppe sysselsättningen. Detta förklarades vara en helt omöjlig politik, eftersom den skulle öka budgetunderskottet och därmed spä på inflationen. Döm om vår förvåning när det centrala inslaget i regeringens program visade sig vara en stor momssänkning för att stimulera av alla tänkbara områden den privata konsumtionen, med ökade budgetunderskott som en ofrånkomlig följd. Hur detta skulle gå ihop med den ständiga klagan att vi lever över våra tillgångar förklarades inte.

Ändå, herr talman, råder inget tvivel om att förslagen från september var ett försök att bryta med den destruktiva åtstramningspolitik som Gösta Bohman stått för. Men utbrytningsförsöket var besynnerligt halvhjärtat och

så fingerfärdigt konstruerat, att de flesta av åtgärderna upphävde varandra. Kronans värde skrevs ner – men någon standardsänkning skulle löntagarna inte drabbas av eftersom momsens sänktes. Den sänkta momsens skulle inte märkbart spä på konsumtionsefterfrågan eller öka budgetunderskottet – eftersom man samtidigt drar in pengar från pensionärer, arbetslösa och andra.

Den här sinnrika konstruktionen tillhör dock numera det politiska kuriosakabinettet. Den överlevde inte förhandlingarna i finansutskottet med de hårdföra moderaterna. Momssänkningen halverades, men utgiftsnedskärningarna består. Inte en krona vill man anslå till åtgärder mot arbetslösheten eller för att stimulera byggandet. Den lilla gnista av en politik inriktad på tillväxt, som ändå fanns i regeringsförslaget, släcktes helt. Inte ens det ganska oskyldiga förslaget om en obligatorisk vinstavsättning i riksbanken fann nåd för moderaterna. Någon ekonomisk politik för att följa upp devalveringen finns över huvud taget inte i denna märkliga uppgörelse.

Däremot slår utskottsmajoriteten fast, att de löpande statsutgifterna skall skäras ner med 12 miljarder kronor under budgetåret 1982/83. Detta är en väsentlig skärpning jämfört med de sparmål som uppställts tidigare. Då kunde också inkomstförstärkningar, t. ex. skattehöjningar, räknas som sparande, samtidigt som själva sparmålet omgavs med diverse reservationer, framför allt hänsyn till konjunktur- och sysselsättningsläget.

Allt detta är nu borta. Regeringspartierna skall i dag förplikta sig att om två månader presentera en budget där utgifterna skurits ner med 12 miljarder. Och av detta avverkar man genom dagens beslut högst 1 à 2 miljarder, enligt moderaternas tolkning.

Jag undrar om folkpartiets och centerns ledamöter i finansutskottet och i riksdagen har fullt klart för sig vad man därmed åtar sig. Den som vill vinna klarhet på den punkten råder jag att studera den sammanställning av utgiftsnedskärningar för budgetåret 1982/83 som finns i den moderata partimotionen.

Man kan ha olika åsikter om moderaternas avsikter. Men deras motion ger otvivelaktigt en helt riktig bild av vad som måste ske, om en utgiftsnedskärning i den här storleksordningen skall kunna genomföras under ett enda budgetår. Av den totala nedskärningen ligger enligt moderaterna 5 miljarder på socialdepartementet. Det betyder nya hårda ingrepp mot pensionärer, sjuka och barnfamiljer. Bostadsdepartementet skall enligt moderaterna spara 2,5 miljarder. Det betyder bl. a. kraftigt höjda boendekostnader för alla som bor i statsbelånade hus och villor. På grundskola, gymnasium och kultur skall 1,5 miljarder sparas. Det måste bland mycket annat betyda att läroslösa lektioner snarare blir regel än undantag.

Herr talman! Vi har under de borgerliga regeringsåren åtskilliga gånger ställts inför den blandning av hänsynslöshet och inkompetens som tycks bli det oundvikliga resultatet när moderaterna gör upp med mittenpartierna. Men jag undrar om inte detta tar priset. Riksdagen skall fatta beslut om den hittills största sociala nedrustningen utan tillstymmelse till analys av dess

konsekvenser, utan diskussion av någon alternativ handlingslinje. egentligen utan någon annan motivering än att så här vill moderaterna ha det.

Vad moderaterna vill, det vet vi. Dagens riksdagsbeslut blir därför, om det följer majoritetsförslaget från finansutskottet, en stor seger för moderata samlingspartiet. Man har inte bara pulvriserat mittenregeringens ekonomiska offensiv utan också kedjat fast den vid en fortsatt hård åtstramningspolitik, inriktad på social nedrustning och hög arbetslöshet.

Men det vore ändå bra att få något svar på frågan vad centern och folkpartiet vill. Varför vill ni egentligen regera, Rolf Wirtén, när ni inte är någonting annat än moderaternas springpojkar? Finns det ingenting kvar av det där som kallades social liberalism? Och centerns tal om jämlikhet och trygghet – blir det bara en viskning när moderaterna ryter till?

Herr talman! Den inriktning av den ekonomiska politiken som socialdemokratin i dagsläget vill förorda är i huvudsak följande.

För det första måste alla tänkbara ansträngningar göras för att förhindra att Sverige i vinter drabbas av den största arbetslösheten sedan 1930-talet. Våra förslag i det avseendet kommer Anna-Greta Leijon att redovisa senare i debatten.

För det andra måste investeringarna stimuleras, både inom industrin och när det gäller bostadsbyggandet. Därför anser vi att politiken måste inriktas på att sänka den höga räntenivån. Dessutom föreslår vi åtgärder för fortsatt investeringsstöd till industrin och för att nå en prisnivå för bostadsbyggandet som gör det möjligt att få avsättning för nyproducerade lägenheter. I linje med detta motsätter vi oss de försämringar av förutsättningarna för nyetableringar, investeringar och produktion inom stödområdet som regeringen vill göra genom nedskärningar inom regionalpolitiken.

För det tredje måste den ekonomiska politiken inriktas på att förhindra att 1981 års devalvering misslyckas genom en ny inflationsvåg. Hotet om ökad inflation kommer inte, som regeringen försökt inbilla allmänheten, från att importvarorna blir dyrare. Detta är en nödvändig konsekvens av devalveringen, som även regeringen accepterar. Inte heller kommer inflationshotet från den lönehöjning med ca 0.5 % som skulle bli en följd av att taket i den s. k. prisklausulen bryts igenom i december.

Det verkliga inflationshotet kommer i stället från annat håll. En ny kraftig ökning av budgetunderskottet skulle motverka strävandena att sänka räntan och begränsa inflationen. Därför säger vi nej även till den begränsade momssänkning som nu föreslås och som skulle kosta statskassan ungefär 4 miljarder. Vi vidhåller att en ytterligare räntesänkning vore en långt bättre åtgärd, eftersom den skulle dämpa inflationen samtidigt som den minskar statens budgetunderskott och inverkar gynnsamt på investeringarna.

Ännu allvarligare är om utvecklingen under nästa år leder till starka kompensatoriska lönekrav inför nästa avtalsrörelse. Underlag för sådana lönekrav skapas inte bara av en okontrollerad inflation utan i minst lika hög grad av en okontrollerad vinstuppgång under 1982. Allt tyder på att vinstökningen kommer att bli betydande, framför allt i de stora exportföretagen. Tre faktorer verkar i den riktningen. Devalveringen ökar utrymmet

för vinster, och det är meningen. Ett bättre kapacitetsutnyttjande i samband med den konjunkturuppgång, som nu allmänt väntas åtminstone nästa höst, kommer att kraftigt öka produktivitet och lönsamhet. Och, slutligen, lönekostnadsökningen 1982 blir ytterst måttlig, eftersom det är andra året i tvåårsavtalet. Konjunkturinstitutet beräknar i sin höstrapport att tillverkningsindustrins vinster under 1982 kommer att öka från 15 till 23 miljarder kronor, en uppgång med 8 miljarder.

Dessa tre samverkande faktorer kan åstadkomma en vinst- och löneinflation, som omtintgör både konkurrensförbättringen från devalveringen och strävandena över huvud taget att få stopp på inflationen. Uppenbarligen insåg också regeringen detta, eftersom man ville ha en viss avsättning av vinster på särskilt konto i riksbanken under nästa år. Denna tanke är nu bortsopad av moderaterna. I och för sig är det väl ingenting att sörja över, eftersom den föreslagna vinstavsättningen varken skulle ha minskat vinsterna eller företagens ekonomiska resurser att betala högre löner. Den enda åtgärd, som skulle kunna ge avsedd effekt, är en direkt vinstindragning. Och även om vi har den bestämda uppfattningen att lönsamheten i industrin behöver förbättras, så anser vi att det största hotet mot en sådan vinstförbättring är om vi får ett vinstöverslag 1982. Därför föreslår vi att en särskild skatt tas ut på vinstökningen över en viss nivå under 1982. Dessa pengar bör sedan i lämpliga former återföras till näringslivet för dess uppbyggnad och utveckling.

Herr talman! Om riksdagen följer utskottsmajoritetens förslag, har man än en gång uppskjutit det allt nödvändigare och allt svårare arbetet med att sanera den svenska ekonomin. I den ekonomiska politiken händer inte mycket. Det enda som egentligen återstår är en inkomstomfördelning, som framför allt får betalas av de sämre ställda i samhället. Arbetslösheten kommer att öka, prisstegringarna fortsätta och investeringarna gå tillbaka. Allt är som förut. Utom på en punkt – riksdagsmajoriteten har med förbundna ögon ställt in sig i det moderata härnadståget mot social trygghet och ekonomisk rättvisa.

Anf. 3 CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk):

Herr talman! I en nytkommen ekonomisk debattskrift ges talrika och varnande exempel på hur en förvrängd ekonomisk statistik får bilda underlag för en falsk ekonomisk teori och för en skadlig ekonomisk politik. Även historien vrängs. Jag citerar:

”Den falska historieskrivningen målar upp en tavla med en offentlig sektor som trängde ut industrin, aggressiva löntagarorganisationer som lyckades tvinga fram högre reallöner och överkonsumtion, folket som blev så tryggt att det inte ville eller behövde arbeta. I den konservatismens skördetid som det begynnande 80-talet innebär i hela världen är den havererade svenska modellen en dyr klenod. Om det blir svårt att i Sverige förklara vad som egentligen hänt, hur skall man då lyckas med en omvärld som gärna vill tro på denna sedelärande historia? Att vi efter 40 års socialdemokratiskt styre 1976 fick en ny regering som efter tre redan svåra år för svensk industri begick alla

tänkbara fel i den ekonomiska politiken och med segrarens rätt skrev den historia de alltid velat skriva om offentlig sektor, social service, löner, inflation och skatter?"

Det är ekonomen Sven Grassman som i sin bok *Det tysta riket* sammanfattar sin hårda och avslöjande kritik mot myndigheter, s. k. tongivande nationalekonomer och politiska makthavare. Sven Grassman har fått rätt när det gäller många av sina kritiska synpunkter. På en rad punkter har man tvingats revidera de officiella uppgifter som fått motivera den borgerliga regeringens politik. Sven Grassman sammanfattar de förändringar i nationalräkenskaper och andra officiella ekonomiska redovisningar som man har tvingats genomföra:

"Någon utlandsskuld fick vi inte förrän 1977, underskottet i bytesbalansen räknades ned från 40 till 8 miljarder för åren 1971–78. företagets driftsöverskott fick räknas upp från 20 till 64 miljarder kr. 1975–78 och från minus 5 till plus 13 miljarder det värsta krisåret 1977, höjningen av svensk exports relativpriser fick räknas ned till hälften 1975–80, exportens marknadsandelsförluster räknades ned till hälften på grund av ett 'indexfel' för varor, samt ytterligare i betydande grad på grund av andelsvinster inom tjänsteexporten."

Dessa fem "räknefel" som präglat ett årtiondes debatt går alla i samma riktning, påpekar denne nationalekonom. De har kunnat användas för att motivera just den ekonomiska politik som den borgerliga regeringen av klassmässiga intresseskäl velat föra. De sedan hösten 1976 ansvariga för ekonomi- och budgetdepartementen har inte svarat på dessa mycket hårda anklagelser. Herrar Bohman och Wirtén har möjlighet att göra det här i dag. Om de inte griper det tillfället, kan det bara tolkas som ett erkännande av kritikens riktighet.

Moderaterna har nu lämnat regeringen, men bestämmer fortfarande dess politik, som i vad gäller den ekonomiska huvudlinjen är oförändrad – om nu den linje som en ringlande orm beskriver i gräset i någon mening kan sägas vara oförändrad. Regeringen bedriver en vågmästarpolitik som i sin principlöshet slår rekorden från C. G. Ekmans regeringar på 1920- och 1930-talen. Än lovar regeringen moderaterna att skära ned statens utgifter med 12 miljarder kronor, en politik som bekämpas av socialdemokraterna. Än träffar man en skatteuppgörelse om att begränsa marginalskatter och avdrag tillsammans med socialdemokraterna, en uppgörelse som bekämpas av moderaterna. Än säger statsminister Fälldin att regeringens s. k. sparpaket i samband med devalveringen måste antas i sin helhet, annars avgår regeringen. Än kommer folkpartiet och centerpartiet överens med moderaterna om att förändra samma ekonomiska paket för att regeringen skall få ett röstunderlag här vid dagens omröstningar, som tillåter den att sitta kvar. Den borgerliga regeringen inger många känslor, men *en* känsla som man har svårt att hysa för den är respekt.

Konsekvensen i regeringens ekonomiska politik bör dock icke alltför hårt ifrågasättas. I vissa avseenden utmärks den av en mycket strikt konsekvens. Den är alltid riktad mot de arbetande folkgruppernas levnadsstandard, mot

Onsdagen den
11 november 1981

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder*

den sociala välfärdspolitik som har erövrats under många år av kamp, mot de arbetslösa och mot det berättigade kravet att alla människor skall ha rätt till ett meningsfullt arbete. En sådan konsekvens är beundransvärd från Svenska arbetsgivareföreningens synpunkt.

Regeringen utgår från att det måste finnas en stor reservarmé av arbetskraft, som exportföretagen skall kunna använda om de någon gång i framtiden skulle finna detta profitabelt. Regeringen värnar därför om arbetslösheten och vägrar att vidta åtgärder för att radikalt bekämpa och nedbringa den. Detta är en cynisk politik i kapitalets intresse som är socialt orättfärdig mot de arbetslösa, särskilt mot ungdomen, och som utarmar vårt land.

Regeringen driver en politik som medvetet syftar till att skära ned de arbetandes reallöner och levnadsstandard ännu mer än som redan skett. Därigenom vill den öka kapitalets vinster och tror sig därigenom få till stånd ökade investeringar inom näringslivet, särskilt inom exportindustrin. Denna politik innebär emellertid minskad efterfrågan på de varor och tjänster som framställs inom näringslivet. Den får därför minskade investeringar och ökad arbetslöshet till följd.

Regeringen säger sig vilja spara och begränsar därför det offentliga utgifterna. Vissa socialt ytterst nödvändiga poster skär den direkt ned. Det gäller i det nu diskuterade programmet framför allt ersättningar till pensionärerna. Ersättningar som dessa redan intjänat genom sitt slit under gångna år. Regeringens förslag att skära ned ersättningarna till pensionärerna med sammanlagt 2,5 miljarder kronor är en skändlighet. Denna politik leder dessutom också till minskad efterfrågan och därmed till ökad arbetslöshet.

Regeringen säger sig vilja sänka skatterna för majoriteten av medborgare. Om man skall tro dess utfästelser vill den alltså minska statens inkomster samtidigt som den å andra sidan talar om nödvändigheten av att spara och att minska underskottet i statsbudgeten. Förklara logiken i det resonemanget, den som det kan!

Förklaringen är naturligtvis att det inte alls handlar om någon skattesänkning för de stora grupperna i samhället med inkomster under 100 000 kr. Dessa skall i stället finansiera både sin egen s. k. skattesänkning och den verkliga skattesänkningen för en grupp av höginkomsttagare genom minskade höjningar av penninglönerna under kommande år.

Denna s. k. skattesänkning är alltså en stor politisk bluff. Anmärkningsvärt är att socialdemokratin anslutit sig till den för att få till stånd en viss begränsning av de helt orimliga underskottsavdragen. Hade man väntat till efter nästa riksdagsval hade man med största sannolikhet lyckats få till stånd en skattereform av en helt annan kvalitet.

Regeringens politik är, om man skall sammanfatta, skadlig för alla ansträngningar att så snart som möjligt komma ut ur krisen och arbetslösheten. De åtgärder som den borgerliga majoriteten i dag kommer att besluta om förvärrar ytterligare läget.

Vilka möjligheter finns det då för en alternativ politik, vilka möjligheter

finns det att reparera de skador som åstadkommits och säkra en utveckling som innebär ökad sysselsättning och framsteg? Vi får inte för ett ögonblick glömma att de ekonomiska kriserna är kapitalismens regelbundna följeslagare. Internationellt befinner sig kapitalismen – främst i Västeuropa och Nordamerika – sedan 1970-talets mitt i en långvarig stagnation med djupa och täta lågkonjunkturer. Inga tecken på en förändring av denna situation är synbara. Arbetslösheten i de s. k. OECD-länderna uppgår till 24 miljoner människor och väntas inom ett år ha stigit till 26 miljoner. Kristecken framträder också i en del socialistiska planekonomier.

Den nuvarande krisen har historiska särdrag. I den finns ett starkt inslag av strukturell, långsiktig kris förstärkt med konjunkturkrisens verkningar. Medan tidigare depressioner kännetecknas av massarbetslöshet och prisfall, så förenas nu i alla kapitalistiska länder en stor arbetslöshet med en galopperande inflation. Inslaget av spekulation i inflationsvinster är stort. Det handlar också om en kris som slår mot alla delar av de samhälleliga relationerna. Krisen är inte bara ekonomisk, den är också social och politisk.

Den internationella krisens yttringar – arbetslöshet, inflation och parasitär spekulation – präglar också den svenska kapitalismen. Men de ekonomiska problemen i Sverige är inte bara en följd av den internationella konjunkturutvecklingen. Den svenska ekonomins aktuella svårigheter har tillspetsats genom den internationella krisen och förändringar i konkurrensförhållandena på världsmarknaden. Men de har grundlagts i och genom den svenska ekonomins egen utveckling under en tidigare period av tillväxt. Ökad monopolisering, starkt tilltagande koncentration av ägande och makt inom näringslivet, stor och växande kapitalexport, hårdhänt kapitalistisk struktur-rationalisering som lett till avfolkning å den ena sidan, befolkningskoncentration å den andra, rationalisering inom företagen och fortsatt uppdrivning av arbetsintensiteten och utsvettningen, utslagning av stora grupper ur det produktiva arbetslivet var några av de utmärkande dragen i utvecklingen. Tillsammans ledde de också till ett ökat svenskt importberoende och en minskning av sysselsättningen inom industrin. Läget förvärrades av de borgerliga regeringarnas politik.

I den offentliga debatten framträder det nu tendenser att acceptera minskningen i industrisysselsättningen som ofrånkomlig, att acceptera en stor och växande arbetslöshet som ofrånkomlig, att acceptera nedskärningen i lönarbetarnas reallöner som ofrånkomlig, att se en nedskärning av den offentliga sektorn som något nödvändigt och ofrånkomligt. Det är utomordentligt skadliga tendenser, framför allt därför att de leder till en politik som är självförverkligande, som befäster och försvårar de negativa tendenserna.

Den borgerliga minoritetsregeringen vill nu att vi skall acceptera både en minskande industrisysselsättning och en växande arbetslöshet. Det framgår av de interpellationsdebatter som förts här i riksdagen under de senaste dagarna. Man vill inte ha en kraftfull politik som minskar arbetslösheten. Regeringens attityd är så anmärkningsvärd att t. o. m. den stora liberala

morgontidningen i Stockholm kallar det ansvariga statsrådet för arbetslöshetsministern.

Denna passiva politik kan inte godkännas. Det går att redan med nuvarande maktförhållanden vidta en rad åtgärder för att öka sysselsättningen och bekämpa det fruktansvärda onda som arbetslösheten innebär. Arbetsmarknadsmyndigheterna måste få de ökade anslag som de begärt. Det måste ges samhälleliga garantier till varje ungdom att få endera ett arbete eller tillfälle till studier. Den stora produktionskapacitet som finns inom industrin, men i dag endast ofullständigt utnyttjas, måste användas till hundra procent. Svångremspolitiken innebär bara ytterligare ökad arbetslöshet och större ekonomiska och sociala svårigheter. Sverige kan inte svälta sig ut ur krisen. Vi måste arbeta oss ut ur krisen.

Men låt då människorna få arbeta! Det finns ingen större samhällsekonomisk förlust för ett land än när produktionsutrustning inte används och människor tvingas ut i arbetslöshet.

Sverige måste gå ut ur krisen på två ben. Vi måste dels bygga ut industrin och skaffa tillbaka lika många industrijobb som förlorades under 1970-talet. Målsättningen måste vara att under 1980-talet skapa 100 000 nya arbetstillfällena inom industrin. Vi måste dels också bygga ut de socialt viktiga delarna av den offentliga sektorn. Angreppen från Svenska arbetsgivareföreningen och de borgerliga partierna mot den gemensamma sektorn måste slås tillbaka. Ingen utbyggnad av näringslivet är möjlig utan tillgång till bostäder, undervisning, daghem, sjukvård, äldreomsorg, kommunikationer och annan infrastruktur.

Fler människor i arbete betyder ökad produktion. Det är det avgörande medlet mot såväl inflation som underskott i bytesbalansen mot utlandet och i statsbudgeten. Ökar produktionen så ökar även tillgången på varor och tjänster. Inflationstrycket kan hållas tillbaka. Ökad varutillgång inom landet betyder möjligheter att förbättra bytesbalansen med utlandet. Ökat antal människor i arbete betyder ökade inkomster och därmed ökade skatteintäkter och möjligheter till minskat underskott i statsbudgeten.

Satsningen på direkta arbetsskapande åtgärder ser vi alltså som en avgörande insats för att bekämpa de akuta problemen i nuläget. Endast därigenom kan man få till stånd en dynamisk utveckling. Men det är viktigt att en sådan satsning förenas med åtgärder som innebär ökat inflytande för de arbetande i företagen. Vi måste få till stånd en verklig demokratisering av arbetslivet som överför den ekonomiska makten till de många i samhället.

Det är också nödvändigt att fördelningspolitiken ges en mera skärpt inriktning. Inkomstklyftorna är fortfarande stora i det svenska samhället. Förmögenhetsfördelningen har blivit ännu mera ojämn under åren av borgerliga regeringar.

Mellan 25 och 40 miljarder kronor undandras varje år beskattning genom olika former av skattefusk och annan ekonomisk brottslighet. Därtill kommer de stora belopp som fritas från beskattning genom gynnsamma avskrivningsregler för företagen, genom avdragssystemet på skatteområdet

osv. Skärpt beskattning av stora förmögenheter och en maximering av löner och andra inkomster, skärpt kamp mot olika former av skatteflykt och skattefusk är nödvändiga åtgärder.

Herr talman! I vpk-motion 57 ställs en rad förslag utifrån den grundsyn som jag här antytt – det kommer att tas upp i olika anföranden av andra vpk-ledamöter. I stället för en sänkning av momsens även på lyxvaror och olika importvaror hävdar vi att motsvarande belopp bör fördelas på tre poster – för att hålla nere matpriserna, för att hålla nere hyrorna och för att öka insatserna i kampen mot arbetslösheten. Regeringens nedskärningspolitik riktad mot pensionärer och andra inkomstsvaga grupper förkastar vi. I stället kräver vi en fördelningspolitik med motsatta förtecken, riktad mot de höga inkomsterna och mot spekulatören.

Jag yrkar bifall till motion nr 57.

Anf. 4 ERIC ENLUND (fp):

Herr talman! Det samförstånd om mervärdeskatten som har nåtts i finans- och skatteutskotten mellan regeringspartierna och moderata samlingspartiet innebär att skattesatsen, som nu är 23,46 %, sänks till 21,5 % i stället för den i propositionen föreslagna skattesatsen 20 %. Finansutskottet har anfört tre skäl för denna reduktion av momssänkningen:

1. En lugnare prisutveckling än den som väntades när åtgärdsprogrammet presenterades för ungefär två månader sedan.
2. Räntesänkningen i oktober.
3. Behovet av att hålla tillbaka budgetunderskottets ökning.

Utskottens förändringar av propositionens förslag i fråga om mervärdeskatten tillsammans med slopandet av vinstkontoavsättningen innebär en budgetförstärkning på 3,3 miljarder kronor för budgetåret 1982/83.

Det är alltför vanligt att man talar om en ekonomisk kris här i landet, som om Sverige hade svåra problem medan resten av världen klarade sig bättre. Vore det så väl att andra länder hade ekonomisk balans och god tillväxt, skulle det vara betydligt lättare att få ordning även på Sveriges ekonomi. Men vi får inte glömma att en stor del av orsaken till våra ekonomiska svårigheter ligger i att alla de andra länderna, som vi handlar med, delar våra svårigheter. Oljeprishöjningarna har rubbat balansen i nästan alla länder, oavsett ekonomiskt system.

Sveriges problem är inte värre än andra jämförbara industriländers. I ett mycket viktigt avseende har vi i Sverige lyckats långt bättre än man gjort i nästan alla andra länder. Det gäller sysselsättningen. Ute i Europa är arbetslösheten i genomsnitt tredubbelt större än den svenska.

Den proposition vi behandlar inleds med en lika viktig som riktig beskrivning av orsakerna till att situationen nu är så svår att den s. k. överbrygningspolitiken inte fungerar. Fram till den första oljekrisen 1973 hade vi fallande realpriser på olja. Sedan har oljepriserna mångfaldigats, och när vårt land var på väg mot ekonomisk balans 1978–1979 slogs spelet på nytt över ända genom den andra oljekrisen.

Som ett litet industriland är Sverige av naturnödvändighet exportbero-

ende. Tendensen till en successivt allt friare världshandel har brutits, och på världsmarknaden är protektionismen i tilltagande. En växande protektionism kan bli ett direkt hot mot Sveriges framtid som industrination. Vi får därför aldrig själva medverka till att blåsa under protektionistiska strömningar. Vi måste själva hävda frihandeln som en överordnad princip i vårt umgänge med omvärlden.

Ett protektionistiskt kuddkrig de rika industriländerna emellan kan inte på sikt ge dessa länder en tillräcklig marknad för deras produktion, om de fullt vill utnyttja sin effektiva produktionsapparat och få bort arbetslösheten. Och en protektionism som riktas mot de fattiga länderna skadar deras möjligheter att bygga ut sin produktionsapparat och ge arbete åt de hundratals miljoner som där är arbetslösa. Sverige liksom övriga industriländer måste satsa mer – inte mindre, som somliga förespråkar både här hemma och i andra länder – för att hjälpa världens fattiga och folkrika länder att förbättra sin situation.

Andra gynnsamma faktorer under årtiondena närmast efter andra världskriget var fasta växelkurser och en låg inflationstakt. Även de faktorerna har under 1970-talet bytts i sina motsatser.

Men de ekonomiska svårigheterna såväl i vårt land som i andra länder har också inhemska orsaker. De är inte heller unika för Sverige. Under en lång tid har marknadsekonomi, inte minst genom utvecklingen mot allt högre marginalskatter, utsatts för åtskillig misshandel. Under 1970-talet kom de offentliga kostnaderna att öka avsevärt snabbare än den ekonomiska tillväxten. Detta gäller särskilt den kommunala utgiftsutvecklingen. Därför hotas den ekonomiska balansen, och marknadsekonomi utsätts för allt större påfrestningar. Genom effektivitetshindrande skatter och en konsumtionsutveckling så snabb att investeringarna trängs undan till följd av en ökad inflationstakt.

Sammantaget är det alltså både de ändrade internationella förhållandena och utvecklingen i vårt eget land som orsakar den svåra obalansen i vår ekonomi. Underskottet i våra utrikesaffärer detta år beräknas enligt de senaste prognoserna bli något lägre än vad man tidigare har antagit, men det är ändå oroväckande högt. Även underskottet i statsbudgeten inger stor oro.

I detta läge måste det vara ett övergripande mål att pressa ner vårt kostnadsläge gentemot våra konkurrentländer. Det är en helt nödvändig förutsättning för att sysselsättningen skall hållas uppe, investeringarna stimuleras och produktionen öka.

För att lägga om kursen mot ekonomisk balans har en rad viktiga åtgärder vidtagits eller förberetts. På flera områden har bilden därigenom förändrats till det bättre.

En energipolitik för att minska vårt oljeberoende är nu i funktion. Den tidigare djupa splittringen på energiområdet har efterträtts av vad som närmast kan kallas borgfred, och vårt oljeberoende har börjat minska.

Kommunernas utgiftsexpansion har nedbringats utan att man har behövt ta till drastiska åtgärder som skattetak eller liknande. Kommunernas

volymexpansion ligger i år ungefär där riksdagen har sagt att den bör ligga, landstingens dock något däröver.

Trots socialdemokraternas kritik här i riksdagen har ett stort antal socialdemokratiska kommunalpolitiker ute på fältet tagit sitt samhällsansvar och deltagit i det nödvändiga besparingsarbetet, och det har kunnat ske utan alltför stora motsättningar på det lokala planet.

Den tidigare splittringen på skatteområdet har efterträtts av en bred enighet om den största marginalskattesänkningen i historien. Människors arbetsglädje och framåtanda kommer att öka i värde. Ett långsiktigt besked om sänkta marginalskatter gör det lättare för arbetsmarknadens parter att nå fram till avtal som inte rubbar den samhällsekonomiska balansen.

Förtroendet för vårt skattesystem återupprättas med en avdragsreform som stoppar systematiska nolltaxerare. Hushållens ökade känslighet för räntekostnader har en gynnsam inverkan på ränteläget. Företagen har lättare att komma över riskkapital bl. a. genom en lindring av dubbelbeskattningen på aktier och genom det nya skattesparandet. En skattereform som motverkar systematisk skuldsättning kommer också att bli till nytta för aktiemarknaden.

Herr talman! Minoritetsregeringar kan inte räkna med att alltid få igenom sina förslag i oförändrat skick. Likväl har de enskilda inslagen i den ekonomiska politiken, som jag nu har beskrivit, haft ett stöd av en majoritet i Sveriges riksdag. Detsamma kommer också – om inget oförutsett inträffar – att gälla för de regeringsförslag som riksdagen behandlar i dag. Det innebär att propositionens riktlinjer för den ekonomiska politiken kommer att godkännas i sina huvuddrag. De fyra viktigaste komponenterna i denna politik är devalveringen, momssänkningen, tidigare lagda besparingar och produktionsstimulerande åtgärder.

Devalveringen, som riksbanken genomförde den 14 september, innebar att priserna på världsmarknaden räknade i svenska kronor steg med över 10 %. Därmed förbättrades den svenska industrins konkurrenskraft. Men denna prisstegring får inte slå igenom här hemma. Inflationen, och även inflationsförväntningarna, måste hållas tillbaka, kapaciteten i vår industri måste höjas och efterfrågan, dvs. offentlig och privat konsumtion, hållas tillbaka.

Regeringens förslag om sänkning av mervärdesskatten avsåg att motverka den höjning av prisenivån och motsvarande minskning av reallönerna som kunde väntas bli följden av devalveringen. Därmed skulle också förhindras att avtalens prisklausuler utlöstes. Genom bl. a. en gynnsam prisutveckling och räntesänkningen, som jag tidigare har nämnt, uppnås dessa syften, även med den begränsade momssänkning som finans- och skatteutskotten förordar.

Beträffande den tidigare läggning av besparingar som regeringen föreslagit för att delvis kompensera inkomstbortfallet av momssänkning och vinstkontoavsättning, understryker utskottet att behovet av ett kraftfullt och målmedvetet besparingsarbete kvarstår, trots utskottets förändringar av regeringens förslag. Utskottet understryker vidare att detta arbete måste

Nr 23

Onsdagen den
11 november 1981

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder*

inriktas mot att begränsa statsutgifterna och att besparingarna – inberäknat vad som nu tidigareläggs – skall vara 12 miljarder kronor budgetåret 1982/83 i enlighet med tidigare uttalanden. De riktlinjer för den ekonomiska politiken som utskottet förordar ligger – även med de förändringar som vidtagits – väl i linje med regeringens förslag.

Utöver riktlinjerna för den ekonomiska politiken har finansutskottet behandlat tre förslag som framförs i den socialdemokratiska partimotionen. Det gäller kravet på en valutapolitisk utredning, kontokortskrediterna och räntekompensation till kommunerna. I dessa tre frågor kommer Rolf Rämgård senare i debatten att föra utskottets talan.

Jag skall avslutningsvis ge några synpunkter på den debatt som huvudsakligen förts utanför detta hus och i massmedia, sedan regeringen i september offentliggjorde de förslag vi nu behandlar.

Det tycks ha blivit något av en sport från socialdemokraternas sida att beskylla mittenpartierna för att lägga sig platt till marken för moderaterna, och från moderaternas sida för att vi bl. a. genom skatteuppgörelsen driver en socialdemokratisk politik. Kjell-Olof Feldt återkom med de socialdemokratiska beskyllningarna i sitt anförande för en stund sedan.

Att båda dessa påståenden skulle vara riktiga faller på sin egen orimlighet. Det allvarliga är emellertid att moderater och socialdemokrater helhjärtat stöder varandra i denna kampanj. Därmed bidrar de enligt min mening till en polarisering av den politiska debatten som är sakligt ogrundad men framför allt djupt olycklig, därför att den minskar våra möjligheter till de samförståndslösningar som vi så väl behöver för att komma till rätta med vårt lands ekonomiska problem.

Jag skall gärna erkänna att socialdemokraterna i en del frågor på ett värdefullt sätt har medverkat till breda lösningar. Det gäller t. ex. i energipolitiken, som Kjell-Olof Feldt också tog upp i sitt anförande. Likaså gäller det i skattefrågorna. Deras ställningstagande i löntagarfondsfrågan har däremot inte stimulerat viljan till samarbete mellan olika parter för att återvinna industriell tillväxt och ekonomisk balans. Förslaget om importdepositioner för ett år sedan, liksom agerandet i tekodebatten, visar att man ibland hellre propagerar för protektionism än ställer upp för den frihandel på vilken så många människors framtida sysselsättning och välfärd är beroende.

Samtidigt som socialdemokraterna i princip bekänner sig till behovet av besparingar, både hos staten och i kommunerna, har man motsatt sig de flesta besparingsförslagen. Begränsningen av livsmedelssubventionerna i våras är faktiskt ett av de få undantagen. Jag undrar om inte socialdemokratien har gjort sig till sin egen missnöjespolitiks fångar. Man har motverkat förståelsen för en nödvändig ekonomisk politik genom att inte klargöra för sina medlemmar och väljare vad som behövs. I stället uppträder man som om vi kunde låta bli att vidta en del av de besparingsåtgärder som ändå är nödvändiga.

De betänkanden som utskotten avlämnar, av vilka en del behandlas i dag, innehåller några nya exempel på hur socialdemokraterna väjer undan när det

blir fråga om att medverka till besparingsåtgärder – besparingsåtgärder som de själva säkerligen skulle finna nödvändiga, om de hade regeringsansvaret.

Socialdemokraterna vill förstärka statens budget genom skattehöjningar för nästa år på omkring 1 miljard. Men ingen tror väl att de ute i samhället propagerar för dessa skattehöjningar med samma glöd med vilken de arbetar emot de besparingsförslag som regeringen har lagt fram. Detta drag tycker jag återkommer särskilt tydligt i Kjell-Olof Feldts anförande. Det var i huvudsak en lång historisk beskrivning av vår situation, men det gav mycket litet av alternativ till det förslag som regeringen lägger fram. Kjell-Olof Feldt uppehöll sig länge vid löntagarfondsfrågan, men vad som inte har klarats ut är på vilket sätt löntagarfonder, finansierade genom avgifter och vinstavsättningar, i det läge där vi nu befinner oss skulle kunna stimulera nyföretagande och satsningar inom näringslivet och öka vårt näringslivs konkurrenskraft gentemot utlandet.

Inte heller klarar man ut hur förhållandena mellan ägarkategorin och löntagarkategorin – de anställda – skall regleras. Allt detta är så diffusa ting att det enda som egentligen har hänt i löntagarfondsfrågan är att det socialdemokratiska partiet fått fullmakt att utforma det här förslaget efter behag utan att i dag klara ut hur denna utformning egentligen skall se ut.

När det sedan gäller momssänkningen tycker jag att det avsnitt i Kjell-Olof Feldts anförande som gäller den är ganska märkligt. I s-motionen anklagas regeringens förslag för att kunna leda till "en allmän stimulans som i tiden sammanfaller med att konjunkturen går in i en expansionsfas". Men den närmaste tiden ser det inte ut som om det skulle bli en särskilt kraftig konjunkturuppgång, och de besparingar som kommer att genomföras bör också få den dämpande effekt som Kjell-Olof Feldt vill åstadkomma med sin högre moms. Om nu socialdemokraterna och Kjell-Olof Feldt oroar sig för detta, då borde de ju tycka att det är bra att mittenpartierna gått oppositionen till mötes – inte bara moderaterna, Kjell-Olof Feldt, utan också socialdemokraterna! – och halverat momssänkningen och därigenom minskat budgetunderskottet med 2,3 miljarder. Men något sådant erkännande vill Kjell-Olof Feldt inte göra. Oavsett vad regeringspartierna gör måste Kjell-Olof Feldt opponera sig. Lusten att komma med negativ kritik tycks nästan ha blivit en kronisk sjukdom hos socialdemokratin.

Även moderata samlingspartiet försöker här i riksdagen visa upp en profil där budgetpolitiken skall vara något stramare än vad regeringen har föreslagit.

Men vi vet att det ute på fältet inte låter riktigt på samma sätt. Där talar man inte längre om att skattereformen behöver finansieras. Därmed har man frånträtt den överenskommelse mellan partierna som faktiskt omnämns i den moderata partimotionen.

Sedan i våras har moderata samlingspartiet försökt skrämja villaägarna för den avdragsreform som ingår i mittenpartiernas uppgörelse med socialdemokraterna, trots att den inte alls berör de vanliga villaägarna. Samtidigt innebär de besparingsförslag och den besparingsiver på bostads-

politikens område som moderaterna företräder att årskostnaden för nybyggda och statsbelånade villor och lägenheter skulle höjas med 17 000–20 000 kr. Man kan fråga sig om moderaterna verkligen ämnar genomföra det förslaget.

Den socialistiska propagandan mot regeringens ekonomiska politik samverkar med en del av moderata samlingspartiets propaganda mot samma politik. Effekten är i båda fallen att intressegrupperna höjer rösten. Viljan att anpassa den egna gruppens krav efter vad samhällsekonomin tillåter undergrävs. Konfrontationspolitiken förvärrar fördelningskonflikterna.

Det är här svårigheterna att återvinna ekonomisk balans enligt min mening huvudsakligen ligger. Regeringen och riksdagen kan visserligen fatta de beslut som krävs för att den ekonomiska politiken skall kunna läggas på rätt kurs, men i vårt samhälle är makten spridd på många andra håll än i regering och riksdag. Drivs motsättningarna för långt, blir nödvändigt samförstånd om den ekonomiska politiken omöjligt. Jag vågar påstå att den polarisering av den politiska debatten som vi nu upplever ogillas av en bred majoritet av svenska folket. Därför borde, herr talman, alla hjälpas åt att rycka upp missnöjespolitiken och konfrontationstänkandet med rötterna.

Jag yrkar bifall till hemställan i finansutskottets betänkande 1 på alla punkter.

Anf. 5 LARS TOBISSON (m):

Herr talman! Den proposition vi i dag skall ta ställning till innehåller regeringens åtgärdsprogram från den 14 september. Dessförinnan hade moderata samlingspartiet lagt fram sitt program för återställd ekonomisk balans, "Ny väg". Åtskilliga förslag därifrån återfanns i regeringens förslag till uppläggning av den ekonomiska politiken. Som exempel kan nämnas tidigarelagda besparingar samt utbudsstimulerande åtgärder som rätt till provanställning, karensdagar i sjukförsäkringen, insatser för forskning och utveckling osv. Men vi anmärkte från början på vissa svagheter i åtgärdsprogrammet, framför allt den föreslagna momsänkningen.

Den analys vi företog visade dessutom snart att regeringsprogrammet – tvärtemot vad man velat ge sken av – inte var neutralt från budgetsynpunkt. Detta bekräftades också av beräkningar utförda i finansutskottets kansli. Försvagningen av statsbudgeten skulle uppgå till nära 3 miljarder kronor innevarande budgetår och 4 miljarder budgetåret 1982/83. De tidigarelagda besparingarna uppgick ingalunda till utlovade 4 miljarder, utan utgjorde endast ca 2,3 miljarder för hela nästa budgetår.

Finansutskottets ordförande Eric Enlund riktade nyss kritik mot oss moderater för att ute på fältet vilja ifrågasätta totalfinansieringen av en inkomstskattesänkning. Det egendomliga är att det i den av regeringen valda uppläggnings av det ekonomiska åtgärdsprogrammet föreslogs en momsänkning som dels finansierades på det sätt som vi moderater har förordat beträffande en marginalsattesänkning, nämligen med besparingar, dels till stor del faktiskt lämnades ofinansierad, inte minst efter den 1 juli nästa år. Detta påvisade jag redan i den allmänpolitiska debatten.

Liksom "Ny väg" tog den moderata partimotionen sin utgångspunkt i nödvändigheten av att råda bot på de grundläggande balansproblemen i svensk ekonomi. I ett läge där budgetunderskottet redan bedömdes uppgå till ca 75 miljarder föreföll det inte tillrådligt – för att uttrycka sig milt – att ytterligare vidga gapet. Vi motsatte oss därför momssänkningen och fördödade ännu större tidigare lagda utgiftsminskningar, samtidigt som vi för nästa budgetår skisserade ett besparingsprogram på totalt 14 miljarder. Därmed skulle det också skapas utrymme för det första steget i en marginalskattereform redan 1982 i enlighet med den borgerliga trepartiregeringens ekonomiska handlingsprogram från den 3 februari i år.

Under utskottsarbetet stod det snart klart att centern och folkpartiet beträffande inkomstskatten valde att fullfölja det samarbete med socialdemokraterna som i våras ledde fram till majoritetsregeringens upplösning. Det var således inte möjligt att vinna majoritet för en omedelbar marginalskattesänkning. De alternativ som då återstod var antingen en kraftig budgetförsvagning genom momssänkning enligt regeringens modell eller en något mindre budgetförsvagning till priset av vinstskatt och en förhöjd utgiftsnivå i enlighet med den socialdemokratiska partimotionen.

Från moderat utgångspunkt måste i denna situation det viktiga vara att inleda besparingsarbetet och att lägga fast klara riktlinjer för det fortsatta arbetet på att skära ned statens utgifter. Dessutom gällde det att söka begränsa den budgetförsvagning som vi moderater i utgångsläget var ensamma om att vilja förhindra.

Mot den här bakgrunden är vi moderater tillfredsställda med den kompromiss som så småningom kunde träffas i finansutskottet. Utskottsbetänkandet utgår nu från propositionen och den moderata partimotionen som jämställda dokument. Samtidigt som det socialdemokratiska förslaget om vinstskatt stoppas, avvisar utskottet också regeringens förslag att företagen nästa år skulle göra obligatoriska avsättningar till särskilda vinstkonton i riksbanken. Sänkningen av mervärdeskatten blir bara ungefär hälften så stor som enligt propositionen, vilket reducerar ökningen av underskottet i statens budget. Effekten av denna förändring blir begränsad under innevarande budgetår, men för det kommande försvinner nästan hela den försämring som läg i regeringens förslag.

En påspädning av efterfrågan är lättare att acceptera under resten av 1981 och första halvåret 1982. Från nästa sommar kan vi emellertid räkna med draghjälp från en internationell konjunkturuppgång. Det blir då angeläget att resurserna snabbt kan sättas in för att tillgodose en växande efterfrågan från exportmarknaderna. Därför har vi moderater också fäst stor vikt vid att få preciserat att det sparmål på 12 miljarder kronor som riksdagen tidigare fastställt för budgetåret 1982/83 skall uppnås genom nedskärningar på budgetens utgiftssida.

Finansutskottet redovisar i sitt betänkande en utvärdering av regeringens förslag till tidigare lagda besparingar. Dessa beräknas minska statens utgifter med 970 miljoner innevarande budgetår och med 2 340 miljoner nästa budgetår. I sitt ställningstagande till det fortsatta besparingsarbetet framhål-

ler utskottet, att detta skall bedrivas kraftfullt och målmedvetet med sikte på "att begränsa statsutgifterna genom faktiska besparingar i från år till år löpande utgifter. Dessa besparingar skall – inberäknat dem som nu tidigare läggts – vara 12 miljarder kronor budgetåret 1982/83 – – –." Av detta citat framgår tydligt finansutskottets ståndpunkt att sparmålet på 12 miljarder skall uppnås genom utgiftsnedskärningar, vilket också uttalades i den presskommuniké som de borgerliga utskottsledamöterna gemensamt utformade i samband med att kompromissen träffades.

Det kan inte råda något tvivel om att denna uppgift blir besvärlig. Men det är alldeles nödvändigt att vi lyckas. Det går inte att bara tala om behovet av utgiftsminskningar och sedan skjuta dem på framtiden år efter år. 12 miljarder får också betecknas som en miniminivå. I den moderata partimotionen återfinns en förteckning med förslag till besparingar uppgående till 14 miljarder. Där ingår bl. a. ökad självrisk i sjukförsäkringen, omprövning av beslutet att flytta inrikesflyget från Bromma till Arlanda samt minskat press- och partistöd. Vårt krav att subventionsnivån inom bostadssektorn skall minskas och att stödet skall ges en fördelningspolitiskt mer effektiv inriktning har uppmärksammats i debatten och även här i dag av Eric Enlund. Men skall det bli möjligt att få ihop utgiftsminskningar med minst 9 miljarder kronor i den budgetproposition som nu förbereds, blir det nog nödvändigt att skära ned på boendesubventionerna lika väl som på livsmedelssubventioner, bistånd och annat.

Herr talman! Jag fäste mig vid några saker i den ekonomisk-politiska rundmålning – i övervägande svarta färger – som Kjell-Olof Feldt gjorde tidigare i debatten. Han talade om en allvarlig brist på sparande i Sverige och nämnde i det sammanhanget de stora underskotten i bytesbalans och statsbudget. Det är riktigt att vi har ett betydande sparandeunderskott. Men kom ihåg att det helt är att hänföra till den offentliga sektorn, särskilt statens finanser. Med det höga skattetryck vi nu har kan detta underskott minskas endast genom att vi gör nedskärningar på den statliga utgiftssidan. Gör vi det, dämpas inflationen och skapas det möjligheter till en lägre räntenivå. Företagen, som i dag inte saknar vare sig idéer eller kapital, får då fler investeringskalkyler att gå ihop, och expansionen av industrins investeringar kan komma i gång.

Kjell-Olof Feldt gjorde en besviken återblick på 1970-talets erfarenheter av politiska insatser för att bekämpa inflation och arbetslöshet. Hans nya patentmedicin var kollektiva löntagarfonder. Men inser inte Kjell-Olof Feldt att fondsocialismen innebär ytterligare ett jättekliv på samma väg som under de gångna åren visat sig leda fel?

Det är riktigt att diskussionen om löntagarfonder bara förs i västerländska marknadsekonomier. Det har två orsaker: i Östeuropa är socialismen redan genomförd, och i socialistiska stater får det inte förekomma en fri debatt om olika ekonomiska och politiska system. Det är ingen tillfällighet att en planekonomi av det slag som fondsocialismen skulle innebära inte någonsin eller någonsin har kunnat förenas med demokrati. Alla demokratiskt styrda länder bygger på marknadssystemet med privat ägande av produk-

tionsmedlen som grundläggande princip. Att socialism leder till diktatur och politiskt förtryck har vi sett många prov på i Östeuropa. Sovjetledningens starka satsning på militär upprustning – med kärnvapenförsedda ubåtar och annat – motsvarar inte medborgarnas önskemål. I livsmedelsbristens och köernas Sovjet är det sannerligen inte konsumenterna som styr. Att socialistisk planekonomi dessutom är ineffektiv kan vi se ännu tydligare på nära håll, i Polens problem. Även andra öststater som t. ex. Rumänien har nu akuta svårigheter att klara sina betalningar. Olof Palme brukar tala om att det nu råder något som han kallar kapitalismens kris. Det finns mycket större skäl att i stället tala om socialismens kris.

Herr talman! Arbetet på att få budgetunderskottet under kontroll kan inte bara ta sikte på att spara bland gamla utgifter. Det måste inriktas på att förhindra nya. Ett särskilt problem i detta sammanhang är det omfattande industristödet till olönsamma statliga företag. Vi behandlar nu i riksdagen förslag om medelstillskott till LKAB, SSAB, Svenska Varv, Luxor och Swedish Petroleum. Tillsammans med andra förslag om kapitalöverföring till bl. a. statens olika skogsföretag rör det sig om åtskilliga miljarder. Men en förutsättning för att vi skall kunna återställa balansen i samhällsekonomi och statsfinanser är att vi inser att det här inte rör sig om tillfälliga, konjunkturmässigt betingade lönsamhetssvackor. Det höga löneläget i Sverige ställer krav på oss att vi snabbt ställer om till högteknologisk produktion, där vi kan utnyttja våra konkurrensfördelar. Vi kan helt enkelt inte fortsätta att med stora förluster bryta järnmalm, som vi med stora förluster omvandlar till plåt, som vi med stora förluster tillverkar fartyg av – till glädje för andra länders rederier, eftersom vårt höga kostnadsläge hindrar att vi håller oss med en egen sjöfartsnäring.

Naturligtvis måste omvandlingen av vårt näringsliv ske i socialt godtagbara former. Men marschriktningen måste vara klar, och det finns inte tid för några halter och raster på vägen. Industristödsutredningen har nyligen påvisat att senare års statliga bidrag till krisföretag snarast verkat konserverande på näringsstrukturen.

De nu aktuella förslagen har samma selektiva och passiva karaktär. Vi moderater föredrar en snabbare omläggning mot generella stimulansåtgärder, som mera tar sikte på livskraftiga och expanderande branscher och företag. Det utesluter inte särskilda insatser för utsatta regioner. I den moderata partimotionen förordas en sänkning av arbetsgivaravgifterna i det inre stödområdet i syfte att åstadkomma en generell stimulans av näringslivet där. Med en sådan anpassning av kostnadsnivån i regionen till produktiviteten uppnår man dels en viss lättnad för krisdrabbade företag, dels ett ökat intresse – och det kanske är viktigast – för nyetableringar, som kan ge nya arbetstillfällen i stället för dem som försvinner.

En sänkning av arbetsgivaravgifterna i glesbygden – utan någon motsvarande höjning på annat håll – ingår i den utbudsstimulerande politik som vi moderater ser som nödvändig för att ta oss ur krisen. Den viktigaste enskilda åtgärden är dock en snabb sänkning av marginalsatserna. Vi noterar med tillfredsställelse att finansutskottet inte avstyrkt de längre gående besparings-

förslagen i vår partimotion utan gjort deras ikraftträdande beroende av hur snabbt de kan beredas i berörda riksdagsutskott. Utskottets moderata ledamöter förordar i ett särskilt yttrande att det utrymme som dessa extra besparingar ger skall utnyttjas till ett första steg i en marginalskattereform redan från det kommande årsskiftet. Frågan om en snabb marginalskattesänkning har också föranlett en reservation i skatteutskottet, och den kommer att behandlas mer ingående av Knut Wachtmeister senare i debatten.

Herr talman! De i och för sig viktiga ekonomisk-politiska frågor vi i dag skall avgöra här i kammaren förbleknar vid en jämförelse med den skatteomläggning som socialdemokraterna har vunnit mittenregeringens stöd för. Den sortens högskattepolitik är raka motsatsen till vad Sverige behöver. Även på denna punkt får jag hänvisa till senare inlägg i debatten, bl. a. av Gösta Bohman. Jag vill här nöja mig med att påvisa det egendomliga i att de tre skattehöjjarpartierna säger sig vara överens om 1983 års skatter utan att ha etablerat någon gemensam grund för 1982. Vilken moms nivå utgår egentligen skatteuppgörelsen ifrån – socialdemokraternas 23,46 %, regeringens 20 % eller de 21,51 % som den borgerliga riksdagsmajoriteten förhoppningsvis kommer att fastställa? Skall – utöver skatteuppgörelsens finansiering med höjda arbetsgivaravgifter eller proms – kostnadsbelastningen på företagen ytterligare skärpas genom någon form av vinstskatt eller rent av en särskild ATP-avgift för uppbyggnad av kollektiva löntagarfonder?

Herr talman! Dessa oklara men viktiga punkter blir det tillfälle att återkomma till. För dagen nöjer jag mig med att yrka bifall till vad finansutskottet hemställt i sitt betänkande nr 1.

Anf. 6 KJELL-OLOF FELDT (s) replik:

Herr talman! Enligt uppgörelse får jag i denna replik även något kommentera det inlägg som gjordes av finansutskottets ordförande. Jag förstår Eric Enlunds behov av att framställa den nu framlagda uppgörelsen med moderaterna som en framgång för regeringspartierna. Men det är att gå väl långt att framställa det här beslutet som att riksdagen i dag godtar regeringsförslaget. Det som återstår är en momssänkning som upphävs av nedskurna pensioner. Så mycket av ekonomisk politik är det väl ändå inte att komma med.

Sedan klagar Eric Enlund över polariseringen i debatten och säger att den framför allt skulle pågå mellan moderata samlingspartiet och socialdemokraterna. Det är inte vår avsikt att skapa någon sådan polarisering. Men om det nu råkar bli så i svensk politik, kan det möjligen bero på att det från mittenpartiernas sida visas en tilltagande brist på fasthet och en hållningslöshet, som – efter vad jag förstår – kommer att bli ett växande problem. Det har inte att göra med att man som minoritetsregering kan göra upp med ett parti i en fråga och med ett annat parti i en annan fråga. Men om dessa uppgörelser har klart motstridiga innebörder blir det problem.

Vad jag vill varna regeringspartierna för är att nu gå in och försöka föra en rent moderat fördelningspolitik, att på område efter område acceptera den

omfördelning av välfärden i det här landet till de starkares förmån som alldeles uppenbart är moderaternas egentliga syfte och som är deras strävan med det som sägs vara åtgärder för att rädda svensk ekonomi.

Jag finner det något upprörande, herr talman, att regeringspartierna tillåter moderaterna att i dag ställa yrkande om en ren marginalskattesänkning 1982. Man har i den allmänna debatten reagerat hårt och med all rätt på moderaternas vettlösa kampanj mot skattereformen. Regeringspartierna har t. o. m. krävt att den måste accepteras av moderaterna för att det skall kunna bildas någon ny borgerlig trepartiregering. Men bara för att rädda regeringsinnehavet släpper man moderaterna helt fria att fortsätta sin kampanj för rena marginalskattesänkningar. Det kallar jag hållningslöshet, herr talman.

Sedan vill jag till både Lars Tobisson och Eric Enlund ställa frågan: Hur skall ni åstadkomma de 12 miljarder som skall skäras ned i nästa budget? Vad är det ni skall spara på?

Eric Enlund sade att u-landsbiståndet måste öka. Lars Tobisson kräver att det skall minskas, vad jag förstår med 600 eller 800 miljoner. Lars Tobisson står fast vid att alla bostadssubventioner skall bort. Det har regeringen – inte minst bostadsministern, som sitter här nu – hårt angripit som en helt omöjlig väg. Där ligger 2 å 3 miljarder av sparpaketet.

Hur skall ni åstadkomma besparingen?

Slutligen till Lars Tobisson: Det är intressant när han konstaterar att en debatt om löntagarfonder i de socialistiska länderna skulle vara en debatt om förändring av deras ekonomiska system. Ja, mycket mer. Lars Tobisson, för löntagarfonderna skulle slå sönder den centrala statsocialismen och göra den demokratisk. Därför kan man inte och får man inte diskutera löntagarfonder i sådana länder.

Anf. 7 CARI.-HENRIK HERMANSSON (vpk) replik:

Herr talman! I och för sig är det inte oriktigt, om man ser realistiskt, att företrädarna för oppositionen kommer upp i replik först sedan moderaternas talesman haft ordet här i kammaren. Vi vet ju att moderaterna fortfarande bestämmer huvudinriktningen i den borgerliga minoritetsregeringens ekonomiska politik.

Eric Enlund säger att en minoritetsregering inte kan räkna med att få igenom sina förslag oförändrade. Nej, det är rätt självklart. Men då bör den erkänna att det handlar om att samla så stort röstunderlag som möjligt, och inte – som finansutskottets majoritet eller rättare sagt den minoritet som lagt fram betänkandet har försökt göra – motivera kompromissen med moderaterna med ekonomisk-teoretiska synpunkter. Då förfalskar man ju historien.

Den viktiga fråga i Eric Enlunds inlägg som jag vill ta upp gäller hans inställning till den offentliga sektorn. Han sade att socialdemokratiska kommunalmän ute i landet ofta visar samhällsansvar, medan socialdemokraterna här i riksdagen och naturligtvis även vpk inte vill göra det, därför att vi är motståndare till en nedskärning av den offentliga sektorn. Men, Eric

Enlund, att skära ned den offentliga sektorn, att begränsa dess utgifter på det sätt som regeringen vill är ju motsatsen till samhällsansvar – eftersom den politiken leder till både ökad arbetslöshet och ökade svårigheter för stora grupper av de svenska medborgarna.

Man måste ta upp hela denna ideologi, som ställer den offentliga sektorn mot den privata, dvs. industrin, och som regeringen, de borgerliga partierna och framför allt Svenska arbetsgivareföreningen driver. Det är en felaktig och falsk framställning. Att industrisysselsättningen i Sverige har minskat under 1970-talet beror ju inte på den offentliga sektorns ökning, som man påstår. Det beror inte på att det saknas arbetskraft. Arbetslösheten har under hela det årtiondet varit relativt hög, och det är bara tack vare den offentliga sektorns utveckling som arbetslösheten i dag inte är värre än den är. Det bör också påpekas att en nedskärning av den offentliga sektorn framför allt drabbar kvinnorna.

Det är så, att den offentliga eller gemensamma sektorn till stor del växer som en följd av utvecklingen inom den privata sektorn. Man bör också observera att de privata företagen har en mycket stor kund i den gemensamma sektorn, och denna kund måste minska sina beställningar när regeringens politik genomförs. Att skära ner den offentliga sektorn i dag är alltså motsatsen till att visa samhällsansvar. Att arbeta för en utveckling både av industrin och av den offentliga sektorn är däremot att ta ansvar för samhällets utveckling.

Anf. 8 ERIC ENLUND (fp) replik:

Herr talman! Kjell-Olof Feldt fortsätter sin argumentation om i vad mån moderaterna styr den ekonomiska politiken och mittenpartiernas agerande.

Vad är det som har hänt? Vi har för det första tagit hänsyn till vad som hänt i ekonomin efter det att propositionen lades fram, främst i vad gäller räntesänkningen och den gynnsamma prisutvecklingen. Det har påverkat storleken av momssänkningen. Inte innebär det att regeringens ekonomiska politik har förändrats. För det andra har vi tagit hänsyn till oppositionspartiernas synpunkter, främst i vad gäller vinstavsättningarna.

När vi inte gör som socialdemokraterna vill, då är det fel. När vi går dem till mötes, är det lika fel. Ni får faktiskt bestämma er.

Huvudstrategin i propositionen är att kombinera offentliga nedskärningar med en viss privat expansion. Det är nödvändigt att nu dämpa den offentliga sektorn för att man skall kunna skapa utrymme för investeringar och industriell expansion. För att denna dämpning inte skall leda till en minskad total efterfrågan och därmed till ökad arbetslöshet, något som är utomordentligt viktigt, måste vi sänka momsen, och så sker också.

När det sedan gäller besparingarna – och det blir mitt svar även till Carl-Henrik Hermansson – har ni socialdemokrater upprepade gånger sagt att vi måste dämpa den offentliga sektorns expansionstakt. Ni har talat om att vi måste dämpa transfereringarna. Men när förslag om sådana besparingar läggs fram motarbetar ni dem, trots att det skulle ligga väl i linje med vad ni i

princip tidigare har deklarerat. Det jag nu nämnde finns, om jag inte minns fel, med i den partimotion som ni väckte på nyåret.

Det är detta som jag kallar en polarisering av den offentliga debatten och som faktiskt innebär att man försöker att egga upp den ena intressegruppen mot den andra. Det är, som jag ser det, en stor olycka i ett läge då vi här i landet framför allt behöver en samverkan mellan olika intressegrupper, där var och en försöker att göra sitt för att vi skall nå fram till en ekonomisk balans.

Nr 23

Onsdagen den
11 november 1981

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder*

Anf. 9 LARS TOBISSON (m) replik:

Herr talman! Jag känner naturligtvis inte igen och kan inte godta Kjell-Olof Feldts beskrivning av den moderata politiken som särskilt gynnsam för de starka. Inte heller vill jag acceptera hans beskrivning av uppgörelsen, kompromissen i finansutskottet, som någonting som bara utgår från moderata utgångspunkter.

Det är självklart att vi i det här fallet har fått göra eftergifter från båda sidor. Men vi har från vår sida funnit att vi har kunnat acceptera den uppgörelse som kom till stånd, just därför att den lägger fast vissa viktiga grundvärden för framtiden på besparingssidan.

När det sedan gäller våra besparingar, så efterlyste Kjell-Olof Feldt vad vi moderater vill spara på. Det behövs nu inte, utan det går bra att läsa i vår partimotion som upptar en förteckning över besparingar, uppgående till 14 miljarder kronor, där vi också anger de områden på vilka besparingar skall ske. Ytterligare uppgifter om det här finns i följdmotioner till de andra utskotten. Och slutligen räknar vi ju med att precisera förslag under den allmänna motionstiden i vår, när vi också har sett vad regeringen har kommit fram till på det här området.

Frågan om besparingar på boendesidan har, som jag sade förut, kommit att spela en viss roll. Då vill jag betona att det ju inte är fråga om att i ett enda slag avskaffa räntebidragen. Det skulle få kraftiga effekter – jag tror att Kjell-Olof Feldt nämnde siffran 17 000. Nej, vi har i vårt program Ny väg klart och tydligt angett att detta skall vara en utveckling på sikt, parallellt med att skattetrycket minskas och samtidigt som vi ger bostadsbidragen en fördelningspolitiskt mer effektiv inriktning.

Så till frågan om löntagarfonder. Assar Lindbeck har med kraft drivit tesen att demokrati förutsätter mångfald. De ekonomiska resurserna i samhället måste vara spridda mellan ett stort antal ägare, som är fristående från varandra och gentemot staten. De 24 länsfonder som socialdemokraterna föreslår skulle snart få kontrollen över flertalet börsnoterade företag. Även om de alltså är flera, så blir de inte inbördes oberoende, eftersom de alla byggs upp på samma sätt och lätt kan samordnas från fackliga och politiska utgångspunkter. Ett Fondsverige, där facket förenar arbetsgivar- och arbetstagarintressena, innebär en likriktning som förkväver den fria konkurrensen och kanske till slut framtvingar ett svenskt Solidaritet – även det en liknelse som Assar Lindbeck har introducerat i debatten.

Onsdagen den
11 november 1981

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder*

Anf. 10 KJELL-OLOF FELDT (s) replik:

Herr talman! Eric Enlund säger nu att detta att man gick ifrån regeringsförslaget krav på en momsänkning på 3 % – det som var en helig och för regeringens forbestånd avgörande del av förslagen från december – beror på att prisutvecklingen blir så väldigt gynnsam. Ja, det är till att ha små anspråk! Enligt konjunkturinstitutet kommer konsumentpriserna i år att stiga med 12 %, med den uppläggning den ekonomiska politiken nu får, och nästa år kommer konsumentpriserna att stiga med 9 %. Och den här prisklausulen i löneavtalen, som man sökt undvika att tillämpa, kommer obönhörligen att brytas igenom under loppet av 1982, antagligen redan i augusti eller september.

Jag vidhåller, herr talman, att det man nu gör är – som så många gånger förr när riksdagen haft att anta riktlinjer för den ekonomiska politiken – att skjuta problemen framför sig. Har ni nu gett upp tanken på att med momsens hjälp hålla nere prisutvecklingen, så erkänn då att det var nödvändigt för att rädda regeringen från obehaget att för en gångs skull behöva stå vid sitt ord och säga: Nu avgår vi – nu fungerar inte vår politik längre.

När det gäller den offentliga sektorn och socialdemokratin inställning till den, så är det bara att se i våra motioner, där vi på en rad punkter föreslår nedskärningar och besparingar. Men det är på en punkt vi med absolut bestämdhet motsätter oss den politik som de borgerliga partierna för. Det är när det är fråga om i stort sett en omfördelning av välståndet från de svaga till de starka. Jag skall ta ett enda exempel ur förslaget.

Landets skogsägare skall få 200 miljoner i ökade subventioner. Det bråkar inte moderaterna om – då går det bra att subventionera, då är det inget snack om att det kostar pengar. Samtidigt kommer man att besluta om att bosättningslånen, som går till ensamstående i blygsamma ekonomiska omständigheter och andra som är tvungna att låna en slant för att bosätta sig, skall helt slopas. Dessa människor kommer nu att kastas ut i kontokorts- marknad och avbetalningshandel för att där försöka skaffa pengar. Det kallar vi en omfördelning som inte har att göra med sparande utan är en ganska cynisk klasspolitik.

Jag har inte ifrågasatt moderaternas avsikt beträffande sparandet, men vad blev det av det karska talet om att dra ned bostadsstödet? Det skall nu enligt Lars Tobisson ske successivt, men i er motion handlar det om att dra ned det med 2,5 miljarder under ett enda år, och det är huvudparten av bostadsstödet.

Slutligen några ord om löntagarfonderna. Det kommer att bli en enda stor maktkoncentration, säger moderaterna. Naturligtvis bortser de helt och hållet från den maktkoncentration som finns redan i dag. Se på våra stora företag. Hur många är det där som styr landets öden? Med det förslag som vi nu har skulle det bli 24 fonder, en fond i varje län. Det skulle bli en enda stor sammanslutning, säger Lars Tobisson. Jag tror för min del att det blir lika litet av maktkoncentration som när det gäller våra 24 landsting, som vart och ett ser om ekonomin och välfärden för medborgarna i länet. På samma sätt kommer löntagarfonderna att fungera. Det blir ingen maktsammanslutning.

I motsats till förhållandena i dag kommer det att bli den första rejäla insatsen för att sprida ägande och inflytande till ett större antal medborgare. Det är klart att moderaterna motsätter sig detta. Att mittenpartierna måste hänga med är bara i konsekvens med alla andra eftergifter som de f. n. gör för moderata samlingspartiet.

Anf. 11 CARI.-HENRIK HERMANSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag har uppmärksamt noterat intresset även från de borgerliga partiernas sida för en demokratisering av det ekonomiska livet. Det märkliga är emellertid att detta intresse tyvärr bara gäller utvecklingen i andra länder. Man tycker annars, som Kjell-Olof Feldt påpekade, att det vore naturligt att ägna detta intresse åt den svenska utvecklingen. Här har vi under de senaste 20 åren haft en koncentration och centralisering av den ekonomiska makten som i fråga om utvecklingstakt har överträffat allt vad som förekommit under tidigare perioder. För 10–20 år sedan hade vi 15 stora, mäktiga finansgrupper, som var helt avgörande inom näringslivet. I dag har deras antal reducerats till 7 eller 8. De stora hajarna har ätit upp de något mindre hajarna. Den koncentrationen måste vi verkligen angripa med krav på olika åtgärder för att genomföra en ekonomisk demokratisering. Men där sviktar de borgerliga partiernas intresse.

Jag får återkomma till Eric Enlunds påstående att metoden att få plats för nya investeringar är att dämpa den offentliga sektorn. Eftersom herr Enlund har en replik till i den här omgången, skulle jag gärna vilja be honom att litet närmare utveckla sitt resonemang på den punkten, så att vi får reda på hur investeringarna inom näringslivet kommer att öka genom att man exempelvis skär ned ersättningarna till pensionärerna och berövar dem vad de redan har tjänat in på sitt arbete under gångna perioder. Beskriv den ekonomiska mekanismen för oss, herr Enlund, så att vi får reda på vad regeringen står för. För min del anser jag att herr Enlunds tankegång är helt orimlig. Det finns viktiga samband mellan industri och den gemensamma sektorn som man absolut inte får bryta, men som regeringen tydligen inte är uppmärksam på. Industrin kan inte utvecklas utan en samtidig utbyggnad av den gemensamma sektorn, därför att denna representerar mycket av den efterfrågan som kommer näringslivet till del. Den svarar också för all den utbyggnad av samhällsmiljön som också är nödvändig för industrins utveckling. Å andra sidan krävs det en utbyggnad av industrin för att den gemensamma sektorn skall få en stabil grundval. Som jag sade i ett tidigare anförande måste Sverige gå på två ben ut ur den ekonomiska krisen. Vi måste satsa såväl på att stoppa industrinedläggningarna och i stället bygga ut industrin som på att planmässigt bygga ut de socialt viktiga delarna av den offentliga sektorn.

Anf. 12 ERIC ENLUND (fp) replik:

Herr talman! Först några ord till Lars Tobisson.

Ni har hoppat av från den finansiering av skattereformen som trepartiregeringen skisserade – Lars Tobisson gjorde det först, och därefter, efter det

Onsdagen den
11 november 1981

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder*

att moderata samlingspartiet lämnat regeringen, följde hela partiet efter.

Ni vill inte heller kännas vid den avdragsreform som den regering som ni själva satt med i skisserade före förhandlingarna med socialdemokraterna.

Ni har inför villaägarna fört en skrämselfpropaganda som varit grundlös. När skatteuppgörelsens detaljer kungjordes klarlades det också att den var grundlös.

Ert eget program, avveckling av räntebidragen, skulle få katastrofala effekter för de boende i nyproducerade villor och lägenheter – en höjning av årskostnaden på 17 000–20 000 kr.

Vad som förvånar mig är att ni inte i massmedia har tvingats förklara er på de här punkterna. Ert agerande när det gäller villaägarna är faktiskt sådant att jag nästan förväntar att få se er löpa det gatlopp i den frågan, något som ni ärligt har förtjänat.

Kjell-Olof Feldt återkom till att vi för en orättvis fördelningspolitik. C.-H. Hermansson återvände till frågan om den offentliga sektorns roll.

Det avgörande i regeringens ekonomiska strategi är inriktningen på att stärka vår produktionsförmåga och återvinna den svenska industrins konkurrenskraft gentemot utlandet. Det är den väg vi måste gå för att rädda vårt välfärdssamhälle och skydda de svaga i det här samhället.

En rad åtgärder har vidtagits eller planeras i detta syfte.

Marginalskatterna sänks: det stimulerar arbetsvilja och företagsamhet.

Energipolitiken innebär ett minskat oljeberoende: det leder till ökade investeringar i nya energikällor.

Aktiesparandet stimuleras och rätt till provanställning och extraanställning införs; det är mycket viktigt när det gäller ungdomens möjligheter att få jobb. Ungdomsarbetslösheten är i dag, som jag ser det, ett av våra allra största bekymmer.

Stimulans för skogsavverkningar, förlängning av investeringsavdraget för byggnader och en annan konstruktion när det gäller investeringsavdraget för inventarier föreslås. Det ger en snabbare stimulans.

Förlängning och förbättring av forskningsavdraget föreslås och s. k. uppfinnarkonton införs.

Allt detta sammantaget skulle hjälpa oss till rätta med de grundläggande problemen i vår ekonomi, framför allt underskottet i vår bytesbalans.

Nu beror naturligtvis mycket på hur man vill att det framtida samhället skall se ut. Jag kan inte finna ett alternativ som har skisserats av Kjell-Olof Feldt på något sätt skulle kunna leda till målsättningen en starkt konkurrenskraft i den svenska ekonomin och i den svenska företagsverksamheten. Och det är det primära för att vi skall kunna skydda den svenska välfärden.

Anf. 13 LARS TOBISSON (m) replik:

Herr talman! Av tidsskäl får jag avstå från att i detalj bemöta Eric Enlunds påståenden om moderata avhopp från trepartiregeringens skattepolitik. Den saken kommer åter i senare omgångar i debatten.

Låt mig bara säga att jag tycker att det är egendomligt att komma med ett sådant påstående i en situation då vi moderater ensamma här i riksdagen står för ett förslag – det ärendet skall avgöras i dag – som går ut på en sänkning av marginalskatten redan 1982. Det var det verkligt väsentliga inslaget i trepartiregeringens ekonomiska handlingsprogram från den 3 februari.

Jag konstaterar också att Eric Enlund inte – varken i den förra debatten eller nu – har kommenterat min lilla crinran om att den momssänkning som mittenregeringen föreslog finansierades, icke uteslutande med andra skattehöjningar utan delvis med besparingar och till stor del inte alls.

Sedan till Kjell-Olof Feldt. Han bestred att fondförslaget skulle leda till maktkoncentration. Som förklaring på detta litet halsbrytande påstående sade han: Det blir 24 fonder. Vi har 24 landsting, och de uppträder ju vart och ett för sig. Har Kjell-Olof Feldt glömt att det finns något som heter Svenska landstingsförbundet, som har till uppgift just att samordna och övervaka verksamheten i landstingen? Det är väl ändå så, Kjell-Olof Feldt, att det socialdemokratiska partiet bedriver en viss verksamhet för att samordna uppträdandet i olika delar av landet, bl. a. i landstings- och kommunala församlingar? Vi vet att LO i hög grad har centraliserat sin verksamhet. Nog kommer LO att kunna utfärda direktiv och anvisningar för hur representanterna skall uppträda när de sitter i löntagarfondernas styrelser.

Vad är då det moderata alternativet? I stället för en koncentration av ägandet till facket och staten vill vi få till stånd en ökad spridning av andelar i näringslivet bland de enskilda medborgarna. Det målet skall uppnås inte med tvång utan i frivilliga former med hjälp av stimulansåtgärder. Den praktiska lösningen finns redan. Det är det skattefundsparande som den borgerliga trepartiregeringen införde och som snabbt har blivit populärt. Aktiesparfonderna är förenliga med marknadsekonomin, och de har nu kommit upp i en sparvolym som väl svarar mot vad som ankommer på hushållen att tillhandahålla i riskvilligt kapital. Det intressanta är att i den proposition som vi i dag behandlar finns det en passus som visar att nu medger även regeringen att fonderna ger 1,5 miljarder kronor som tillsammans med andra bidrag behövs för att få 3 miljarder. Att det är vad som behövs i nytt riskkapital, det var vi överens om i fondutredningen. Kjell-Olof Feldt.

Anf. 14 Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBO:

Herr talman! Bostadspolitiken har kommit att spela en viss roll i denna debatt, och därför har jag begärt ordet.

Lars Tobisson sade att moderaternas bostadspolitiska förslag har kommit att spela en viss roll i debatten. Jag skulle vilja påstå att det inte har kommit att spela en tillräckligt stor roll, även om många av talarna har varit inne på dessa frågor i dag. De moderata förslagen och debatten om dem måste ställas i relation till debatten om hela marginalskattereformen.

Moderaterna har utanför detta hus fört en, åtminstone under min tid som statsråd, oöverträffad skrämsel- och lögnpropaganda när det gäller marginalskattereformens effekter, det har vi kunnat notera med stigande förundran och förbittring. Nu har människorna själva kunnat ta del av och

bedöma detaljerna i den redan i våras i sina huvuddrag presenterade reformen, och de kan lugnt luta sig tillbaka och dra en lättnadens suck.

Herr talman! En sensationellt stor sänkning av marginalskatterna kommer att genomföras. 95 % av inkomsttagarna får en marginalskatt på högst 55 %. Många kommer att få sänkningar med flera tiotal procentenheter, och det ger förutsättningar för en ny dynamik i hela ekonomin. När vi då står vid målet, står moderaterna vid sidan om och tar som sin huvudsakliga uppgift att ta till vara några tiotusental nolltaxerars och höginkomsttagares med stora avdrag intressen.

Det är emellertid inte i så hög grad detta som har föranlett mig att begära ordet. Moderat skrämselfpropaganda när det gäller villaägare är inte något nytt – det är något som vi har fått lära oss att leva med. Frågan är bara om villaägarna någonsin lär sig att göra det. De tillåts inte för en minut att i lugn och ro njuta av sitt boende. De skall hetsas av moderater och massmedier med den ena osannolika spekulationen efter den andra. Borde man inte någon gång besinna sitt ansvar för folks nerver?

Jag begärde ordet för att peka på några av de beslut som moderaterna tog samtidigt som klappjakten pågick som värst. På sin partistämma i Falun för några veckor sedan beslöt moderaterna om ett ekonomiskt handlingsprogram, vilket Lars Tobisson också tog upp här. Där står det: Räntesubventionerna måste på sikt avskaffas till den del de inte är motiverade av skilda skatteregler för olika upplåtelseformer.

Det betyder att moderaterna vill avskaffa räntebidragen för ägda småhus och minska subventionerna i hyres- och bostadsrättshus till ungefär halva marknadsräntan.

Det betyder i dagens penningvärde ca 17 000 kr. mer per år i bostadskostnad för ett nybyggt småhus och ca 20 000 mer för en hyreslägenhet. Det har moderaterna talat ganska tyst om. Men beslutet finns där, och Ulf Adelson har själv haft vänligheten att sända programförslaget till mig.

För att riktigt understryka att man menar allvar har i den moderata motionen om den ekonomiska politiken, som ju behandlas här i dag, redovisats att man har för avsikt att i januari föreslå att 2,5 miljarder av räntesubventionerna skall bort nästa budgetår.

Vad betyder nu det? Det betyder först och främst att en tredjedel av de subventioner som finns i dag skall bort omedelbart. Det betyder i sin tur hyreshöjningar på upp till 325 kr. i månaden för ca en miljon hushåll i hus byggda i början av 1960-talet och fram till 1974. Och det är höjningar utöver andra normala hyreshöjningar, som kan vara nog så betungande i sig.

Herr talman! Effekten blir alltså upp till 325 kr. i månaden i en första etapp för en miljon hushåll. För det är väl ändå en första etapp? Målet i det moderata ekonomiska handlingsprogrammet skall väl sedan uppfyllas under de kommande åren, och det betyder alltså: Bort med subventionerna i ägda småhus och bort med subventionerna till en stor del för hyres- och bostadsrättslägenheter, med ökade boendekostnader runt 20 000 kr. per år!

Det i sin tur betyder att nästan all bostadsproduktion i landet kommer att

avstanna, och bostadsinvesteringarna inom byggsektorn står för 40 %.

Moderaterna vill att 2,1 miljarder i subventioner skall bort nästa budgetår utöver de 400 miljoner som kommer att beslutas under de närmaste dagarna här i riksdagen. 2,1 miljarder på ett år! Det skall jämföras med vad avdragsreformen inom marginalskattereformen inbringat. 1,4 miljarder värderas avdragsreformen till, och den skall genomföras under fyra år, räknat från nu, och samtidigt som marginalskatterna sänks kraftigt.

Borttagande av subventioner drabbar fattig som rik, medan avdragsreformen i huvudsak riktar in sig på höginkomsttagare med stora avdrag.

Jag skulle vilja ställa några frågor till Lars Tobisson med anledning av den moderata bostadspolitiken:

Om er bostadspolitik får möta verkligheten, vad svarar ni då byggarna och byggnadsarbetarna på deras frågor om nedläggning av bostadsbyggandet i landet?

Vad svarar ni de människor som har sparat och står i begrepp att köpa ett småhus och inte kan göra det på grund av era förslag?

Vad svarar ni de ungdomar som tänkt flytta till egen lägenhet de närmaste åren och inte kan göra det om ni får bestämma?

Och vad svarar ni nu också alla de villaägare som skrämts till sömnlöshet av ert partis propaganda under de senaste veckorna och som nu har fått svart på vitt på att de lugnt kan bo kvar i sina hus?

Anf. 15 LARS TOBISSON (m) replik:

Herr talman! Statsrådet Friggebo hoppar in i den här debatten på samma sätt som hon gjorde ett vildsint angrepp på den nyvalde moderatordföranden Ulf Adelson efter stämman i Falun.

Ulf Adelson är ju inte ledamot av kammaren, men han har i ett brev till statsrådet Friggebo besvarat just den tes som Birgit Friggebo drev här. Jag skulle vilja använda min repliktid till att återge delar ur detta brev – jag ber om ursäkt för att samtalstonen är kamratlig, som den bör vara f. d. statsrådskolleger emellan:

Du har alldeles rätt i att vi vill minska statens och kommunernas utgifter för bostadsbyggandet.

Men tyvärr har Du inte redogjort för underlaget för Dina beräkningar. Du tycks nämligen tro att det vi anger som ett långsiktigt mål knutet till vissa bestämda förutsättningar, skall genomföras över en natt. Så är det inte.

Vårt långsiktiga mål är att Sverige skall få en sådan skatte- och bostadspolitik att människorna själva kan betala för sin bostad. De skall inte behöva lita till offentliga insatser därför att de får så lite kvar efter skatt. Den rundgången vill vi avskaffa.

Minskade bostadssubventioner förutsätter således sänkta skatter. Och då talar jag om verkliga skattesänkningar – – –.

En annan förutsättning för en bostadsmarknad som tillgodoser människornas efterfrågan och krav på valfrihet är att byggandet avregleras. Du har snart suttit 6 år som bostadsminister. Är Du verkligen nöjd med vad Du åstadkommit för att minska regleringsraseriet på bostadsmarknaden? Så

mycket lånekineseri och annat krångel som återstår. Färre regleringar, mindre normer och ett nytt lånesystem, som vi föreslår, skulle minska kostnaderna och därmed också behovet av bidrag över skattsedeln.

En tredje förutsättning för våra förslag är att de genomförs successivt. I Ditt uppriktigt talat rätt vildsinta angrepp nonchalerar Du två viktiga ord i programförslaget – 'på sikt'. Minskade generella subventioner skall parallellt åtföljas av sänkta skatter och mindre byråkrati. Och det tar som Du vet en del tid. Lägre produktionskostnader minskar ökningen av boendekostnaden och skattesänkningen ökar betalningsförmågan hos den enskilde.

Du kritiserar vidare de besparingsförslag på bostadsdepartementets område vi har väckt i riksdagen. Deras syfte är att minska subventionsnivån som ett led i de nödvändiga besparingarna på statsutgifterna och att koncentrera bostadsstödet till dem som verkligen är i behov av detta."

Jag skulle vilja ge Birgit Friggebo rådet: Säg nu inte för mycket i den här debatten om hur omöjligt det är att spara på bostadsområdet! Det kommer nämligen att bli nödvändigt för att uppfylla kravet på att ta fram ungefär 9 miljarder ytterligare utöver de besparingar som nu har tidigarelagts.

Anf. 16 Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBE:

Herr talman! Lars Tobissons anförande och Ulf Adelsohns brev till mig ger inte på något som helst sätt svar på de frågor jag har ställt. De beskriver heller inte hur man skall gå till väga för att uppfylla det egna ekonomiska handlingsprogrammet eller vad de förslag innebär som man här och nu har lagt fram i riksdagen om besparingar på bostadspolitikens område.

Jag upprepar: Man har som målsättning att på sikt skall räntesubventionerna avskaffas. De kan bara motiveras med utgångspunkt i skilda skattebestämmelser. Det betyder att räntesubventionerna skall avskaffas på ägda småhus och att man skall ha subventioner till ungefär halva marknadsräntan på hyres- och bostadsrättssidan. Detta kan icke moderaterna förneka, om de inte vill stoppa hela sitt program i papperskorgen. Men då vill vi höra det härifrån talarstolen.

Man tar nu alltså ett första steg. Nästa år skall en tredjedel av räntesubventionerna bort. Det betyder, om vi lägger ut det på de bostäder som har de lägsta kostnaderna och de minsta subventionerna och matar upp årgängsvis, att en miljon hushåll, som bor i hus byggda från början av 1960-talet fram till 1974, kommer att få hyresökningar på upp till 325 kr. i månaden utöver de normala hyreshöjningarna, som kan vara nog så betungande i sig.

Vill moderaterna här, Lars Tobisson, säga att detta också är den sista etappen i avskaffandet av räntesubventionerna, så skall jag medge att siffrorna om ökade bostadskostnader för småhusägare på 17 000 kr. om året och för hyresgäster på 20 000 kr. om året icke stämmer. Men då måste också moderaterna ta avstånd från sitt eget programförslag, som de antog för bara några veckor sedan i Falun.

Jag är inte nöjd när det gäller att avreglera bostadspolitiken och över

huvud taget att avbyråkratisera samhället. Där kommer vi aldrig att vara nöjda. Jag tycker däremot att vi har tagit väsentliga steg på den vägen, och den skall också fortsättas och fullföljas.

Lars Tobisson läste för säkerhets skull inte ett avsnitt i det brev jag har fått, där Ulf Adelsohn säger att de besparingar som man har föreslagit möjligen kommer att innebära ett par hundra kronor per månad för de boende. Det medför att man inte ens vill fullfölja vad man har föreslagit i sin motion om den ekonomiska politiken, ett förslag som ju leder till hyreshöjningar på upp till 325 kr i månaden. Det krävs ett ordentligt klargörande av vad moderaterna egentligen vill. Vill ni ta bort bostadssubventionerna, skall ni också ta det politiska ansvaret för det och redovisa konsekvenserna.

Anf. 17 LARS TOBISSON (m) replik:

Herr talman! Jag konstaterar återigen att Birgit Friggebo bara gör det svårare för sig med hänsyn till att hon nu i budgetarbetet blir tvungen att lägga fram förslag på neddragningar av boendesubventionerna. Kom ihåg, Birgit Friggebo, att det här rör sig om en rundgång, som vi moderater har angripit i årtal. Man kan också kalla det för ett nollsummespel. Subventioner ges till boendet, och de går till fattiga och rika, eftersom de endast är beroende av årgången på bostaden. Men dessa pengar måste tas någonstans ifrån. Vi kan inte fortsätta att låna dem utomlands, utan de måste tas ut via skatter. Minskade subventioner ger därmed utrymme för sänkta skatter. Därefter gäller det att ha ett väl fungerande system med bostadsbidrag för de verkligt behövande.

Birgit Friggebo klagade över att jag inte besvarade hennes frågor. Moderaternas bostadspolitik, sade hon, betyder att vi går mot en nedläggning av bostadsbyggandet. Nu har vi redan haft en kraftig minskning av bostadsbyggandet i landet, och jag förutser att den minskningen kommer att fortsätta alldeles oavsett hur man gör med subventionerna. Där har onekligen den av skattehöjningspartierna föreslagna avdragsbegränsningen en effekt. Det har budgetdepartementet medgett. Man har sagt att ett prisfall på villor är fördelaktigt, för då kan de som nu har hyreslägenheter och får marginalskautesänkningar komma över dessa villor.

Problemet är emellertid återigen att det är fråga om ett slags nollsummespel. De som bor i hyreslägenheter får visserligen marginalskautesänkningar, men de får betala sänkningen via moms, begränsad indexreglering och återhållsamhet i fråga om löneökningar. De kommer nog inte att efterfråga så många villor.

Det blir onekligen ett prisfall på villor, men det gäller inte i nyproduktionen. Priserna på dessa villor bestäms av produktionskostnaden. Blii utvecklingen på bostadsmarknaden den jag förutser, då blir det mycket svårt att, efter genomförandet av skatteuppgörelsen, ens hålla bostadsproduktionen uppe på de nivåer som har gällt den senaste tiden.

Birgit Friggebo kritiserade mig för att jag inte läste upp hela Ulf Adelsohns brev. Jag hinner inte göra det nu, men jag skall läsa upp vad han skriver som avslutning:

”Sammanfattningsvis: Vi moderater håller våra vallöften. Därför kan det inte gärna vara vi som oroat villaägarna. Det som oroat dem är de avdragsbegränsningar, som Ditt parti tillsammans med centern och socialdemokraterna nu tycks föreslå.”

Anf. 18 Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBÖ:

Herr talman! Både Lars Tobisson och jag är medvetna om att det över huvud taget finns väldigt litet utrymme för realinkomstökningar de närmaste åren. Det är också mot den bakgrunden som dessa förslag skall ses.

Det är lätt att tala om rundgång och nollsummespel. Det ger en viss förankring hos människor när man använder sådana formuleringar. Men det gäller att ta reda på de bakomliggande orsakerna till rådande situation på detta område. Ett av de huvudsakliga syftena med räntesubventioneringen är att utjämna kostnader mellan olika årgångar av hus. Det gäller både hyreshus, bostadsrättshus och småhus. Detta faktum har moderaterna totalt bortsett ifrån när de går ut med sina hurtiga besked och krav om borttagande av räntesubventionerna.

Det är också den effekten som är den allvarliga. Skulle man avskaffa räntesubventionerna, skulle det betyda totalt stopp för nyproduktion, inte bara av hyres- och bostadsrättslägenheter – vilket moderaterna kanske kan uthärda – utan också av småhus i det här landet.

Vad man talar om är endast att utjämna räntebidraget utifrån olika skatteregler för olika upplåtelseformer. Man har totalt bortsett från utjämningen mellan de olika årgångarna som har sin bakgrund i att vi delvis måste ta bort inflationseffekter och kostnadsökningar i byggproduktionen. Tar man bort räntebidragen i nyproduktionen – vilket jag måste konstatera är en moderat målsättning – betyder det ett stopp för bostadsproduktionen. Jag skulle vilja upprepa de frågor som jag tidigare ställde: Vad svarar ni byggarna och byggnadsarbetarna på deras frågor om nedläggning av bostadsbyggandet i landet? Vad svarar ni dem som har sparat för att kunna köpa sig småhus i framtiden? Och vad svarar ni ungdomarna som tänker skaffa sig lägenhet under de närmaste åren?

Lars Tobisson tog på nytt upp avdragen och sade att vad moderaterna främst har kritiserat är att dessa får så förödande effekter. Jag upprepar: Avdragsreformen kostar – för vissa delar av svenska folket – 1,4 miljarder. Den reformen skall genomföras under fyra år från och med nu, samtidigt som vi genomför en marginalskafterreform som sänker skatterna för människorna. Era förslag innebär i en första etapp ökade kostnader för människorna med 2,1 miljarder. Det finns sannerligen inga rimliga proportioner på den debatt som förs i landet när det gäller de här frågorna!

Jag hoppas att jag kan få ett svar på de här frågorna. Får jag det inte, så är det ju ändå så att också tystnaden är talande.

Tal mannen anmälde att Lars Tobisson hade anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Onsdagen den
11 november 1981

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder*

Herr talman! Genom den av riksbanken i samråd med regeringen genomförda devalveringen har industrins relativa konkurrenskraft närmast sig det läge som rådde under första hälften av 1970-talet. Devalveringen blev nödvändig för att förhindra att industrisektorn skulle krympa ytterligare genom försämrade konkurrenskraft till följd av utvecklingen på valutamarknaden. Under tolv månadersperioden närmast före devalveringen hade kronan nämligen stigit med 10 % gentemot D-marken. Läget för den svenska industrin förvärrades också av att konjunkturuppgången på våra utlandsmarknader dröjde längre än väntat.

Utvecklingen av arbetskostnaderna i Sverige har i stort sett följt utvecklingen inom OECD. Devalveringen av den svenska kronan ger därför svensk industri som helhet ett relativt kostnadsläge som börjar närma sig situationen i början av 1970-talet. Enligt de beräkningar som gjorts av bl. a. Industriförbundet skulle denna nya situation kunna innebära att sysselsättningen stiger med 30 000–35 000 personer. Jag vill understryka detta faktum, eftersom det av och till hävdas – i synnerhet i dagens debatt – att regeringen ingenting gjort för att minska arbetslösheten i Sverige.

Sverige är mycket beroende av världsekonomin utveckling. Den internationella konjunkturen har därför mycket stor betydelse för hur vi här hemma skall lägga upp vårt ekonomiska handlande. Bedömningen som man i dag kan göra är att vi kommer att få en dålig draghjälp från andra länder under praktiskt tagit hela nästa år. Det har vid flera tillfällen talats om att vi skulle komma in i en mindre högkonjunktur redan under första halvåret 1982. Min bedömning är att dessa förväntningar bör skruvas ner en hel del. Jag grundar min bedömning på den ekonomiska politik som förs i de länder som har störst betydelse för vår egen ekonomi. Visserligen har räntan i USA och Västtyskland sänkts, men det finns fortfarande stor osäkerhet om hur den amerikanska räntepolitiken kommer att utveckla sig i fortsättningen. Något som också inger stora farhågor för den ekonomiska utvecklingen inom OECD-området är den stora arbetslösheten i dessa länder. Under 1982 väntas den genomsnittliga arbetslösheten inom OECD-staterna stiga till 8 % och i den europeiska delen av OECD till i genomsnitt 9–10 %. Det är mot denna bakgrund rimligt att vi måste lita till våra egna åtgärder för att få i gång vår ekonomi. Här kan man konstatera att det finns möjligheter att inom en krympande marknad vinna marknadsandelar genom att ha bättre relativpriser. Det har inte minst vårt grannland Finland bevisat.

För att den genomförda devalveringen skall lyckas måste inflationsfaran och flaskhalsproblemen bemästras. Den ekonomiska politiken måste därför utformas så, att inflation och inflationsförväntningar dämpas, kapacitetstillväxten i den konkurrensutsatta sektorn främjas genom en förbättrad produktionsförmåga och efterfrågan från offentlig och privat konsumtion hålls tillbaka samt inflationen bekämpas genom att mervärdesskatten sänks och genom att ett prisstopp till årets slut införs. Tidigareläggningen av sparåtgärderna och värnandet om frihandeln innebär också en press på inflationen. Olika åtgärder föreslås också för att förbättra näringslivets

produktionsförmåga. Det gäller möjligheten till provanställning i sex månader, ökad självrisk vid sjukförsäkring, ökat virkesutbud, ny utformning av investeringsavdraget, insatser för forskning och utveckling samt inrättandet av uppfinnarkonton. Självfallet betyder också den nyligen presenterade skattereformen mycket för att förstärka den konkurrensutsatta sektorn och premiera arbete och sparande.

Socialdemokraterna har som sagt medverkat till den nyligen genomförda devalveringen. Devalveringen beräknades innebära en engånghöjning av prisnivån med ca 2,5 %. Reallönerna skulle följaktligen ha minskat i motsvarande mån. För att kompensera löntagarna för denna reallöneförsämring föreslog regeringen en momssänkning, som skulle ha inneburit en sänkning av nuvarande stoppriser på momsbelagda varor med ca 2,8 %. Förslaget lades fram därför att löneavtalets prisklausul i annat fall skulle komma att brytas igenom. Klausulen skulle ge ett extra lönepåslag på inte fullt 1 %, vilket skulle urholka den konkurrensförbättring devalveringen givit. Det har nu visat sig att genomslaget på priserna av devalveringen blivit lägre än vad som antagits tidigare. Detta tillsammans med förhållandet att diskontot sänkts med 1 % gör att det inte längre är nödvändigt med en så stor momssänkning som den regeringen tidigare föreslagit. En sänkning av mervärdesskatten från nuvarande skattesats om 23,46 % till 21,5 % är enligt min uppfattning tillräcklig för att avtalets indexklausul skall klaras med viss marginal och för att ge en viss stimulans till efterfrågan inom landet. Minskningen av momssänkningen minskar riskerna för att stimulanseffekten skulle bli för kraftig.

Socialdemokraterna har vid flera tillfällen talat om att momssänkningen skulle vara en manipulation. Är det en manipulation att vilja skydda löntagarnas reala standard? Jag bara undrar. I LO-tidningens avtalskommentarer i våras sade man så här: "Samtidigt är det klart att det är en fördel för hushållskassornas köpkraft om prisgarantin inte genombryts." Det är lite snårigt skrivet, men på svenska borde det betyda att det är bra om regeringen lyckas hålla nere inflationen. Vidare har man påstått att löntagarna 1982 skulle drabbas av en ökad inflation på grund av momssänkningen. För min egen del är jag övertygad om att inflationen blir lägre under 1982 än i år. Jag delar därvid den bedömning som ekonomidepartementet gjort om en inflation på 6-8 %. Men även om jag skulle ha fel, så finns det ju en prisgarantiregel även för 1982. Den är satt till 6,5 %. Denna gräns är för 1982 utformad så, att om pristaket bryts igenom i år så höjs prisgränsen, utöver de 6,5 %, för nästa år. Det innebär att löntagarna kommer att stå som förlorare dubbelt upp om prisgarantin bryts igenom, dels i år på grund av ofullständig kompensation, dels nästa år på grund av höjd inflationsgräns.

För att devalveringen skall bli framgångsrik krävs att inflation och därmed produktionskostnader hålls tillbaka, annars är den ju helt meningslös. Är det den socialdemokratiska uppfattningen att devalveringen skall göras meningslös? Det har från fackföreningshåll hävdats att det inte gör något om prisklausulen bryts igenom, att det t. o. m. är bra om så sker. Delar ni den uppfattningen?

Den inflationsåterhållande effekt som momssänkningen åstadkommer innebär ju att reallönerna skyddas. Var det inte detta som var avsikten med att ta in prisklausulen i avtalet? Det viktiga i sammanhanget måste ju vara att reallönerna skyddas, inte hur de skyddas.

Det har även framförts i den allmänna debatten att momssänkningen är ett försök att skjuta över inflationen till nästa år, men även då finns det en prisklausul, som kan leda till nya förhandlingar. Det finns även då en inflationspress på regeringen. Vad skulle stå att vinna med att prisklausulen bryter igenom nästa år i stället? Det är de facto så att om man vänjer människor vid en lägre prisnivå, kommer också frågan om ökade inkomstförstärkningar att dämpas. Därmed dämpar man den största motorn i inflationen, nämligen pris- och inkomstförstärkningarna.

Enligt min uppfattning skall inte bara löntagarkollektivet bära de svårigheter som vårt land brottas med. Löntagarna har under avtalsperioden redan accepterat en betydande nedgång i sin reala standard. Hela anpassningsbördan av devalveringen bör därför inte läggas på löntagarkollektivet, utan det är naturligt att fördela den nödvändiga åtstramning, som devalveringen medför, också på andra grupper i ekonomin. Det är detta som åstadkoms genom kombinationen av momssänkning och tidigare lagda besparingar.

När det gäller övriga motionsyrkanden från socialdemokraterna vill jag säga följande. Socialdemokraterna hemställer om en valutapolitisk utredning med uppgift att utreda en annan konstruktion om den valutaindex som riksbanken f. n. tillämpar. Enligt min och utskottsmajoritetens uppfattning är det mindre lämpligt att de valutatekniska övervägandena görs inom ramen för en offentlig utredning. Det bör här, enligt utskottsmajoritetens uppfattning, i likhet med vad som gäller för valutapolitiken i övrigt ankomma på fullmäktige i riksbanken att noggrant följa den här utvecklingen, och om man bedömer det önskvärt göra ändringar i det system som man tillämpar för att bestämma den svenska valutans värde. Jag vill här även erinra om det beslut som riksbanken fattade i samband med devalveringen av kronan den 14 september i år. Man beslutade då att ange ett intervall inom vilket riktvärdet för index kommer att ligga.

Det ger riksbanken möjlighet att låta kronans värde stiga i förhållande till detta index med högst 4 %. Man får alltså ett utrymme för uppskrivning av den svenska kronan, om förhållandena så skulle medge. Därigenom kan man alltså begränsa den internationella prisutvecklingens genomslag på prisnivån här i landet. Jag kan inte finna någon anledning till att den här frågan behöver tas upp i en stor utredning.

Vidare har socialdemokraterna begärt ett återinförande av regeln om att kontohavare skall erlægga 25 % i amortering på varje månads kontoköp senast månaden efter inköpet. Jag anser inte att det nu längre är nödvändigt med en sådan här regel. Försäljningen genom kontokortskrediter har minskat kraftigt under 1981. Den har minskat mer än vad den övriga försäljningen inom detaljhandeln har gjort. Intresset av en konsumtionsbegränsning, vilket den här specialregeln har haft i syfte att tillgodose, kan inte

Onsdagen den
11 november 1981

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder*

längre anses föreligga. Utskottet förutsätter att regeringen – precis som f. n. – följer utvecklingen på det här området.

När det gäller frågan om räntekompensation till kommunerna vill jag bara helt kort säga följande. I propositionen förutsattes att momsänkningen skulle ge kommunerna kompensation för de ökade räntekostnader kommunerna får med anledning av de ändrade utbetalningsrutinerna. Eftersom utskottet nu förordar en mindre sänkning av mervärdeskatten än vad regeringen föreslagit, finns det skäl att något beröra frågan, huruvida en kompensation bör utgå i det här läget. Det är dock viktigt att uppmärksamma att diskontot sedan propositionen lades fram har sänkts med en procentenhet. Vidare innebär det föreslagna systemet med ett investeringsavdrag som kvittas mot mervärdeskatten att det kommunala skatteavdraget inte reduceras. Det finns därför enligt min uppfattning inte någon anledning för riksdagen att rikta en direkt uppmaning till regeringen, såsom har begärts i den socialdemokratiska motionen. Självfallet måste regeringen framgent liksom tidigare ha löpande kontakter med de båda kommunförbunden.

Herr talman! Frågan om löntagarfonder har nämnts tidigare i debatten. Kjell-Olof Feldt var inne på att det inte förekommer någon diskussion om ett löntagarfondssystem i öststaterna. Nej, det gör det inte, men man kan också konstatera att bland de system som diskuteras i övriga länder finns det inget som har en sådan kollektiv utformning som det fondsystem som socialdemokraterna nu föreslår. I stället har man gått ifrån system av liknande karaktär. Jag tänker då på det system som tidigare fanns i Peru. Det var det enda system som någorlunda liknade det som socialdemokraterna nu för fram. De fondsystem som införts i övrigt är uppbyggda på enskilda andelar med individuell anknytning till sparande i en eller annan form.

Jag kan också konstatera att Lars Tobisson här medgav att moderaterna har fått göra eftergifter i samband med överenskommelsen i finansutskottet. Det kan man tacksamt notera. Samtidigt vill jag utförligare poängtera vad utskottet har skrivit. Det är angeläget att man redovisar hela meningen i utskottets uttalande på den här punkten:

”Som framgått av redogörelsen i det föregående påverkas kalkylerna för statsbudgetens utveckling under ett budgetår av en rad från tid till annan skiftande omständigheter, bl. a. ändringar i konjunkturen som ger utslag i förändrade kalkyler för statsinkomsterna. Också utgifterna kan komma att påverkas av tillfälliga faktorer som exempelvis utgifter för sysselsättningspolitiken.”

Jag tycker det är viktigt att poängtera detta uttalande. Utskottet fortsätter: ”Kvar står att besparingsarbetet kraftfullt och målmedvetet måste inriktas mot att begränsa statsutgifterna genom faktiska besparingar i från år till år löpande utgifter. Dessa besparingar skall – inberäknat dem som nu tidigare läggs – vara 12 miljarder kronor budgetåret 1982/83, i enlighet med vad som tidigare uttalats.” Därvid hänvisas till kompletteringspropositionen i våras.

Så till sist, herr talman! Det förförelseförsök av svenska folket som moderaterna och socialdemokraterna ägnar sig åt är djupt otillständigt. När

vi i mittenpartierna har träffat överenskommelse med socialdemokraterna blir det enligt moderaterna socialistisk politik. När vi träffar överenskommelse med den andra sidan blir det enligt socialdemokraterna högerpolitik. Har ni moderater och socialdemokrater ingen förmåga att se till sakfrågorna? Eller vill ni inte göra det?

Hur kan en skattesänkning som för en 200 000-kronorsinkomsttagare blir nära 20 000 kr. kallas för socialistisk skattepolitik?

Hur kan en politik som syftar till att skydda löntagarnas reallön kallas för högerpolitik?

Jag tycker att det borde finnas bättre nyanser i den här debatten.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till finansutskottets hemställan.

Anf. 20 KJELL-OLOF FELDT (s) replik:

Herr talman! På två punkter vill jag ställa några frågor till Rolf Rämgård. Jag antar att han lyssnade till bataljen mellan bostadsminister Friggebo och Lars Tobisson om bostadssubventionerna. Rolf Rämgård är ju en av männen bakom uppgörelsen med moderaterna om den ekonomiska politiken och nedskärningen av statsutgifterna med 12 miljarder kronor fr. o. m. nästa budgetår. Vi har nu fått veta att regeringen totalt motsätter sig en väsentlig post i en sådan nedskärningsoperation, nämligen den att man skulle röra bostadssubventionerna. Det är utmärkt.

Jag måste fråga Rolf Rämgård: Vad kom ni egentligen överens med moderaterna om? Gjorde t. ex. Rolf Rämgård helt klart för Lars Tobisson att någon ändring av räntesubventionerna inte kan komma i fråga? Vad är det i så fall som ni skall göra? Hur skall det här nedskärningsmålet uppnås? 2,5 miljarder kronor på bostadsdepartementet är nästan en tredjedel av den väg som måste tillryggaläggas för att man skall nå fram till den överenskomna begränsningen av statsutgifterna. Vad skall ni då göra i stället? Vad kvarstår av detta sparpaket? Vet ni över huvud taget vad det är ni har kommit överens om – vilka löften ni har gett och vilka åtaganden ni har gått med på? Jag blir mer och mer fundersam över om mittenpartierna egentligen har en aning om vad de ger sig in på i dag.

Sedan gäller det löntagarfonderna. Jag vill först uppmana Rolf Rämgård att något fördjupa sig i den internationella debatten om löntagarfonder. Kollektiva löntagarfonder diskuteras och tas upp t. o. m. i form av lagförslag i Danmark, Holland och Frankrike. Kollektiva löntagarfonder kommer också att finnas i USA om ett år eller två.

Centerns partiledare talar om att man måste hålla gränslinjen mot socialismen. Vad Thorbjörn Fälldin menar med det är inte helt klart. Måhända har han lika svårt som sin försvarsminister att hålla reda på var gränser går mellan olika företeelser i tillvaron. Men kanske Rolf Rämgård kan skapa klarhet. Centern är ju ett parti som har framställt sig som ett småfolkets parti mot maktkoncentration och för decentralisering. Men vad är det man håller på med, när man försöker dra gränslinjer? Är det ett försvar för den typ av kapitalism och den maktkoncentration som vi i dag har i Sverige?

Onsdagen den
11 november 1981

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder*

Låt mig ta ett exempel, så får vi höra om Rolf Rämgård vill försvara det. Det har funnits ett rederibolag vid namn Svea. Det ombildades nyligen till ett fastighetsbolag, som bara skall syssla med fastighetsförvaltning och köp och försäljning av fastigheter, någonting som djupt upprörde den ursprunglige grundaren till det, som han säger, gamla hederliga Svea. Vilka fattade beslut om detta? Ja, de som avgjorde det hela var, om man ser till fördelningen av röster i rederi AB Svea – det är inte något storföretag – följande. Johnson-gruppen 60 %, Hufvudstaden, ett annat fastighetsbolag, 19 %, Saba, en stor livsmedelskoncern, 9 %. Allmänheten, de där små, hade 12 % av rösterna. Vill Rolf Rämgård försvara detta som ett uttryck för en decentraliserad marknadsekonomi, värd att försvara? Konsekvenserna blir ju dessutom att hederlig rederiverksamhet, som grundaren sade, nu förvandlas till fastighetsförvaltning och litet spekulation vid sidan om.

Anf. 21 ROLF RÄMGÅRD (c) replik:

Herr talman! Jag vill konstatera, Kjell-Olof Feldt, att det sparmål som satts upp och de överenskommelser som träffats i finansutskottet står det att läsa om i det betänkande som finansutskottet har avgivit. Jag har tidigare citerat vad som anförts i finansutskottets betänkande, nämligen att 12-miljardersmålet fortfarande gäller – det som sattes upp i kompletteringspropositionen i våras.

Samtidigt kan jag konstatera att genom konjunkturförändringar som exempelvis sysselsättningsläget medför, kan utgiftssidan komma att påverkas. Den jämfört med tidigare förslag mindre neddragningen av momsen har medfört en förstärkning av budgeten, som också innebär vissa möjligheter att vidta sysselsättningsstimulerande åtgärder på ett annat sätt än tidigare.

Hur skall besparingsarbetet gå till? frågar Kjell-Olof Feldt. Hur skall vi nå till de 12 miljarderna? Det är ett arbete som nu pågår i kanslihuset, där man på område efter område skall försöka att effektivisera verksamheten, minska byråkratin – för att därigenom åstadkomma sparande. Det är ett arbete som kommer att ligga till grund för den budgetproposition som skall läggas fram i januari och som riksdagen därefter får ta ställning till. I det sammanhanget kommer naturligtvis också bostadssituationen att gås igenom. Därmed inte sagt att förslaget på bostadsdepartementets område får den utformning som diskuteras i dagen debatt, att räntesubventionerna helt skall bort, utan det pågår en diskussion i kanslihuset om vilka omfördelningar man kan göra på det bostadsekonomiska området totalt sett. Vi får återkomma till detta i den debatt som följer då propositionen lagts fram i januari.

Anf. 22 KJELL-OLOF FELDT (s) replik:

Herr talman! Jag vet inte om det var luften eller tiden som tog slut för Rolf Rämgård. Löntagarfonderna hann han inte in på. Han kanske återkommer till dem i nästa replik, men jag har tyvärr ingen möjlighet att bemöta vad han då kan hitta på att säga.

Vad sparmålet innebär står att läsa i betänkandet, säger Rolf Rämgård. Ja, men hur skall det uppnås? Det är detta riksdagen rimligen borde få något

begrepp om i dag, när vi skall fatta beslut om att låsa oss vid att skära ned statsutgifterna med 12 miljarder kronor. Jag kan inte förstå att det finns något som helst förbehåll för sysselsättningsläget, att man av hänsyn till sysselsättningsläget skall kunna avvika från målet 12 miljarder. Och lyssnade man till Lars Tobisson fick man helt klart för sig att hans förhandlingar med Rolf Rämgård lett till ett helt entydigt resultat.

Jag talade tidigare om en viss hållningslöshet hos mittenpartisterna, och skall ni börja vingla också här bör ni vingla redan i dag. Redan nu bör ni bestämma er för att göra de förbehåll ni vill göra avseende sparmålets innebörd – innan riksdagen fattar beslut. Ni kan dra löje över era egna partier – det gör inte så mycket. Men dra inte löje över riksdagen, så att den i högtidlig ordning tar beslut som ni redan innan det tas börjar springa ifrån.

Det är inte alls sagt, säger Rolf Rämgård, att sparåtgärderna sätts in på det sätt som moderatmotionerna föreslår. Men vad innebär det då? Det kanske går att få besked, mot förmodan. Är det så att det inte skall sparas några 2.5 miljarder på bostadsdepartementets område, att bostadsministern Friggebo är fredad? Moderaterna vill plocka 5.5 miljarder från Karin Söder, partivän till Rolf Rämgård. Är också hon fredad? Moderaterna vill dra ned livsmedelssubventionerna med ytterligare 400 milj. kr. Vad säger centerpartiet där då? Kan vi få ett avståndstagande också på den punkten?

Det går inte att säga, herr talman, att vi skall återkomma till innebörden och syftet i det nu aktuella beslutet om fem månader, i mars månad, när riksdagen skall fatta beslut om nedskärningsprogrammet. Rolf Rämgård har företrätt regeringen i förhandlingar, och det är faktiskt hans ansvar att ge riksdagen – och också regeringen, vars företrädare sitter här och lyssnar – besked om vad ni kom överens om. Vad är det som inte ingår och vad är det som kan ingå i den stora sociala nedrustning som det kan bli fråga om?

Anf. 23 ROLF RÄMGÅRD (c) replik:

Herr talman! Jag återkommer till vad jag tidigare sagt, nämligen att besparingsprogrammet måste utformas i den proposition som läggs på riksdagens bord i januari. Jag vill betona vad som tidigare sagts, att det är då som de olika delförslagen skall läggas fram. Det vore högst olyckligt att nu på område efter område precisera var besparingarna skall ligga. Detta måste genomarbetas, och så sker i alla sammanhang innan man lägger förslagen i en proposition. Det arbetet pågår i kanslihuset och har pågått under en längre tid.

Det var väl så också när Kjell-Olof Feldt satt i regering, att man inte gick ut med delförslag och penetrerade dem i den allmänna debatten utan att först ha en grundläggande uppfattning om hur helheten skulle se ut. Man måste ha klart för sig hur hela paketet skall se ut innan man börjar diskutera olika delförslag. Målsättningen är att vi skall nå upp till besparingar på 12 miljarder, som fastslagits som ram. Det målet är nödvändigt att uppnå om vi skall kunna bedriva en vettig ekonomisk politik under 1980-talet. Och jag tror inte att socialdemokraterna har någon motsatt uppfattning i det fallet. Ni

har själva sagt, inte minst Kjell-Olof Feldt, att det är nödvändigt att dra ned de offentliga utgifterna, och det är det vi nu försöker göra, men det är ogörligt att precisera sig på område efter område när arbetet nu pågår i kanslihuset.

Talmannen anmälde att Kjell-Olof Feldt anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 24 ERIK WÄRNBERG (s):

Herr talman! Jag har givetvis för avsikt att tala om skatteutskottets betänkande 8, men låt mig börja med att konstatera att vi i höst har upplevt en mycket märklig situation. Nationen har skrivit ned sin valutas värde. Då detta höjer importpriserna, borde det i realiteten ha medfört en nedpressning av den svenska levnadsstandarden, i varje fall på kort sikt, genom en minskad köpkraft. Med detta fick inte inträffa, för då kunde indexklausulen i avtalen mellan arbetsmarkandens parter lösas ut. I stället för att så fort som möjligt minska köpkraften, vilket skulle ha varit den självskrivna åtgärden, beslöt regeringen därför att öka köpkraften i Sverige.

Att det hela ändå verkade åt galet håll var man tydligen på det klara med, varför förslag lades fram om att köpkraften bara skulle minskas hos pensionärer och andra utsatta grupper som inte var berörda av indexklausulen i avtalen. På detta sätt klarade man ändå en neddragning av köpkraften, även om det var helt andra människor som drabbades.

Under förmiddagens debatt mellan olika representanter för finansutskottet har de totala ekonomiska aspekterna av alla dessa turer blivit noggrant belysta, varför jag i fortsättningen kommer att hålla mig till de rent skattemässiga följderna.

Socialdemokraterna har i sin partimotion och sin reservation 1 till skatteutskottets betänkande yrkat avslag på regeringens förslag till sänkning av momsen med omkring 3,5 procentenheter. Anledningen till avslagsyrkandet är dels den köpkraftspåspädning som jag tidigare har talat om, som enligt beräkningarna dessutom i första hand gynnar importerade varor, dels att andra svaga grupper skulle få ta en mycket större stöt än just arbetsmarknadens parter, och dels att statens kassa skulle länsas på ytterligare pengar, eftersom besparingarna inte motsvarade vad sänkningen av mervärdeskatten skulle ge i skattelindring. Redan före en momssänkning är budgetunderskotten så stora att samhället har svårigheter att vidta några handlingskraftiga åtgärder mot den ökande arbetslösheten.

Moderaterna har också yrkat avslag på sänkningen av mervärdeskatten, främst av det skälet att denna sänkning inte går ihop med en devalveringsprinciper. Moderaterna ville i stället, genom stora marginalsattesänkningar, spä på köpkraften hos de grupper som redan förut hade en hygglig köpkraft. Detta går inte ihop, men eftersom det ekonomiska paketet inte gick ihop hos någondera parten, mötte en kompromiss av de förut oförenliga ståndpunkterna heller inget hinder.

Detta har lett till att vi nu får en momssänkning från den 16 november på ca

2 %, om den knappa borgerliga majoriteten håller. Denna mycket korta tid mellan riksdagens beslut och beslutets ikraftträdande leder till att varorna i affärerna inte kommer att vara ommärkta. Det kommer nog inte ens att finnas tabeller tryckta. Affärerna kan knappast lastas för detta, då något förberedelsearbete inte kan påbörjas förrän riksdagsbeslutet är fattat. Affärsmännen har blivit visa av den erfarenhet de drabbades av när regeringen först lade fram sin proposition med förslag om förkortad motionstid och ikraftträdande den 1 november av momssänkningen. Såväl den privata handeln som kooperationen förberedde sig då för att stå färdig. Det beslut som utskottsmajoriteten nu föreslår att riksdagen skall fatta innehåller helt andra siffror än dem som finns tryckta i de av handeln förberedda tabellerna. Material för miljontals kronor får nu makuleras. Det är kanske inte så konstigt att handeln den här gången avvaktar riksdagens formella beslut innan några åtgärder vidtas. Till detta skall läggas att prisregleringen denna gång ställer högre krav på affärsmännen. Utskottsmajoriteten har tvingats konstatera att man helt enkelt får ha överseende med smärre lagbrott när det gäller prisregleringen.

Förslaget om förkortad motionstid och ett ikraftträdande den 1 november motiverades öppet med att sänkningen av momsen måste inträffa före indexberäkningen i november. Nu gick inte detta – det blev ingen förkortad motionstid. Och jag förstår inte den brådska som majoriteten nu har utsatt dels utskottet, dels också handeln för. En tvåprocentig sänkning av momsen en eller ett par veckor tidigare innebär ingen skillnad för indexet i december, och de lättnader som allmänheten får äts till stora delar upp av de extra kostnader som åsamkats handeln genom stressen och ofullständiga besked. Jag tycker att man kunde ha väntat till den 1 december med att genomföra förslaget. Staten tappar också på dessa två veckor fram till den 1 december ca 80 milj. kr. Jag tycker att det hade varit bättre om staten haft dessa 80 milj. och att handeln hade fått den tid som behövts, om man ändå för att rädda prestigen måste sänka momsen med det lilla som blev kvar när moderaterna fått säga sitt.

Låt mig så, herr talman, gå över till inkomstskatterna för 1982.

Av utskottets partier har moderaterna satt ett samband mellan mervärdeskatten och skatteskolorna. När moderaterna från början inte ville gå med på någon sänkning av mervärdeskatten, ville man i stället använda pengarna till att göra en marginalskattesänkning. Hur detta skulle gå ihop med devalveringen redovisade man inte. Det får ju vara någon måtta med det ansvar man skall ta.

När man sedan gjorde upp med regeringens representanter om en knappt halverad momssänkning mot att man fick löfte om stora framtida besparingar i den offentliga verksamheten, så kunde man inte heller spendera mer än motsvarande marginalskattesänkning. Men för denna får man, om man räknar samman den med devalveringen, egentligen inget annat utbyte än stärkt köpkraft hos dem som redan förut är välutrustade.

I bakgrunden för 1982 års inkomstskatter ligger den stora skatteuppgörelsen för åren 1983, 1984 och 1985 mellan socialdemokraterna och de

nuvarande regeringspartierna. Det finns enligt socialdemokraternas uppfattning ingen anledning att gå in i 1982 års skatteskalor, då det som skall komma därefter ändå är en anpassning, som undan för undan passar in i slutmålet för 1985 års både skalor och underskottsavdragsbegränsning. Socialdemokraterna accepterar således de av regeringen föreslagna skalorna. Vi anser dock att alla ligger på en något för hög nivå och borde ha justerats genom att den s. k. basenheten höjts med 400 kr. även för 1982 eller till samma nivå som överenskommits för åren 1983–1985.

Jag kan konstatera, att av den ursprungliga indexregleringen är det inte mycket mera än hälften kvar 1982, som det tar sig uttryck i basenheter. Vår kritik mot indexregleringen har burit frukt, och det har inneburit att olika komponenter plockats bort. Och det inflationsskydd efter 1983 som har överenskommits är något helt annat än vad som automatiskt har slagit igenom under tidigare år.

Regeringens förslag till basenhet för år 1982 är 6 900 kr., eller en ökning från 1981 med 500 kr. Socialdemokraterna vill alltså att det skall ske en höjning av basenheten med 400 kr., vilket, utöver att vara detsamma som skall gälla 1983–1985, också på ett bättre sätt motsvarar den inkomstutveckling som kan beräknas. Om vårt förslag till basenhetens storlek avslås av riksdagen så kommer givetvis alla skatterna att påverkas i motsvarande grad. Vi har dock inte för avsikt att därför ställa något yrkande om ändrade skatteskalor, utan vi låter oss nöja med det utslag som sker vid omröstningen om basenhetens storlek.

Herr talman! Jag har hittills tagit upp vad vi reserverar behandlat i reservationerna 1 och 2. I reservation 5 tas upp vissa förhållanden rörande folkpensionärernas beskattning och framför allt den föreslagna särbeskattningen av makars förmögenhet vid bedömningen av det extra avdragets storlek.

Utskottet är enigt på alla punkter i fråga om pensionärsbeskattningen utom just när det gäller förmögenhetsuppdelningen för makar. Vi har i vår reservation visat på exempel, där ett äkta par som är pensionärer skulle kunna ha förmögenheter på upp till en halv milj. kr. och ändå få oreducerat extra avdrag. Dessa makar skulle med andra ord likställas med de pensionärer som helt saknar förmögenhet eller vara i bättre belägenhet än den ensamstående pensionär som exempelvis har 100 000 kr. på bank. Då ju i övrigt sambeskattning sker av inkomster som uppstår på grund av förmögenhetsavkastning, förefaller det oss rimligt att alltså även pensionärernas förmögenhet räknas samman då deras skattekraft skall bedömas.

Andra talare från socialdemokraterna kommer senare att tala för reservationerna 6, 8 och 9, varför jag vill gå över till att tala något om punkter i betänkanudet där också socialdemokraterna står bland majoriteten.

Utskottet har enhälligt avstyrkt propositionens förslag om en fortsättning på det s. k. vinstkontot. Däremot har utskottet ställt sig välvilligt till en fyrpartimotion med förslag om att man i sysselsättningsskapande syfte skall använda tidigare på vinstkonto insatta medel. Enligt utskottets mening bör regeringen via en dispensregel kunna bortse från att en del formella regler

lägger hinder i vägen för en vettig användning av avsatta medel.

Ett avsnitt av propositionen med tillhörande motioner har uppskjutits till senare behandling. Det gäller fortsatta stimulanser till investeringar i inventarier, för vilket finns flera förslag. Utskottet anser sig behöva mera tid för att utröna skattekonsekvenserna och återkommer till denna fråga i ett senare betänkande.

Herr talman! Moderaterna har använt sig av dagens utskottsbetänkande för att också få fram ett riksdagsuttalande om den framtida skattepolitiken. Man har i reservation 10 gått till skarpt angrepp på den uppgörelse som socialdemokraterna, centern och folkpartiet träffat om skatterna, och man kräver att riksdagen skall underrätta regeringen om att en annan inriktning behövs.

Det står självfallet moderata samlingspartiet fritt att använda varje tillfälle att propagera för sin skattepolitik. Det vore lockande att ta upp till diskussion alla de påståenden om framtida olyckor på grund av skattereformen som moderaterna tidigare gett spridning åt och nu till en del också återgett i reservationen. Jag vill dock hävda att det mesta av vad som sagts är obestyrkta påståenden och att mera kraft kan läggas bakom ett påstående om att skatteuppgörelsen egentligen lägger grunden för en lugnare prisutveckling, att den stoppar låne- och spekulationsekonomin och att därför de pengar som finns i stället används till nyttiga investeringar. Eftersom det inte blir någon begränsning av ränteavdrag i näringsverksamhet, borde företagsamheten få en kraftig knuff framåt med denna skattereform.

Jag tror att det blir mer meningsfullt att föra en debatt om de här frågorna till våren, när propositionen om skatteomläggningen 1983–1985 ligger på riksdagens bord. Jag är naturligtvis beredd att även nu ta upp en diskussion om detta med herr Wachtmeister efter hans inlägg. Men jag tror som sagt att en sådan blir meningsfullare till våren. Jag har dock velat anföra detta.

Herr talman! Med det jag nu har sagt yrkar jag bifall till de socialdemokratiska reservationerna vid skatteutskottets betänkande nr 8.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 25 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Det finns ett antal moderata reservationer till skatteutskottets betänkande. Jag börjar med den som gäller 1982 års skatteskalor. Som bekant föreslog den dåvarande trepartiregeringen i våras en marginalskattereform i tre steg med början 1982. Vikten av att snabbt åstadkomma en skattesänkning underströks, och det skälet finns självfallet kvar även om den s. k. underbara natten resulterat i att mittenpartierna, förhoppningsvis motvilligt, accepterat en senareläggning av hela reformen med ett år.

Vi moderater har inte gått ifrån vår ursprungliga ståndpunkt, utan vi kräver nu att första steget mot att arbetsvänliga skatter tas redan 1982. Då den föreslagna sänkningen av moms tar i anspråk en stor del av det

utrymme som stod till buds för en skattesänkning har vi krävt en lägre sänkning än som eljest skulle vara fallet.

Vårt förslag innebär att man i stort sett sänker skatten i inkomstlägena 57 600–89 600 kr. med 1 % i jämförelse med regeringsförslaget. I skikten däröver, alltså när det gäller 14–30 basenheter, ligger vårt förslag 3–5 procentenheter under regeringsförslaget för 1982.

Det inkomstbortfall som på kort sikt uppkommer genom detta förslag kan för budgetåret 1981/82 beräknas till ca 350 milj. kr. De extra besparingar som fordras för att täcka detta inkomstbortfall framgår av vad som anförts i motion 1981/82:8. Med det sagda yrkar jag bifall till reservation 3 i skatteutskottets betänkande.

I anslutning till diskussionen om 1982 års skatteskalor kan jag inte underlåta att påpeka det egendomliga i att de tre fördragsslutande partierna, som är överens om skatternas utformning 1983–1985, inte har kunnat enas om 1982 års skalor.

Som vi nyss hörde av Erik Wärnberg vill socialdemokraterna – jag citerar ur reservation 2 – ”bryta upp den automatiska indexregleringen och i stället genomföra en måttligare anpassning av skalan”. Man vill enligt reservationen räkna upp skatteskalorna för 1982 med 6,25 % i jämförelse med i år genom att föreslå att basenheten för 1982 sätts till 6 800 kr. i stället för 6 900 kr., som är propositionens förslag. Erik Wärnberg har redogjort för detta och motiverat sin ståndpunkt därvidlag.

Man nöjer sig alltså inte med att ha fått med sig mittenpartierna på en uppbyggnad av indexregleringen fr. o. m. 1983 års inkomster. Det är i sanning ett märkligt samarbete över blockgränserna. Kunde inte mittenpartierna i samband med sina eftergifter mot socialdemokraterna när det gäller indexregleringen åtminstone ha krävt att socialdemokraterna inte skulle ha reserverat sig mot regeringsförslaget om 1982 års skatteskalor?

I reservation nr 4 yrkar vi bifall till moderatmotionerna 1173 och 1557 innebärande krav dels på en skyndsam översyn av de skatteregler som missgynnar äktenskapet som samlevnadsform, dels en allsidig utvärdering av den individuella beskattningen.

Som exempel på de sambeskattningsregler som ofta missgynnar äktenskapet kan nämnas:

1. Medhjälpande make/maka sambeskattas alltså om arbetsinsatsen understiger 400 timmar per år.

2. 80/85-procentregeln kan få mycket allvarliga konsekvenser om en person i den skattesituationen gifter sig.

3. Förmögenheter liksom i stort sett också s. k. B-inkomster sambeskattas, för B-inkomsterna så snart de överstiger 2 000 kr. Det är glädjande och värt att notera att propositionen föreslår att frigränsen 2 000 kr. ersätts med ett fribelopp på 5 000 kr. Därmed tillgodoses ett gammalt moderatkrav, och förslaget tillstyrks varmt även om behovet av en långsiktig lösning kvarstår.

4. Vid reavinstbeskattning av aktier medges ett schablonavdrag på 3 000 kr., men är man gift får makarna tillsammans blott åtnjuta det beloppet.

Beträffande motion 1557 kan sägas att den individuella beskattning man införde för tio år sedan allttjämt har stora brister. Den tar inte hänsyn till bärkraft, den ger ofta svåra marginaleffekter, den styr familjernas arbetsfördelning och lockar till konstlade inkomstuppdelningar.

Av det sagda framgår att en utvärdering av den individuella beskattningen är synnerligen påkallad, och jag yrkar bifall till reservation 4 i skatteutskottets betänkande.

Att jag nu också nämner några ord om den socialdemokratiska reservationen nr 5 om folkpensionärernas skatter beror dels på att den berör sambeskattningen, dels på att jag själv varit med i den utredning om folkpensionärernas beskattning som ligger till grund för propositionen. Erik Wärnberg redogjorde nyss för att socialdemokraterna inte ville godta förslaget att vid beräkning av folkpensionärernas extra avdrag för makar med gemensam förmögenhet vardera maken skall anses inneha hälften av förmögenheten i fråga.

Det finns tre goda skäl att stödja propositionen och avslå motionen.

1. De nuvarande reglerna leder ofta till att båda makarnas extra avdrag trappas av mot en och samma förmögenhet.

2. När det gäller så stora förmögenheter som Erik Wärnberg talar om blir det knappast aktuellt med något extra avdrag, eftersom förmögenheter av sådan storleksordning rimligen ger en avkastning som i sig omöjliggör något extra avdrag.

3. Marginaleffekterna har många gånger varit orimliga vid nuvarande sambeskattning, och det är mycket angeläget att dessa effekter minskar. Propositionens förslag är ett steg i rätt riktning.

Skogen utgör en av våra största inkomstkällor och tillför vårt land stora exportintäkter. Det är utomordentligt viktigt att virkesutbudet ökar. Det finns då två möjligheter: morot eller piska. Jag tror definitivt inte på tvångsåtgärder, utan är övertygad om att stimulansåtgärder är att föredra.

Det är bakgrunden till att vi moderater i skatteutskottet har följt upp Arne Anderssons i Ljung motion nr 9 med en reservation. Förslaget innebär att det extra avdraget vid taxering av skogsintäkter höjs från 5 till 10 % för rotposter och från 3 till 10 % för leveransvirke och egna uttag.

Med det sagda yrkar jag bifall till reservation nr 7 i skatteutskottets betänkande.

Vår mest omfattande reservation, nr 10, är den som handlar om skattepolitikens inriktning. Erik Wärnberg vill inte ha någon debatt om detta i dag. Det kanske blir tillfälle att återkomma i vår, när propositionen läggs fram, men jag tycker ändå att jag bör nämna några punkter som står i vår reservation.

Uppfattningen att marginalskatteerna är ett allvarligt problem omfattas nu av de flesta, t. o. m. av socialdemokraterna. En marginalskattereform är av största vikt, heter det i årets reviderade finansplan, och OECD:s Sverige-rapport är mycket bestämd i sin uppfattning om de stora problem som är

Onsdagen den
11 november 1981

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder*

förknippade med marginalskatterna i vårt land. Vi är av den bestämda uppfattningen att en marginalskattereform snarast bör genomföras.

Vi vill vidare slå vakt om indexregleringen, vilket f. ö. med all önskvärd tydlighet framgick av 1979 års regeringsförklaring. Socialdemokraterna vill bryta upp inflationsskyddet och har lyckats så till vida att skatteuppgörelsen mitten-socialdemokraterna innebär att skatteskärpningar inträder vid en snabbare inflation än 5,5 %. Hur blir det f. ö. med inflationsskyddet efter 1985? Inom de fördragsslutande partierna lär det råda delade meningar, och jag efterlyser nu ett svar från ansvarigt håll. Särskilt inom folkpartiet tycks det råda viss förvirring, med två statssekreterare på kontrakurs. Rolf Wirtén kanske kan reda ut begreppen för en nyfiken kammare. Och hur socialdemokraterna ser på ett framtida inflationsskydd kanske Erik Wärnberg kan svara på.

I våras utvecklade vi utförligt kritiken mot begränsningar av underskottsavdragen. Förebilden, Kleppemodellen, har ju inte ens accepterats i ett då socialdemokratiskt styrt Norge, och att döma av den låga omsättningen på villamarknaden känner sig småhusköparna inte särskilt lugnade.

Minst lika befogad är oron för effekterna för företagsamheten och alldeles speciellt nyföretagandet.

Ett småföretag bildas ofta genom att en förvärvsarbetande vid sidan av sitt ordinarie jobb startar eget. Speciellt de första åren får man ofta räkna med underskott, vilka hittills fått kvittas mot vederbörandes inkomst av tjänst. Enligt det nya förslaget skall denna avdragsrätt begränsas, vilket självfallet är illavarslande. Därför var det glädjande att statsministern på SHIO-kongressen i måndags klart deklarerade att småföretagarna kommer att få dra av hela förlusten "under några år", som orden föll. Men döm om den glädje som varar beständigt. I dagens tidningar står det att läsa att statsministern i går delvis tog tillbaka måndagens hoppingivande uttalande. "Det kommande skatteförslaget kommer inte att göra undantag för dem som startar nya företag", heter det i referatet. Självfallet är jag nu intresserad av att få veta vad man menar från regeringshåll och om statsministern talade för alla de samverkande partierna eller om socialdemokraterna har en annan uppfattning. Erik Wärnberg kanske även här kan upplysa mig. En annan osäkerhet gäller finansieringen, som enligt uppgörelsen antingen skall vara höjda arbetsgivaravgifter eller införandet av produktionsfaktorskatt – proms. Båda metoderna är ägnade att minska vår konkurrenskraft och därmed också våra möjligheter att återvinna ekonomisk balans. Vad vi behöver är en varaktig skattereform utmynnande i att den helt dominerande delen heltidsarbetande får högst 50 % marginalskatt.

Med det sagda yrkar jag bifall till reservation nr 10. För den händelse att riksdagen bifaller reservationerna 3 och 7 yrkar jag också bifall till reservation nr 12, som innehåller erforderlig lagtext.

Slutligen har vi moderater avgivit ett särskilt yttrande med anledning av Sven Johanssons motion om rätt att göra avdrag för kostnader för privat barntillsyn. Vi har själva tidigare väckt motioner i samma riktning, dvs. om

rätt för småbarnsföräldrar att göra avdrag för styrkta och nödvändiga barn tillsynskostnader som är en nödvändig förutsättning för att föräldrarna skall kunna förvärvsarbeta. Då motionsyrkandet är begränsat till avdragsrätt för endast privata barn tillsynskostnader, har vi inte kunnat ställa oss bakom förslaget. Självfallet vill vi understryka betydelsen av att en avdragsreform genomförs, men denna bör då inte vara så begränsad.

Nr 23

Onsdagen den
11 november 1981

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder*

Anf. 26 ERIK WÄRNBERG (s) replik:

Herr talman! Knut Wachtmeister ställde ett par frågor till mig om socialdemokraternas syn på skatteuppgörelsen. Jag skall försöka ge svar på dem.

Man har inte kommit överens om hur inflationsskyddet skall se ut efter år 1985. Man förutsätter att parterna, i den mån de då kommer att förtutse fortsatt inflation, går vidare på den inslagna vägen.

Vad gäller småföretagarnas förluster har man ännu inte kommit överens om hur det kommer att bli, men en småföretagare som startar en seriös, ny verksamhet kan första året räkna med att få avdrag för förluster. Men avdragsrätten kommer inte att kvarstå någon längre tid. Det är dessutom viktigt att man räknar bort den del av verksamheten som måste betraktas som hobbyverksamhet och att avdragsrätten begränsas till nystartade företag.

När det gäller finansieringen har vi bestämt att det skall bli antingen proms eller moms. Båda skatteformerna är en belastning på produktionen som sådan. Om detta sedan slår tillbaka på löneavsättningarna, vilket är det troliga, blir det ändå lönerna eller produktionsapparaten som helhet som får betala finansieringen. Vi får ha klart för oss att skatteöverenskommelsen är en skatteomläggning från en hög direkt skatt till någon form av produktionsfaktorsskatt, antingen proms eller arbetsgivaravgifter.

Viktigt är också att det här är en omläggning från att gynna dem som har väldigt stora avdrag till att endast medge mindre stora avdrag. Det är alltså en metod att försöka få bukt med låne- och spekulationsökningen. Jag tror inte att Knut Wachmeister vill förneka betydelsen av att det inte skall vara särskilt lönsamt att låna pengar till olika ändamål. Om det skall vara lönsamt att låna i den svenska ekonomin måste det väl missgynna sparande osv.

Sedan förstår inte jag hur ni kan skrämma småföretagarna för detta. Vi tar hela tiden sagt, och det står i överenskommelsen, att räntor i näringsverksamhet skall vara avdragsgilla. Resultatet blir alltså att så länge man kan leva på sin verksamhet inom näringen får man dra av räntorna. Det är först när man får stora underskott i denna verksamhet som man inte får göra motsvarande avdrag i någon annan inkomstkälla. Jag förstår inte att detta skall kunna missgynna småföretagaren, för småföretagaren lever på sin verksamhet, och han får dra av alla räntor på de lån han har tagit i denna verksamhet.

Likadant är det med egnahemmen. Det blir inte någon försämring av vanliga småhusägares villkor. Att det skulle bli en försämring är ett påstående som saknar grund i verkligheten, och det tycker jag att ni skall erkänna nu från moderaternas sida.

Onsdagen den
11 november 1981

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder*

Anf. 27 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Jag skall be att få tacka Erik Wörnberg för svaret på min fråga. Det låter nästan som om jag tackade ett statsråd, men så är ju inte riktigt fallet.

Det var i alla fall glädjande att Erik Wörnberg hade en viss förståelse för att man skulle ha kvar något slags inflationssskydd även efter 1985 och att han också hade en viss förståelse för betydelsen av avdrag. Men det som oroat mig är det uttalande av statsministern som står citerat i Svenska Dagbladet, och jag kan upprepa det: Det kommande skatteförslaget kommer inte att göra undantag för dem som startar nya företag.

Det var ju dem jag ömmade för i mitt första inlägg. Den som startar ett nytt företag får ofta räkna med förluster, och det vore orimligt och mycket skadligt för allt nyföretagande om dessa förluster icke skulle få dras av mot en tjänsteinkomst.

Sedan har vi moderater varit fullt villiga att ansluta oss till förslaget att man skulle göra en översyn av icke önskvärda underskottsavdrag. Men det här gällde just nyföretagandet, som är så oerhört viktigt för vårt lands framtida välstånd.

Erik Wörnberg talade om finansieringen – om den skulle ske med moms eller proms. Han tänkte nog rätt men han sade fel; han menade väl arbetsgivaravgifter eller proms.

Slutligen någonting om egnahemmen, där Erik Wörnberg sade att vi bedrivit en skräckpropaganda. Jag skall ta ett exempel som statssekreteraren Bengt Westerberg nämnde i pressen för en tid sedan. Han sade: Det gäller bara de dyra villorna – om en villa som är värd 700 000 sjunker till 600 000, så är ju det inte hela världen, utan det är väl bara önskvärt.

Men tänk er då att en familj som sparat ihop 100 000 kr. köper en villa för 700 000. Man satsar alltså 100 000 själv och lånar 600 000. Genom den här reformen förlorar man då hela sitt sparade kapital. Även om det inte rör så rasande många tusental villaägare, så borde även de kunna räkna med rättvisa.

Och hur går det med dessa människors lån? Kommer inte bankerna att kräva amorteringar och ökade säkerheter?

Det finns många oklara punkter som bör redas ut. Jag tycker alltså att det är fel att beskylla oss för att bedriva något slags skrämselpropaganda.

Anf. 28 ERIK WÄRNBERG (s) replik:

Herr talman! Det var bra att Knut Wachtmeister förstod att det var en felsägning när jag sade proms eller moms – proms eller arbetsgivaravgifter är givetvis det rätta.

Knut Wachtmeister säger att man från moderaternas sida inte har någonting emot att göra en begränsning av underskottsavdragen. Men varför lägger man då inget förslag om det? Är det nu så att man tänker göra någon begränsning av underskottsavdragen för den som betalar 700 000 kr. för en villa och kanske har underskott på 100 000 kr.? Ämnar inte moderaterna

göra någon underskottsavdragsbegränsning, utan skall man i fortsättningen få köpa hur dyrt hus som helst och andra skattebetalare skall betala det kalaset?

Det skulle vara mycket intressant att få veta om moderaterna verkligen har något krav på att underskottsavdragen skall begränsas. Och varför har man i så fall inte preciserat det på något sätt? Man kom i trepartiregeringen överens om att man skulle försöka göra någonting, men moderaterna har därefter varit väldigt tysta. Man har inte kommit med något som helst förslag som skulle leda till en begränsning av underskottsavdragen.

Jag anser alltså att det är fråga om en skrämselfpropaganda just mot egnahemsägare.

I förhållande till antalet människor som får det bättre är det ett mycket litet antal som kan få det något sämre än i nuläget. De allra flesta behöver inte lämna sina hem utan klarar situationen. Spekulationen måste emellertid begränsas i framtiden. Ingen kan betala hur mycket pengar som helst för ett hus, då alla vet att underskottsavdragen är begränsade. För dem som har hus i dag innebär det kanske i något enstaka fall en hård belastning, men oftast blir detta inte förhållandet. Tar man med i bilden det som har diskuterats tidigare i dag, nämligen moderaternas sparförslag, måste väl också det förslaget drabba de boende – enligt Birgit Friggebos uppfattning i än högre grad.

Jag menar alltså att moderaterna, genom att gå ut och tala om att det är felaktigt att utjämna mellan dem som har underskottsavdrag och dem som inte har några avdrag, vill bibehålla en skattestruktur som ger mer åt de människor som har lyckats få höga inkomster och som genom olika länctransaktioner dessutom inte betalar någon skatt på dessa inkomster. Enligt min mening måste detta vara felaktigt. Moderaterna borde ändra sin inställning till den träffade skatteuppgörelsen.

Anf. 29 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Erik Wärnberg tänkte fel i sitt första inlägg när han sade moms i stället för arbetsgivaravgifter. När det gäller *mitt* inlägg hörde han tydligen fel. Jag sade nämligen att vi inte hade någonting att erinra mot att det görs en utredning om underskottsavdragen. Erik Wärnberg frågade varför jag inte kommit med några konkreta förslag. Att jag inte gjort det ligger ju i sakens natur, eftersom jag sade att vi inte har någonting emot en utredning. Det finns så många frågetecken beträffande dessa underskottsavdrag, vilket inte minst har framgått av den mycket omfattande debatt som har förts inte bara när det gäller villaavdragen utan också beträffande företagandet och företagarna, som vi nu har diskuterat här i kammaren.

Erik Wärnberg sade att det inte gör så mycket, eftersom det berör bara ett litet antal människor. Detta är ett mycket beklagligt synsätt. Jag tycker att man skall försöka att skapa ett rättvist system för alla människor och inte vifta bort det hela med att det endast är ett fåtal – i detta fall villaägare – som drabbas av orättvisor.

Onsdagen den
11 november 1981

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder*

Anf. 30 TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! De borgerliga regeringsåren har inneburit kraftiga försämringar för stora delar av befolkningen. Försämringarna har främst drabbat barnfamiljer, pensionärer och låginkomstgrupper. De som har tjänat på den borgerliga politiken är höginkomstgrupperna och de som lever på arbetsfria inkomster, såsom aktiespekulationsinkomster och allehanda kapitalinkomster.

De borgerliga regeringarna har vid varje regeringsförklaring sagt sig vilja minska inflationen, men vid varje års slut har man kunnat konstatera att effekten blivit den rakt motsatta. Detta beror givetvis på att de politiska åtgärder som regeringarna har vidtagit inte har inriktats på en begränsning av inflationen. Åtgärderna har däremot luckrat upp prisregleringar och minskade livsmedelssubventioner, och till följd av den samlade ekonomiska politiken på t. ex. skatte-, avgifts-, bostads-, hyres- och räntepolitikens område har inflationen skärpts. Bl. a. härigenom har reallönerna för de arbetande minskat.

Det har varit intressant att höra en del inlägg tidigare i dag. Rolf Rämgård sade att om prisklausulen bryts igenom så förlorar löntagarna dubbelt upp. Jag kan ha viss förståelse för att Rolf Rämgård är bekymrad. Om prisklausulen bryts igenom förlorar naturligtvis lönarbetarna på grund av det reallönesänkingsavtal som i vintras undertecknades av LO och SAF, Svenska arbetsgivareföreningen. Den dubbla förlust som Rämgård avser måste vara den som uppstår när regeringens skattepolitik slår igenom.

Under åren 1977–1980 minskade industriarbetarnas reallöner med 7,5 %, och under 1981 beräknas de minska med ytterligare 4–5 %. Även andra kategorier lönarbetande har fått sina reallöner sänkta.

Ett uttryck för detta är att den privata konsumtionen minskat under samtliga år med borgerliga regeringar, utom ett – 1979. Denna försämring har inte enbart drabbat lönearbetarna utan också pensionärer, studerande, sjuka och handikappade.

Inte minst priserna på nödvändighetsvaror, såsom livsmedel, och hyror har ökat. T. ex. har priserna på baslivsmedel sedan 1976 ökat med mer än 92 %. Framför allt under de senaste åren har de subventionerade baslivsmedlen ökat i pris, bl. a. genom minskade subventioner.

Under det senaste året har prisökning på baslivsmedlen motsvarat en ytterligare matmoms. Ökningen från den 16 oktober 1980 till den 15 oktober 1981 har uppgått till hela 21,8 %, eller nära den nuvarande nivån på momsen. Av den höjningen hänför sig hela 19,8 % till nio och en halv månad i år. I ett så extremt läge tvekar inte regeringen att ytterligare skära ned livsmedelssubventionerna och därigenom ytterligare spåda på prisökningarna på de allra nödvändigaste livsmedlen. Den reaktionära politiken slår igenom på alla nivåer och områden.

Den allmänna prisnivåökningen under samma tid, dvs. det senaste året, uppgår till 11,1 %. Det är alltså ungefär hälften av prisökningen på baslivsmedlen.

Det är bl. a. av denna orsak som vpk anser att en generell momssänkning inte bör komma till stånd. Man bör i stället rikta motsvarande resurser till de områden som i dag står i fokus: dels matpriserna, dels hyrorna och dels arbetslösheten. Jag skall här inte gå in på de två senare områdena utan i fortsättningen begränsa mig till att tala om skatterna.

Vänsterpartiet kommunisterna har under en lång rad av år rest kravet "bort med moms på maten". Detta viktiga krav kvarstår givetvis och har ingalunda övergivits. I den nu rådande situationen har vi dock med anledning av regeringens förslag till generell momssänkning ansett det nödvändigt att fördela resurserna på flera områden. Det innebär att vi i just detta läge föreslår en sänkning av moms på mat till ca en tredjedel. Vi gör det genom att avsätta 3 000 milj. kr. till subventioner av baslivsmedlen. Vi uppnår därigenom samma effekt som med en differentierad momssänkning. Vi anser det inte finnas anledning till en generell momssänkning, som regeringen föreslår, vilket också innebär en sänkning av moms på lyxkonsumtion.

Kravet "bort med moms på maten" har vunnit allt mer i opinionen. Flera organisationer, inte minst på den fackliga sidan, har insett det riktiga i vårt krav. Även detaljhandeln har övergivit det tidigare hårdnackade motståndet mot tanken på en differentierad moms, där moms på mat är borttagen. Det finns därför anledning att i fortsättningen överväga att kräva en ren momsdifferentiering i likhet med vad flertalet OECD-länder har i stället för riktade subventioner för att bemöta momseffekterna.

Den borgerliga skattepolitiken har bedrivits från utgångspunkten att man vill minska progressiviteten i skattesystemet. Därför har den statliga skatten tillåtits minska i andel av den offentliga sektorns samlade skatteintäkter. Den direkta statsskatten, dvs. den utjämnande delen i skattesystemet, utgjorde t. o. m. 1976 något över 29 % av samtliga skatter. Numera utgör den bara 17,3 %. Det betyder att ickeutjämnande skatter – ickeprogressiva skatter – uppgår till hela 82,7 % varav en stor del har regressiv verkan, dvs. de drabbar hårdare dem med låga inkomster än dem med höga. Det har alltså skett en uppluckring av den utjämnande effekten. Och ändå fortsätter den borgerliga propagandan om att marginalskatteerna är det stora problemet.

Inom ramen för den statliga inkomstskatten har också stora förskjutningar genomförts under åren. Där har regeringen dels genom införandet av inflationsskyddade skatteskalar, dels genom förändringar i marginalsattesatserna åstadkommit en omfördelning. Denna omfördelning har gett till resultat att låginkomstgrupperna har erhållit någon eller några tusenlappar i skatteminskning medan höginkomstgrupperna, de med inkomster på en bit över 100 000 kr. och mer, har erhållit skattesänkningar med mellan 15 000 och 35 000 kr.

Samtidigt har olika former av lättnader genomförts i bl. a. aktievinstbeskattningen, slopade arbetsgivaravgifter m. m. Denna skattepolitiska profil är reaktionär och har inte nämnvärt ändrat sig vare sig moderaterna har ingått i regeringarna eller inte.

Vänsterpartiet kommunisterna har under en rad år även rest krav på en

genomgripande skattereform som skulle innebära att beskattningen skulle väsentligt minskas för vanliga arbetsinkomster och ökas för höga inkomster. Grundlinjerna för en skattereform måste vara minskade skattebördor på lönearbetarna, barnfamiljerna och pensionärerna. Progressionen i skattesystemet får inte försvagas utan måste i stället skärpas genom åtgärder som innebär att höga inkomster, kapitalvinster och stora förmögenheter till fullo underkastas beskattning. Slutmålet bör vara att beskattningens huvuddel uttas genom en skatt på produktionen samt att denna kombineras med en stats-kommunal progressiv enhetsskatt.

I det sammanhang som vi i dag diskuterar begränsar vi oss till att bl. a. säga nej till regeringens förslag till höjning av grundavdraget och slopande av den särskilda skattereduktionen och föreslår en annan utformning av skatteskalen för den statliga inkomstskatten samt givetvis också slopande av indexregleringen och marginalskaftespärrar. Den utformning av skatteskalen som vi förordar skiljer sig väsentligt från regeringens förslag. I stället för den höjning av skatten för låga inkomstagare som regeringens förslag innebär vill vi sänka skatten. I stället för att minska skatten för en genomsnittlig industriarbetare med närmare 500 kr. och för en typisk höginkomstagare med flera tusen kronor, som regeringen förstår, vill vi minska skatten för industriarbetaren med 800 kr. och höja skatten för den verkliga höginkomstagaren med flera tusen kronor. Vår profil på skatteskalen för 1982 utgår från att det inte skall bli någon egentlig skattelättnad för inkomster över 100 000 kr.

Regeringsförslaget om ett slopande av den särskilda skattereduktionen och en höjning av grundavdraget vid kommunal beskattning innebär att kommunernas ekonomi försvagas. Vpk kan inte acceptera att den kommunala ekonomin försvagas ytterligare, så att kommunerna tvingas att höja skatten och/eller taxorna. Det är inte den väg i fråga om beskattningen som vpk vill gå.

I stället bör en omläggning komma till stånd på så sätt att en stats-kommunal progressiv enhetsskatt införs. Det kan inte vara tillfredsställande att vissa kommuner skall drabbas av höga kostnader därför att de tar ett socialt större ansvar än andra, genom att bl. a. bygga flerfamiljsbostäder i högre grad än andra. Låt mig ta ett par exempel på denna kommunala orättvisa.

I Stockholms län har under ett antal år prövats en s. k. inomregional skatteutjämning. Syftet med denna försöksverksamhet är just en utjämning av de skiftande kommunala skatterna. Att denna inomregionala skatteutjämning är otillräcklig visas av att det fortfarande är stora olikheter i kommunala skattesatser och service. En kommun som exempelvis Danderyd i norra Storstockholm har 25 kr. i kommunal utdebitering 1981, medan exempelvis Upplands Bro, också en norrkommun, har 30:47 kr.

Detta kan också belysas genom att man ser på hur stor låneskuld dessa kommuner har. I en undersökning har det visats att 1979 uppgick Danderyds låneskuld till 2 169 kr. per invånare, medan motsvarande siffra för Upplands

Bro är 7 685 kr. För att betala av skulden hade det i Danderyd behövts en skattehöjning med 4:86 kr. och för Upplands Bro 26:65 kr.

Det här är talande exempel på hur olika situationerna är i de olika kommunerna i landet. Framtiden för de fattiga kommunerna är alltså långt ifrån ljus, och med de hot som regeringen uttalar mot kommunerna kommer resultatet att bli ytterligare nedrustning av en redan eftersatt social sektor.

Vpk menar att en progressiv stats-kommunal enhetsskatt skulle kunna utjämna dessa ojämlikheter och ge alla kommuninvånare i landet en likvärdig service för samma pris.

I ungefär en månad har en skattedebatt rasat som utgått ifrån att trepartiöverenskommelsen om en skattereform skulle försätta villa- och radhusägarna i en situation där de, mer eller mindre bildligt talat, skulle kastas ut ur sina bostäder. Så är, eller blev, nu inte fallet.

Däremot kan det konstateras att det är höginkomstgrupperna som återigen skall gynnas av skattelättnader, medan det är de med vanliga arbetsinkomster som får betala kalaset. Det kommer fortfarande att vara i allra högsta grad lönande att låna kapital för konsumtion och låta andra skattebetalare betala hälften av räntekostnaderna. Denna profil på den omsusade skattereformen måste vara en besk karamell för alla lönearbetare som sett fram emot en skattereform som i stället skulle återställa en del av den tidigare utjämnande effekten.

Urholkningen av beskattningen genom ett omfattande avdragsystem har i väsentlig grad inte förändrats. Det har möjligen satts stopp för nolltaxerare, bl. a. i den här kammaren. Det är kanske därför som vissa ledamöter i moderata samlingspartiet visar sig speciellt upprörda. Dessutom har uppörelsen inneburit att socialdemokraterna frångått sitt tidigare krav att inte indexreglera beskattningen. Även i dagens behandling av regeringens s. k. sparproposition har socialdemokratin krupit ifrån kravet att slopa indexregleringen.

För folkpensionärerna föreslår vpk i likhet med tidigare att dessa måste få ha en sidoinkomst av 1 500 kr. utöver folkpension och pensionstillskott utan att detta skall beskattas. Den avtrappning av det extra avdraget som regeringen föreslår kan vi inte acceptera. Den ger en fördelningspolitisk profil som är oacceptabel. Pensionärer med stora förmögenheter skulle härigenom inte behöva vidkännas avtrappning av det extra avdraget. Detta gynnar återigen de privilegierade grupper som regeringens övriga skattepolitik redan har gynnat.

I vpk-motionen angriper vi storbolagens likviditetsöverskott. Uppskattningen av storleken varierar, men klart kan sägas att en så blygsam beskattning av detta överskott som 5 % skulle inbringa mer än 2 000 milj. kr. som en grundplåt till ett samhälleligt arbetsskapande program.

Vi föreslår dessutom att en omsättningsskatt på aktier införs, motsvarande 10 % av försäljningspriset på de sålda aktierna. Det är ett rättvisekrav såväl som en finansiering av insatser för att motverka arbetslöshet. Det finns,

enligt vpk:s mening, ingen anledning att undanta aktiehandeln från moms när nödvändigare varor, som vanliga människor dagligen konsumerar, beläggs med moms. Bara under de tre månaderna juli–september i år omsattes mer än 5 000 milj. kr. på aktiebörsen. Med vårt förslag till beskattning skulle detta ge ett tillskott på 1 500–2 000 milj. kr.

Vpk har vidare gått emot regeringens förslag till utvidgad rätt att göra insättning på skogskonto. Regeringen föreslår ytterligare utvidgning av skogsägarnas möjlighet att få uppskov med beskattningen med motivering att man vill avvakta den aviserade sänkningen av marginalsatserna. Förslaget är lika befängt som om någon skulle föreslå, att alla lönarbetare här i landet skulle få uppskov med att betala skatt för sina inkomster i avvaktan på en sänkning av skatterna.

Den profil som regeringens proposition innebär kan alltså inte accepteras. Den har till uppgift att fortsätta att gynna storföretag och kapitalinkomster, höginkomstgrupper och spekulationer. Det kan vpk inte acceptera.

Herr talman! Jag yrkar bifall till de vpk-motioner som här behandlas.

Anf. 31 STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! När regeringen den 14 september presenterade en rad åtgärder i syfte att bl. a. minska statsutgifternas ökningstakt, dämpa inflationen och främja kapacitetstillväxten inom konkurrensutsatta delar av näringslivet möttes åtgärderna med ganska stor sympati från de flesta håll. Allt fler är också medvetna om att åtgärder verkligen måste vidtas för att vrida utvecklingen i rätt riktning. Och nog skulle man önska att alla partier vore litet mera öppna och beredda att dela ansvaret i en brydsam tid. Men som vanligt, kan jag gott säga, har oppositionen, trots att man krävt åtgärder, ändå ansett att det mesta av vad regeringen har föreslagit är fel. I motioner från såväl socialdemokrater som moderater och företrädare för vpk har yrkats avslag på betydande delar av propositionen.

Devalveringen, som ju inte direkt behandlas av riksdagen, mottogs positivt och synes också komma att ge de resultat som åsyftats.

Den del av paketet som mött mest kritik är sänkningen av mervärdeskatten från 23,46 % till 20 %. Både socialdemokrater och moderater yrkade avslag; det är en ganska unik företeelse att oppositionen kräver högre skatt än regeringen.

Under tiden efter devalveringens ikraftträdande har vi kunnat konstatera att prisstegringen på importvaror blivit mindre än väntat. Dessutom har räntan sänkts. Mot bakgrund av bl. a. detta har skatteutskottets majoritet i likhet med finansutskottets enats om att föreslå riksdagen att mervärdeskatten fastställs till 17,7 %, motsvarande ett pålägg av 21,51 % och med ikraftträdande den 16 november.

Herr Wörnberg var kritisk både mot förslaget som sådant och mot tidpunkten för ikraftträdandet. Men det är enligt min mening angeläget med denna tidpunkt för ikraftträdandet. Det är nämligen inte bra om förändringen inträffar mitt uppe i julhandeln.

Socialdemokraterna har i en reservation följt upp sitt avslagsyrkande på förslaget om en sänkning av mervärdeskatten. Motivet är en annan bedömning av vad som kommer att bli slutresultatet av denna förändring.

När man läser reservationen frågar man sig otvivelaktigt hur stora motsättningarna egentligen är. Skatteutskottets majoritet har inte övertygats om att den prognos som socialdemokraterna anger skulle vara den rätta. Därför, herr talman, yrkar jag bifall till skatteutskottets förslag på denna punkt.

Inkomstskatteförslaget för år 1982 innebär bl. a. att grundavdraget höjs från 6 000 kr. till 7 500 kr. Vidare slopas den särskilda skattereduktionen liksom skatteuttaget i första skiktet i skatteskalen. Indexeringen av skatteskalen tillämpas fullt ut i regeringens förslag. Förslagen på dessa punkter har accepterats av moderaterna, de två förstnämnda också av socialdemokraterna. Beträffande indexuppräknigen föreslår socialdemokraterna en uppräknigen av basenheten med endast 80 % av den enligt gällande regler framräknade höjningen, i kronor räknat 400 eller från 6 400 till 6 800, i stället för till 6 900 enligt propositionen.

Även om man i trepartiuppgörelsen mellan centern, folkpartiet och socialdemokraterna uttalat att den stora skattereformen skall genomföras den 1 januari 1983 – samtidigt som nuvarande löneavtal utlöper – så kan inte detta vara ett motiv för att nu frångå den automatiska uppräknigen av basenheten.

Moderata samlingspartiet har i sin reservation inte bara tagit upp skatteskalans utformning för år 1982 utan jämväl kritiserat det förslag som trepartiuppgörelsen innebär. Det är ganska ovanligt att man i utskottsreservationer tar upp utredningsförslag, men eftersom så har skett skall också jag något beröra de avsnitt som omnämns. Men först några ord om moderaternas förslag till skatteskala för år 1982.

Totalt medför detta förslag ett inkomstbortfall för staten på 350 milj. kr. Jag måste fråga: Var det verkligen detta krav på en skattesänkning för 1982 på 350 milj. kr. som var orsaken till att moderata samlingspartiet lämnade regeringen i våras? Är detta, som det har betonats i dagens debatt, fortfarande den verkliga orsaken till de hårda motsättningarna mellan moderaterna och de tre partier som träffade uppgörelse i skattefrågan? Är denna ganska lilla förändring i skatteförslaget för år 1982 den stora skiljefrågan?

Om man ser på skatteskalans utformning – vem det är som får en lägre skatt – så finner man att det moderata förslaget ger följande resultat jämfört med förslaget i propositionen. Den som har 60 000 kr. i inkomst får 40 kr. lägre skatt. För den som tjänar 90 000 kr. blir skattelättnaden 288 kr. Den som däremot har 207 000 kr. i beskattningsbar inkomst får enligt moderaternas förslag en skattelindring på 4 692 kr. Ytterligare kommentarer är överflödiga, exemplet säger tillräckligt.

I moderatreservationen tar man också upp det förslag som framlagts av centern, folkpartiet och socialdemokraterna och angriper speciellt tre

punkter, nämligen inflationsskyddet, underskottsavdraget och finansieringen. Beträffande inflationsskyddet kritiseras särskilt förslaget att skatteskalan skall justeras med hänsyn till inflationen endast till en viss nivå, nämligen ungefär 5,5 %.

Nu vet reservanterna mycket väl att även moderaterna i regeringsställning har varit med om att begränsa genomslaget av indexeringen. Det sägs klart ut i förslaget att en inflation upp till den nämnda nivån kompenseras. Nog måste väl ett sådant besked innebära en kraftig strävan från alla håll att hjälpa till att begränsa inflationen till denna nivå. Jag förutsätter att även moderaterna kommer att medverka härtill.

Ingen kan förneka att ett indexsystem som alltid garanterar kompensation lätt tar bort intresset för att bekämpa inflationen. Sedan förstår jag inte moderaternas resonemang i reservationen om vad som kommer att hända om tio år. Läser man utredningsförslaget, finner man att det omfattar vad som skall ske under treårsperioden. Vad som kommer att inträffa därefter får vi avvakta och se. Gör man ingenting gäller givetvis de gamla regler som man nu provisoriskt har tagit bort. Men såvitt jag kan finna är avsikten att dessa tre år skall ge en viss erfarenhet och visa vad som skall komma att gälla därefter, och debatten härom finns det väl ingen anledning att hålla i dag. Jag tror det är angeläget att vi i dag får en saklig debatt om skatteförslaget och slipper den skrämselfpropaganda som så intensivt har förts under den gångna sommaren och hösten.

Underskottsavdragen är den andra punkten som berörs i reservationen. Också vad som här anförts är närmast att hänföra till skrämselfpropaganda. Ingenting annat har i så hög grad medverkat till oron på villamarknaden som den skrämselfpropaganda som moderaterna bedrivit kring skatteförslaget. I sommar har vi sett ett otal insändare i pressen där man dels kritiserat oss för att man inte fått reda på reglerna för begränsning av underskottsavdragen, dels har gett exempel på vilket resultat begränsningen skulle medföra. Hur man i en och samma artikel samtidigt kan påstå att man inte känner till reglerna och ge exempel på effekterna av regler som man inte vet någonting om är för mig oförklarligt. Och jag må säga att skall någon vara försiktig med att skylla motståndare för falskhet – vilket görs i reservationen – så måste det vara moderaterna.

Beträffande begränsningen av underskottsavdragen berörs ingen som har inkomster under den s. k. brytpunkten, 102 400 kr. i 1981 års penningvärde och 129 600 kr. år 1985, när den sista etappen i skattemläggningen har genomförts.

Av jordbrukarna har 95 % och av rörelseidkarna 90 % inkomster som ligger under brytpunkten. Således är det särskilt beträffande jordbrukare en ytterst liten grupp som berörs. Och om vi hade haft statistik på jordbrukare som på heltid var knutna till företaget, skulle siffran sannolikt ha blivit ännu lägre.

Enligt uppgifter som jag fått från upplysningstjänsten kan resultatet av skatteförslaget, marginalskattesänkningen och underskottsavdragsbegräns-

ningen ge ett negativt utslag för högst 40 000 skattebetalare. Av dessa är enligt samma uppgiftslämnare 17 000 s. k. nolltaxerare. Hur många som dessutom ligger i närheten framgår inte. Är det deras intressen som moderaterna här särskilt slår vakt om? För att någon över huvud taget skall drabbas av ett negativt utslag av skatteomläggningen måste underskotten uppgå till minst 54 000 kr., och – för att ge ett exempel – tjänar man 120 000 kr. ligger gränsen för ett underskottsavdrag vid 63 200 kr.

Den tredje punkten var finansieringen. I trepartiregeringen var man enig om att reformen skulle finansieras, och som finansieringskälla föreslogs arbetsgivaravgift, vilket förslag också herr Bohman stod bakom. I uppgörelsen mellan centern, folkpartiet och socialdemokraterna är man också överens om att reformen skall finansieras.

Jag förstår inte vad avsikten med moderaternas resonemang i reservationen är. Vill man inte längre vara med på att reformen skall finansieras? Reformen beräknas innebära ett bortfall av 9 miljarder i statsinkomster eller ca en fjärdedel av vad den statliga inkomstskatten nu inbringar. Inte kan väl något ansvarskännande parti anse att man kan ta bort detta utan att på något sätt kompensera staten för bortfallet?

Än mer förvånande är det att moderaterna i sin sammanfattning av vad skatteuppgörelsen innebär säger att uppgörelsen för vissa inkomsttagare – dvs. för inkomsttagare med höga inkomster och stora underskottsavdrag – kan medföra skärpt skatt och minskad reallön till följd av finansieringen samt att de dessutom skulle drabbas av kravet att minska sina löneökninganspråk. Detta är orimligt, säger man till sist i detta avsnitt.

Det kan inte hjälpas, man måste faktiskt fråga sig vad för slags skatteomläggning moderata samlingspartiet egentligen vill ha. Skall man dra slutsatser av vad som sägs i reservationen, skall den s. k. brytpunkten ligga högre. Andra slutsatser är: ingen begränsning av underskottsavdragen, inga krav på återhållsamhet i framtida löneökningkrav och ingen finansiering. Konsekvensen skulle bli ytterligare minskade inkomster för staten, dels genom den högre gränsen för var 50-procentsmarginalskatteregeln skulle tillämpas, dels 1,5 miljarder genom borttagandet av begränsningsregler för underskottsavdrag.

Vem skulle då betala räkningen för skatteomläggningen? Jag skall inte spekulera i det, men det vore värdefullt för oss här i kammaren om vi kunde få veta om moderaterna står kvar vid den linje som Gösta Bohman företrädde i våras. Ett av alternativen då var en finansiering via en arbetsgivaravgift. Eller hur vill ni att reformen skall finansieras?

Ser man på det förslag till skattereform som framlagts av centerpartiet, folkpartiet och socialdemokraterna, finner man att det är ett förslag som överensstämmer med vad som krävts från nämnda partier och från moderata samlingspartiet. Det är en skattereform som medför en kraftig sänkning av marginalskatten – högst 50 % marginalskatt upp till en årsinkomst på 102 400 i dagens penningvärde och 129 600 när reformen är genomförd 1985. Det blir en sänkt skatt för de allra flesta heltidsarbetande. Det blir en begränsning av

skatteeffekten för dem som har stora underskottsavdrag och höga löner. Det blir stopp för nolltaxerarna.

För jordbrukare och företagare som själva aktivt deltar i företaget blir det i regel aldrig tal om några underskottsavdrag.

För villaägare medges kvittningsrätt mot inkomst av kapital upp till 30 000 kr. Det är en regel som vi också skall lägga på minnet.

Det vore värdefullt om alla nu kunde studera förslaget, sluta med skrämselpropagandan och vara med och ta ansvar för en skatteomläggning som har krävts av riksdagens fyra största partier.

Jag vill ta upp ett par andra frågor som berörs i reservationerna.

Beträffande reglerna för folkpensionärernas beskattning så accepterar socialdemokraterna propositionens förslag, utom beträffande förmögenhetsgränsen. Enligt propositionen skall vardera maken anses inneha hälften av förmögenheten, och det är detta förslag som socialdemokraterna yrkar avslag på. Enligt min uppfattning bör inte civilståndet vara avgörande för beskattningsreglerna. Visst kan man diskutera hur specialreglerna skall utformas, men det är orimligt att bibehålla nuvarande regler att båda makarnas extra avdrag skall trappas av mot en och samma förmögenhet. När man här tar fram vilka konsekvenser det i propositionen föreliggande förslaget skulle få, skall vi veta att det också finns andra begränsningsregler än just den som gäller utnyttjandet av detta extra avdrag.

I vpk-motion 1559 yrkas på ännu generösare regler för folkpensionärer vid inkomstbeskattning. Det är ett yrkande som inte fått något stöd i utskottet.

Skatteutskottet har instämt i propositionens förslag som den lämpligaste avvägningen, och jag yrkar därför bifall till skatteutskottets hemställan även på denna punkt.

Det finns ytterligare några frågor som berörs i reservationerna. Wilhelm Gustafsson och jag har gjort en uppdelning som innebär att han kommer att beröra dessa avsnitt i sitt inlägg senare i dag.

Det har i debatten ställts vissa direkta frågor, som jag skall försöka att besvara.

Utskottet är helt positivt till motion 1981/82:33 av Kerstin Ekman m. fl. angående användningen av medel avsatta på vinstkonto. Utskottet säger också att det är angeläget att dispensreglerna här tillämpas på ett generöst sätt.

Vi har två reservationer beträffande skogsbeskattningen. Knut Wachtmeister berörde den ena av dessa, nämligen den som handlar om att det extra avdraget vid taxering av skogsintäkter skall höjas från nuvarande 3 resp. 5 % till 10 % generell.

Den andra reservationen gäller insättning på skogskonton. Där föreslås tillfälligt en höjning med anledning av att det kommer en skattereform 1983. Man har då ansett att det är angeläget att denna skattereform, som för det stora flertalet innebär en skattesänkning, inte skall ha en hämmande verkan på skogsavverknningen. Därför bereder man ökade möjligheter till avsättning

på skogskonto. Det kan diskuteras om det är ekonomiskt riktigt att alltid skjuta på beskattningen. En utskottsmajoritet har i varje fall yrkat avslag på båda dessa motioner, även om det inte är samma majoritet i båda fallen. Vi har följt regeringens förslag när det gäller insättning på skogskonto, och vi yrkar avslag på moderatreservationen. Jag är litet förvånad över att moderata samlingspartiet här har ändrat ståndpunkt efter det att beslutet fattades för inte så länge sedan och då moderata samlingspartiet självt i regeringsställning har varit med om att lägga fram förslaget.

Herr talman! Med detta ber jag än en gång att få yrka bifall till skatteutskottets hemställan på samtliga punkter och därmed avslag på reservationerna.

Anf. 32 ERIK WÄRNBERG (s) replik:

Herr talman! Låt mig börja med att ta upp det sista som Stig Josefson anförde mot mitt resonemang om folkpensionärernas förmögenhetsförhållanden. Vi tycker från socialdemokratiskt håll, att eftersom man har samtaxering av familjeförmögenhet i den vanliga inkomstbeskattningen så bör *man* också när det gäller att ta hänsyn till det extra avdragets storlek tillämpa samma regler. Propositionens förslag innebär att vissa familjer kan få extra avdrag trots att de har mycket stora förmögenheter. De får alltså samma extra avdrag som de får som inte har ett öre i förmögenhet. Det tycker vi är fel.

Vi håller kanske med om att *civilstånd* inte skall vara avgörande för hur man deklarerar. Det förvånar mig därför att ni har fått moderaterna med på detta förslag – de vill ju alltid ha sambeskattnig och inte särbeskattnig. De vill alltid slå ihop familjen till en enhet. Men här vill man tydligen att förmögenheten skall uppdelas med 50 % på vardera maken. Men det är inte alls säkert att det blir en uppdelning i det som var och en äger, utan det görs en schablonmässig delning av den samlade förmögenheten. Det går vi emot.

När det sedan gäller frågan om mervärdeskattesänkningen, skulle jag vilja fråga Stig Josefson om han inte tycker att det är litet ansvarslost att minska statens inkomster även efter denna reducering med 4 miljarder kronor på ett år, samtidigt som man lovar att spara 12 miljarder nu och 10 nästa år på olika saker, t. ex. bostadskostnader och matkostnader, som är ganska höga förut. Men man drar sig alltså inte för att spara där, medan man är beredd att sänka skatterna med 4 miljarder kronor. En skattesänkning på den indirekta sidan ökar inte heller på något sätt produktionen men väl konsumtionen, och framför allt importerad konsumtion.

Jag skulle också vilja fråga Stig Josefson om han tycker att det är riktigt att den nuvarande köpkraftsindragningen inte sker hos de arbetsföra åldrarna utan hos i första hand pensionärer och naturligtvis vissa andra svaga grupper, som inte inräknas i index på något sätt. Det gäller arbetslösa och andra, som får vara med och betala den köpkraftsindragning som det här blir fråga om för att kompensera den köpkraftspåspädning som man ger när man sänker

momsen. Tycker inte Stig Josefson att detta är litet ansvarslost och orättvist?

Anf. 33 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Stig Josefson frågade mig, om det marginalskatteförslag för 1982 som moderaterna har krävt i sin reservation var orsaken till att vi lämnade regeringen i våras. Stig Josefson vet mycket väl att det var många orsaker till detta. Först och främst var det att man fördröjde hela denna mycket nödvändiga reform med ett år, vilket vi och många med oss ansåg vara skadligt. Vi behövde nämligen så snabbt som möjligt få arbetsvänligare skatter för att öka benägenheten hos människorna i det här landet att göra en extra arbetsinsats.

Men det var också flera andra skäl till att vi gick ifrån regeringssamarbetet. Det står t. ex. tydligt angivet i regeringsförklaringen 1979 att indexregleringen skulle bibehållas. Den har det nu tummats på, så att den bara gäller om inflationen begränsas till 5,5 %. Man tror att inflationen kan begränsas bara genom att indexregleringsskyddet sätts till 5,5 %. Det är naturligtvis ett önsketänkande. Alla strävar självfallet efter att minska inflationen, men i det här avseendet gick man alltså ifrån en tidigare uppgörelse.

Samma sak gäller villaavdragen, som är den överväldigande delen av underskottsavdragen. Att de skulle vara kvar står också inskrivet i regeringsförklaringen. Att villaägarna fortfarande är oroliga är väl inte så konstigt. Många tycker det är orättvist att den som har det sämre ställt av två villaägare drabbas hårdare. Ta exempelvis två villaägare som har lika stora inkomster. Den ene har en förmögenhet vid sidan av villan. Han kan realisera den förmögenheten för att betala av på sina lån, och därför blir han inte beroende av att få fullt utslag på sina underskottsavdrag. Den andre kan däremot inte göra på samma sätt. Här kommer den som har det sämre ställt av dessa två villaägare i kläm, och det kan inte vara särskilt rättvist.

Sedan har vi frågan om finansieringen, där de avtalslutande partierna har bundit sig för endera arbetsgivaravgift eller proms. Jag skulle gärna vilja veta vilken av dessa finansieringsformer Stig Josefson föredrar. Föredrar han arbetsgivaravgiften eller promsen? Om han föredrar promsen, vill jag peka på att denna är till mycket stor skada för modernäringen, som Stig Josefson själv har ömmat för i många sammanhang. Jordbruket är nämligen mycket kapitalkrävande, och därför slår promsen hårdare än vad arbetsgivaravgiften gör.

Stig Josefson vill vidare sätta åt nolltaxerarna. Jag skall ta ett exempel på en nolltaxerare inom vårt eget yrkesområde. Säg att en jordbrukare ett år gör en investering på 200 000 kr. och skriver av – det får han lov till – 30 % på det, dvs. 60 000 kr. Samtidigt har han en inkomst på 60 000 kr. Han är en nolltaxerare. Tycker Stig Josefson att det är en förkastlig person?

Anf. 34 TOMMY FRANZÉN (vpk) replik:

Herr talman! Jag kan konstatera att Stig Josefson mera tog det här tillfället i akt att kasta kniv mot moderaterna än han gick in på de sakfrågor som

behandlats i skatteutskottets betänkande, i vilket vpk-motionen ägnats en avsevärt större del än frågan om folkpensionärerna.

Den ilska mot moderaterna som jag tycker mig kunna utläsa av Stig Josefsons inlägg beror möjligen på att moderaterna har tvingat centern och folkpartiet till reträtt i momsfrågan. Jag konstaterar samtidigt att Stig Josefson kommenterade skattetabellen vad det gäller moderaternas förslag men inte med ett enda ord berörde den i förhållande till vpk:s förslag till skatteskala. I grunden tycker antagligen Stig Josefson att vpk:s förslag är avsevärt bättre än regeringsförslaget.

Beträffande de generösa reglerna för folkpensionärerna – som Stig Josefson uttryckte det – tycker vi från vpk:s sida faktiskt att folkpensionärerna tillhör den grupp i samhället som har blivit tillräckligt styvmoderligt behandlad av folkpartiet, centern och moderata samlingspartiet. Därför anser vi att det behövs en generösare behandling, både skattemässigt och på annat sätt, av pensionärerna i det här landet. De om några har fått känna det svida i skinnet när den borgerliga regeringspiskan vinit.

Möjligen kan man se förslaget till utvidgning av skogskontot, något som Stig Josefson talade sig varm för, som en kompensation till de många jord- och skogsbrukare som inte tillhör de stora kategorierna i detta sammanhang, t. ex. bolagen. Detta skulle alltså vara någon form av kompensation för den uppgörelse som Stig Josefsons parti, folkpartiet och socialdemokraterna har träffat, där man minskat marginalskatterna för dem med höga inkomster, medan de med normala låga inkomster i stort sett inte får någon egentlig skattelindring. Det är också lönarbetarna som kommer att få betala den här uppgörelsen, när promsen eller arbetsgivaravgiften skall avräknas från det s. k. löneutrymmet.

Den profil som denna skatteuppgörelse fått har jag inte möjlighet att gå in på nu, men såvitt jag förstår är Stig Josefson en varm anhängare av en sänkning av skatten för höginkomsttagarna, medan det skall vara en mycket liten skattesänkning för låg- och mellaninkomsttagarna.

Anf. 35 STIG JOSEFSON (c) replik:

Herr talman! För att svara på den sista frågan först vill jag säga att jag står bakom det trepartiförslag som lagts fram i fråga om de framtida skatterna. Om Tommy Franzén studerar saken närmare skall han finna att de skattesänkningar som skett under de senaste åren gynnat mellaninkomstskikten, dvs. inkomster på mellan 40 000 och 80 000 kr. Det är ett bevis för den inställning som vi har.

Till Erik Wärnberg vill jag säga vad jag betonade förra gången, nämligen att det i fråga om avdragsreglerna finns andra begränsningsregler än när det gäller förmögenheten. Det kan hända att utslaget i vissa enstaka fall blir det som Erik Wärnberg nämnde. Men jag tror ändå att i de flesta fall så ingriper begränsningsreglerna och gör att det hela inte får denna effekt. Jag sade förra gången att det förslag som socialdemokraterna nu för fram i sin reservation i detta avseende också ger icke önskvärda resultat. Vi har därför ansett att förslaget i propositionen är det bästa.

När Knut Wachtmeister säger att det nya skatteförslaget hårdast drabbar dem som har det sämst ställt, så vill jag fråga om Knut Wachtmeister svängt så totalt att han här börjar tala för en skärpt marginals katt. All sänkning av marginals katten och den progressiva beskattningen innebär ett överflyttande på dem som har det sämre. Nu vet jag inte om man i önskan att kritisera det föreliggande förslaget går till överdrifter som kanske inte varit avsedda.

Vad sedan beträffar denna investering på 200 000 kr. får Knut Wachtmeister förklara detta litet närmare. Vi har väl i dag inte en kontantredovisning utan en bokföringsmässig redovisning. Vi har även en avskrivningsplan, och det finns väl möjligheter att handlägga detta på ett sådant sätt att det inte skall behöva uppstå underskottsavdrag. När det gäller den här punkten har det klart sagts ut att för den som inte drabbas av underskottsavdrag gäller precis samma bestämmelser vid beskattningen som tidigare när det är fråga om företag och jordbrukare.

I sitt första inlägg sade Knut Wachtmeister att han den ena dagen kände glädje över vad som stod i Svenska Dagbladet och oro dagen efter.

Jag skulle vilja rekommendera Knut Wachtmeister att i stället läsa utredningens betänkande och särskilt avsnitten om vad man tänkt utreda ytterligare. Då kommer man fram till att vad Thorbjörn Fälldin sagt också står här. Det har tolkats något olika i tidningarna, men just frågan om förlustavdrag i företagen skall utredas ytterligare. Det finns anledning att inte spekulera, utan att se på vad utredningen föreslagit.

Anf. 36 TOMMY FRANZÉN (vpk) replik:

Herr talman! Stig Josefson sade att skattesänkningarna varit störst för inkomster mellan 40 000 och 80 000 kr. Jag vill kalla det en bluff. Om man räknar fram effekterna år för år av de förändringar som skett under det borgerliga regeringsinnehavet 1976–1980 och inkluderar indexeringen av skatteskalorna kan man finna – som jag sade inledningsvis – att det i allra högsta grad har skett en omfördelning.

För att ta en normalinkomsttagare i det skikt som Stig Josefson nämnde. 40 000–80 000 kr., kan man påstå att den människan har fått en skattelindring på i runt tal 5 000 kr. medan de höginkomsttagare som ligger över 125 000 kr. fått skattelindringar på mellan 15 000 och 35 000 kr., beroende dels på marginals kattesatserna, dels på inflationsskyddet och dels på marginals kattesparrar. Stig Josefsons påstående stämmer alltså inte med verkligheten.

Jag anförde också inledningsvis att den progressiva statsskatten, den utjämnande delen i inkomstbeskattningen, har sjunkit kraftigt när det gäller den offentliga sektorns gemensamma skatteintäkter. Under tiden 1976–1981 har statsskatten, den progressiva skatten, minskat från en andel på 29 % till en andel på 17,3 %.

Det kan väl här ändå inte – i sanningens namn, Stig Josefson – vara fråga om skattesänkningar för de breda grupperna i inkomstskiktet mellan 40 000 och 80 000 kr.? Det här är ett reaktionärt skatteprogram. Det är sänkningar för dem med höga inkomster. Det är ingenting som gagnat de vanliga lönarbetarna i inkomstskiktet mellan 40 000 och 80 000 kr.

Anf. 37 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Stig Josefson frågar mig om jag vill skärpa marginalskatterna. Självfallet inte, men jag påtalade – och det har jag rätt att göra – de orättvisor som kan drabba villaägarna, där den som har det sämst ställt kommer i skottgluggen. I själva verket är det de orimligt höga marginalskatterna som är roten till det onda, som har gjort att avdragen blir så mycket värda. Den viktigaste reformen är att minska marginalskatterna.

Sedan tog Stig Josefson upp frågan om underskottsavdragen och nyföretagandet. Jag bara konstaterar att statsministern, om tidningarna refererat det hela riktigt, i måndags sade: "Företagen kommer att få dra av hela förlusten 'under några år' efter starten" och dagen därpå säger: "Det kommande skatteförslaget kommer inte att göra undantag för dem som startar nya företag".

Tacka katten för att företagen känner oro då. Eller har statsministern kanske blivit feltolkad? Vi har ju under den senaste tiden fått uppleva att statsråd kan bli det. Jag hoppas att det är uttalandet från i måndags som kommer att gälla.

En sak till som Stig Josefson undrade om. Han bad att jag litet mera skulle utveckla exemplet med investeringen på 200 000 kr. som jordbrukaren med 60 000 kr. i inkomst gjorde. Han har i det tänkta fallet köpt maskiner för 200 000 kr. – vilket inte är en orimligt stor investering med de dyra maskinkostnader vi har i dag. Han får skriva av 30 %, dvs. 60 000 kr., och det motsvarar precis hans inkomst. Han blir då en nolltaxerare.

Det har inte ett dugg att göra med underskottsavdrag, men denne jordbrukare är också en nolltaxerare, och man bör därför nyansera debatten och inte skära alla s. k. nolltaxerare över en kam och fördöma dem.

Anf. 38 STIG JOSEFSON (c) replik:

Herr talman! När herr Wachtmeister tog upp den här frågan fick jag intrycket att det gällde kritik mot det nya skatteförslaget. Men resultatet är ju exakt detsamma med nuvarande regler. Det kan finnas en och annan som tillhör en annan typ av nolltaxerare än de jag vänder mig emot. Men Knut Wachtmeister vet lika bra som jag att vad vi betecknar som nolltaxerare är dessa med stor inkomst som genom avdrag ändå inte på något sätt kommer att bidra till samhällets kostnader för olika uppgifter. Jag tror att vi skall ha detta klart för oss på den punkten.

Jag ställde i mitt första inlägg mycket utförligt frågan hur man skall finansiera skattereformen, och jag ville ha ett besked. Jag fick en motfråga, men jag fick inte något svar av Knut Wachtmeister på hur man skall finansiera reformen. Jag tycker det är beklagligt att man i denna debatt och efter den reservation som har avgivits inte kan svara någonting på hur man vill att reformen skall finansieras.

Beträffande frågan till mig, om det skall vara arbetsgivaravgifter eller proms, vill jag säga att detta f. n. är föremål för utredning, och utredningsförslaget ligger ute på remiss. Det är en given sak att vi skall avvakta detta resultat innan vi tar ställning till den saken.

Onsdagen den
11 november 1981

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder*

Det är ju också fråga om hur promsen kommer att utformas, för vi vet att proms i den formen att den bara träffar vinsten och inkomsten drabbas jordbrukarna och rörelseidkarna av redan i dag. Frågan är alltså hur den kommer att utformas i framtiden.

Till herr Franzén vill jag bara säga att vad jag sade här avser de skatteändringar som har skett under de senaste åren, som indexregleringen har hållit kvar i oförändrat realvärde. Då får man det resultat som jag har sagt. Om man inte tar hänsyn till penningvärdesförsämringen när man räknar, kan man komma fram till ett annat resultat.

Andre vice talmannen anmälde att Knut Wachtmeister anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 39 Ekonomi- och budgetministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Det är inte svårt att se den taktiska tanken bakom socialdemokraternas syn på den ekonomiska politiken.

Å ena sidan vill man inte medverka till en momssänkning. Därför måste man hävda att den ekonomiska aktiviteten och den privata konsumtionen nästa år blir så hög att en momssänkning är omotiverad.

Å andra sidan vill man kritisera regeringen för dagens arbetslöshet, som ju är hög för svenska förhållanden, även om den är väsentligt lägre än arbetslösheten i de flesta andra länder i Västeuropa. Och man vill gärna utmåla riskerna för en ytterligare kraftigt ökad arbetslöshet under vintermånaderna. Därför måste man hävda att produktionsutvecklingen är alltför svag.

Med nästan lika stor frenesi som man för ett drygt år sedan motsatte sig en momshöjning går nu socialdemokraterna mot en momssänkning. Vid bägge tillfällena har det varit ett viktigt argument att löneförhandlingarna skulle försvåras. Höjer man momsens försvårar man löneförhandlingarna. Sänker man momsens försvårar man också löneförhandlingarna.

Låt mig bara konstatera en sak. Momshöjningen och andra förändringar av den ekonomiska politiken i fjol höst ackompanjerades visserligen av högljudda socialdemokratiska verop om att avtalsrörelsen försvårades. Men det hindrade inte att ett tvåårsavtal snabbt kunde slutas på en relativt låg nivå.

Det finns ett komplicerat samspel mellan den ekonomiska politiken och lönepolitiken, som alla måste ta hänsyn till. Men det vore fel att, som socialdemokraterna tycks göra, hävda att ett löneavtal skulle frånhända politikerna den fulla dispositionsrätten över de ekonomisk-politiska medlen. Löneökningar som går utöver det samhällsekonomiska utrymmet måste t. ex. kunna utlösa ekonomisk-politiska motåtgärder. Sker inte detta slås benen undan för de utlandskonkurrerande företagen såsom skedde 1975 och 1976. Den ekonomiska politiken och den allmänna ekonomiska utvecklingen påverkar också lönepolitiken och löneavtalens konstruktion. Pristaken i nu gällande avtal är ett exempel på det.

Den viktigaste förutsättningen för 1983 års avtalsrörelse har lagts fast genom skatteöverenskommelsen mellan folkpartiet, centern och socialdemokraterna. Arbetsmarknadsparterna vet nu att praktiskt taget alla heltidsarbetande löntagare genom sänkt direkt skatt får ökade disponibla inkomster under åren 1983–1985. Samtidigt inskränker finansieringen av inkomstskattesänkningarna det tillgängliga löneökningstrymmet. Parterna är säkert också fullständigt på det klara med att någon ökning av löntagarnas reala disponibla inkomster de närmaste åren kanpast är förenlig med kraven på samhällsekonomisk balans.

Genom skatteöverenskommelsen har en god grund lagts för ett flerårigt avtal från 1983, slutet på en nivå som stärker konkurrenskraften, stimulerar industriell tillväxt, dämpar inflationen och således blir en del i en offensiv ekonomisk politik för att få fart på Sverige igen.

Låt mig erinra om att jag här i kammaren föregående år, den 18 december, skisserade hur det skulle vara möjligt att i några etapper sänka marginalskatterna till högst 50 % i alla inkomstskikt utom de allra högsta.

Jag påpekade i det sammanhanget att en sådan sänkning är efterlängtdad av många. Den skulle få mycket gynnsamma effekter på arbetsvilja, skattemoral och hushållens alltför stora benägenhet för skuldsättning. Men ändå kan den bara genomföras under medverkan av alla arbetsmarknadens parter – det var en sak som jag vid det tillfället underströk.

Den förutsättningen gäller alltså. En kraftig marginalskattesänkning måste förenas med en betydande förändring av bruttolönestrukturen. Spännvidden mellan höga och låga bruttolöner måste minska. Den är ju delvis uttryck för en anpassning till den progressivitet i skattesystemet som nu mildras.

Anpassningen av lönestrukturen underlättas av att basenheten bestäms på förhand för vart och ett av de tre år under vilka reformen skall genomföras.

Lönepolitiken påverkas dessutom på ett mer bestående sätt av de sänkta marginalskatterna. Även ganska måttliga löneökningar kommer att ge en hel del över i plånboken för den enskilde. Bruttolönekraven kan dämpas, jämfört med om reformen inte genomförts, konkurrenskraft och penningvärde kan värnas på ett bättre sätt än i dag.

Sänkta marginalskatter är en nödvändighet för samhällsekonomin. Endast med en marginalskattesänkning kan vi åstadkomma önskvärd flexibilitet på arbetsmarknaden, motverka svartjobbets utbredning, dämpa osund spekulation i värdestegring på högt belånade tillgångar, få kapitalmarknaden att fungera bättre och stimulera nyföretagande – kort sagt göra det mer lönande att arbeta och spara och mindre förmånligt att låna och hoppas på inflationsvinster. Det är angeläget att en skattereform med den här inriktningen genomförs i bred parlamentarisk enighet.

Höstens åtgärder inom den ekonomiska politiken har, tillsammans med skatteöverenskommelsen, ökat möjligheterna att få fart på ekonomin igen.

Regeringens ekonomiska politik kan sägas ha fyra beståndsdelar, som alla hänger samman och understöder varandra:

För det första har den svenska kronan devalverats för att förbättra konkurrenskraften och få fart på den utlandskonkurrerande sektorn, i första hand industrin.

För det andra vidtas åtgärder för att dämpa inflationen och inflationsförväntningarna.

För det tredje sparar vi för att hålla tillbaka tillväxten i de offentliga budgetarna. Vi måste helt enkelt bryta den automatik som leder till att de offentliga utgifterna svarar mot en ständigt växande del av bruttonationalprodukten.

Syftet med de offentliga utgifterna är att på olika sätt ge stöd och service åt allmänheten, men utgifterna kan trots sina goda syften inte tillåtas svämma över alla bräddar, så att de drar med sig ett skattetryck och en räntenivå som gör oss till de offentliga budgetarnas fångar i stället för till deras herrar.

För det fjärde vidtas åtgärder för att förbättra den svenska ekonomins produktionsförmåga och produktivitet. Hit hör sådant som särskilda investeringsavdrag och raden av insatser för att få arbets-, kapital- och råvarumarknaderna att fungera bättre.

Den ekonomiska offensiven är ett sammanhängande program, där de olika delarna stöder och kompletterar varandra. Det är därför naturligt att regeringen sett det som nödvändigt att programmets huvuddrag får riksdagens stöd.

Devalveringen blev framgångsrik och vann tilltro både hemma och utomlands. Kronan står stark. De första veckorna efter devalveringen fick vi ett starkt valutainflöde till landet. Räntan kunde sänkas, och devalveringens genomslag på de inhemska priserna har blivit mindre än vi hade anledning att räkna med.

Allt det här gör att en momssänkning inte behöver vara lika stor som den regeringen ursprungligen föreslog. När regeringspartiernas företrädare i utskotten kommit överens med moderaterna om att momsen skall sänkas till 21,5 % i stället för till 20 %, är det således inte ett avsteg från de ursprungliga intentionerna i regeringens ekonomisk-politiska strategi utan en följd av att de åtgärder som redan vidtagits har fått en gynnsammare effekt för svensk ekonomi än vi för ett par månader vågade hoppas på.

Men en momssänkning är ändå nödvändig. Utan momssänkning kommer pristaket i avtalen att brytas igenom. Det kommer i sin tur att leda till extra lönepåslag, som sedan i nästa varv ger upphov till nya prisstegringar, osv. Därmed skulle vi få en automatisk urholkning av en del av den konkurrensförbättring som devalveringen gett. Via budgetautomatiken skulle vi dessutom få en ytterligare uppgång i de offentliga utgifterna.

För att återvinna balansen i den svenska ekonomin är det också viktigt med en momssänkning. Vi måste enkelt uttryckt exportera mera och konsumera mindre. Sänkta reallöner är en nödvändig del av anpassningsprogrammet. 1981 års avtal ger också en reallöneminskning med 4 % i år och ca 2 % nästa

år. Löntagarna har således redan accepterat en icke obetydlig nedgång i sin privata standard under avtalsperioden. I det läge som vi befinner oss i är det därför naturligt att bördan av devalveringen till en del bärs också av andra än enbart löntagarna. Det är detta som åstadkoms genom kombinationen av sänkt mervärdeskatt och tidigarelagda besparingar.

Det tredje skälet till att sänka mervärdeskatten är alltså att undvika en alltför hård åtstramning av den svenska ekonomin. Det är utomordentligt viktigt att inse att besparingar behövs för att lösa *strukturella* obalanser i den svenska ekonomin. Samtidigt får sparåtgärderna givetvis inte kombineras med en ekonomisk politik i övrigt som leder till en alltför hård åtstramning.

Regeringen har alltså ett sammanhängande program för att få fart på Sverige, vilket också framhållits tidigare.

Man kan då, herr talman, fråga vad oppositionen föreslår. Det mest slående när man studerar socialdemokraternas förslag är hur motsägelsefulla de är. Det gäller både socialdemokraternas krisprogram, socialdemokraternas agerande efter krisprogrammets publicering och socialdemokraternas agerande i momsfrågan.

Låt mig först se på det s. k. krisprogrammet, som Kjell-Olof Feldt uppehöll sig rätt mycket vid i dagens anförande. Det är fullt av motsägelser: Frihandeln skall försvaras – men först skall vi vidta en rad smygprotektionistiska åtgärder. Företagens kostnadsläge och konkurrenskraft måste förbättras – men först skall vi lägga nya bördor på näringslivet. Underskottet i utrikeshandeln måste minska – men först skall vi låta det öka. Löntagarnas reallön måste bevaras – men först skall den offentliga sektorn expandera så mycket att reallönerna måste sänkas.

Socialister har alltsedan Marx haft svårigheter att få de långa och korta perspektiven att gå ihop – men krisprogrammet torde ändå vara svårslaget i detta hänseende.

Även inställningen till avtalens prisklausul är motsägelsefull. Syftet med denna klausul måste rimligen vara att statsmakterna skall göra sitt yttersta för att hålla nere inflationen. I somras kritiserades också regeringen våldsamt i artiklar och talarstolar för att den ej, som det hette, gjorde något för att klara avtalen. Man dundrade också mot att reallönerna sänks under 1981 och 1982. Men när sedan regeringen ingriper för att klara prisklausulen och förhindra ytterligare sänkningar i reallönerna kallas detta att "hoppa jämfota över klausulen"!

Men det är väl mest socialdemokraterna som hoppar jämfota – av ilska över att regeringens ekonomiska offensiv omintetgör den egna propagandan om handlingsförlamning.

Även när det gäller momsen är socialdemokraterna motsägelsefulla. De gick emot förra årets momshöjning för att den skulle leda till ökad inflation och hota sysselsättningen. Nu går man emot en sänkning med exakt samma motiv!

Möjligen avspeglar dessa motsägelser svårigheten att hålla ihop åsikterna

inom den egna rörelsen. De motsägelsefulla delarna i den socialdemokratiska kritiken kan då närmast ses som ett försök att tillfredsställa alla, även om det sker på bekostnad av logik och sunt förnuft. Det är ett stort gap mellan dem som vill satsa mera på industrin och som inser att den offentliga sektorn måste hållas tillbaka och dem som tror att man kan överbrygga svagheter i den utlandskonkurrerande sektorn genom att satsa ännu mer på den inhemska sektorn, i första hand dess offentliga del.

Men man kan inte välja hur som helst bland olika alternativ om man skall behålla sin trovärdighet. Den förordade politiken måste vara logisk och konsistent.

Också moderaterna är beredda att offra logik och konsistens för nöjet att få gå emot regeringen. Det tycks vara en frestelse man inte kan motstå. När vi för ca ett år sedan i den dåvarande konjunkturen måste höja mervärdeskatten för att bevara den samhällsekonomiska balansen argumenterade Gösta Bohman, som jag ser här i kammaren, kraftigt för att höjningen borde vara temporär. I tidningsintervjuer lät han meddela att han ansåg att momsens återigen borde sänkas i april 1982. Då var han alltså beredd att prioritera en sänkning av mervärdeskatten framför sänkningen av inkomstskatten. Nu har moderaterna länge drivit rakt motsatt linje, även om de i utskottet till sist var beredda att acceptera en rimligt avvägd momssänkning.

Låt mig så avslutningsvis citera något ur en lång osignerad artikel i tidningen Affärsvärlden den 28 oktober i år. Så här inleds artikeln:

”Snart våras det för svensk ekonomi. Devalveringen, uppbromsningen av de offentliga utgifterna och ett måttfullt löneavtal har lagt grunden till en gynnsam utveckling. Det är nästan ofelbart att vi får en ekonomisk expansion i Sverige fram till 1983 — — —.

Det råder just nu ett bottenläge. Dysterheten är utbredd. Men det är egentligen inte förvånande att pessimismen är som djupast strax före en uppgång. Det hör till mönstret.

Allt talar för att en tillväxt inleds under loppet av 1982, som i ovanligt hög grad blir koncentrerad till industrin. Vinsterna kommer att öka kraftigt. Inflationen halveras. Detta ger i sin tur utrymme för räntesänkningarna, även om den internationella räntenivån skulle förbli oförändrad. Industrins investeringar bör ta ordentlig fart mot slutet av 1982.”

Dessa ord ur landets kanske mest ansedda affärstidskrift kan vara väl värda att minnas i olyckskorpornas och svartmålarnas tid.

Den svenska ekonomin dras med besvärliga strukturella problem. Det kommer att ta tid att lösa dem. Men med regeringens ekonomiska offensiv och den utveckling som kan förutses för 1982 har vi lagt en god grund för en vändning till det bättre.

Knut Wachtmeister frågade tidigare i debatten hur vi ser på inflations-skyddet efter 1985. I och för sig har jag inte så mycket att tillägga till det svar som Stig Josefson redan har givit, men eftersom Knut Wachtmeister tog upp frågan vill jag ändå tillägga några ting.

Vi har alltså träffat en överenskommelse med socialdemokraterna om att

räkna ned basenheten med 100 kr. i förhållande till uppräknigen i år. I år går vi från 6 400 till 6 900 kr., alltså en uppräkning med 500 kr. Vår uppgörelse med socialdemokraterna innebär en uppräkning med 400 kr. för de tre följande åren. Det är alltså en reducering av den inflationsskyddsteknik som vi hittills har använt och som vi har en lagstiftning om. Det intressanta, när moderaterna nu angriper detta så hårt, är att när de förra året satt med i trepartiregeringen var de med om att göra en sådan reducering. Även den gången var det en reduktion med en hundralapp. Därför är det något överraskande att de nu så starkt kritiserar den här reduceringen.

Knut Wachtmeister oroar sig för vad som skall hända efter 1985. Lagstiftningen finns kvar, som Stig Josefson påpekade. Om ingenting händer gäller den lagen. Därför får vi en fortsatt debatt i denna fråga. Vår vilja att i en normal ekonomi slå vakt om inflationsskyddet torde vara dokumenterad av en mängd anföranden från folkpartister i Sveriges riksdag. Vår trovärdighet på den punkten kan ingen ifrågasätta.

För oss har det emellertid varit viktigt att få ett brett parlamentariskt stöd för en rejäl marginalskattesänkning. Det hade inte varit trovärdigt med en marginalskattesänkning genomtrufad i Sveriges riksdag med en rösts övervikt - om det över huvud taget hade varit möjligt. Nu har vi säkrat en marginalskatt på 50 % för det dominerande antalet heltidsarbetande i Sverige, och det är en mycket viktig reform för att få fart på Sverige.

Knut Wachtmeister tog också upp en del frågor om hur vi ser på finansieringen, tidsaspekten m. m. Låt mig här återropa den budpromemoria som de tre borgerliga partierna var överens om att leverera till socialdemokraterna för att den skulle ligga till grund för förhandlingarna om marginalskattesänkningen. Knut Wachtmeister m. fl. torde behöva läsa igenom den för att i fortsättningen kunna stå på en sakligare grund.

I likhet med centerpartiet och folkpartiet ville också moderaterna finansiera marginalskattesänkningen i dess helhet. Det var inte fråga om, som Lars Tobisson sade, att den skulle finansieras med besparingar eller att vi, som Lars Tobisson också sade, skulle underlåta att finansiera den. Att Lars Tobisson själv sade detta är riktigt, men Gösta Bohman sade motsatsen - den skulle finansieras i sin helhet.

I promemorian står det att finansieringsbehovet för de följande åren förutsätts komma att täckas genom höjd arbetsgivaravgift eller någon vidare produktionsfaktorsbeskattning. Det var vad de tre partierna var överens om, och det är precis vad centern och folkpartiet fortfarande står fast vid.

Knut Wachtmeister tog också upp avdragsbegränsningen och sade att den var moderata samlingspartiet bara intresserat av att utreda. Det är ganska fantastiskt att få höra det påståendet, när man vet om att sedan en bra tid tillbaka har det suttit en offentlig utredning under Leif Ekbergs ledning och just övervägt hur man skall komma till rätta med underskottsavdragen.

Och Gösta Bohman har skrivit brev till de övriga två partierna i den dåvarande trepartiregeringen, där han just understrukt vikten av att angripa den växande avdragsvolymen. Det har varit en klar inriktning från moderata

Onsdagen den
11 november 1981

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder*

samlingspartiet att komma till rätta med det här problemet.

Vad som sedan sägs i budpromemorian – och det var detta som Knut Wachtmeister återopade – är följande: "Regeringen är beredd att som ett led i en uppgörelse om en marginalskattereform satsa nödvändiga utredningsresurser på att snabbt belysa möjligheterna att genomföra en förturslösning med den inriktning som angivits i bilaga 3."

Den inriktning i bilaga 3 som man ville förtursutreda och ge en lösning på är egentligen den modell som nu de tre partierna kommit överens om. Moderata samlingspartiet var alltså långt inne på tanken att lägga fram en proposition i linje med vad de tre partierna nu har kommit överens om. Men när man lämnat regeringen tycks man vara beredd att nästan i panik springa ifrån varje punkt i överenskommelsen.

Anf. 40 TOMMY FRANZÉN (vpk) replik:

Herr talman! Först måste jag ta upp uttrycket marxistiska socialister, som Rolf Wirtén använde sig av. Är man marxist, Rolf Wirtén, då är man också socialist, så det behöver inte betonas dubbelt.

Om sedan Rolf Wirtén har uppfattningen att marxister har svårt att klara bedömningen på lång och kort sikt, må det stå för Rolf Wirtén. Jag rekommenderar honom emellertid att ta del av den marxistiska analysen av det nuvarande samhällssystemet.

Jag vill något gå in på förutsättningarna för den s. k. sparpropositionen. Thorbjörn Fälldin sade, när momsförslaget lades fram, att förslaget skulle antas i sin helhet. Sedan backade han till att det skulle gälla i sina huvuddrag.

Resultatet uppvisar i jämförelse med ursprungsförslaget ganska stora skillnader. Momssänkningen reduceras kraftigt. Vinstkontoavsättningen har sopats bort. Ytterligare besparingar har spåtts på, vilket innebär mer social nedrustning och större arbetslöshet.

Rolf Wirtén sade att momssänkningen behövdes för att minska åtstramningen. Ja, det är ett ganska tydligt uttryck för den cyniska inriktning på politiken som mittenpartierna har och för att moderaternas åsikter får genomslag i regeringspolitiken. När det gäller att minska åtstramningen menar man att man lika väl kan lätta på beskattningen av lyxkonsumtionen som lätta på beskattningen av mera nödvändiga varor – jag tänker närmast på baslivsmedlen. I samma andetag går man till attack mot livsmedelssubventionerna och föreslår att ytterligare 500 milj. kr. skall tas från desamma. Baslivsmedlen har under de år då herr Wirtén har suttit i regeringen ökat i kostnader så kraftigt att det borde mana även en liberal till eftertanke.

Det är ganska angeläget, tycker jag, att just i det här läget påtala att man med den generella momssänkningen gör en mindre åtstramning av lyxkonsumtionen men samtidigt höjer priserna på baslivsmedlen, dvs. det som är nödvändigt för de flesta människor i det här landet.

Anf. 41 KJELL-OLOF FELDT (s) replik:

Herr talman! Det var en karsk och självbelåten budgetminister som stod här i dag. Han förklarade att den enda som visat någon logik och konsekvens i den ekonomiska politiken var regeringen. Jag tycker att budgetministern visar ungefär samma förmåga till självbedrägeri som mamman som hade tittat på vaktparaden och efteråt sade: "Det var bara våran Kalle som gick i takt."

Värre är kanske att vi nu börjar skåda hur det skall se ut framöver: Nu är slaget om ekonomin mer eller mindre vunnet. Det är fråga om gynnsamma effekter av åtgärder som ännu inte har beslutats.

Mitt uppe i industrins kris får vi alltså höra regeringens budgetminister tala om stora framgångar. Det rådde total tystnad om arbetslösheten i Rolf Wirténs anförande. Han kommenterade inte att investeringarna inom industrin kommer att fortsätta att falla. Han sade ingenting om konkurserna, om fiffler, om skattefusket. I Rolf Wirténs Sverige är ingenting ruttet. Där luktar det bara gott kring den folkpartistiska politiken.

För att ta tre konkreta ting: För det första lovades det i propositionen att devalveringen skulle skapa 40 000 nya jobb. Konjunkturinstitutets bedömning är nu att sysselsättningen i Sverige inte kommer att öka alls under 1982. Möjligen kan industrin öka sin sysselsättning med 1 % efter att först ha förlorat 50 000 jobb. Det är en ökning med 10 000. Står Rolf Wirtén fast vid sitt löfte?

För det andra håller Rolf Wirtén, om jag hörde rätt, fast vid att inflationen skall halveras nästa år. Jag vill varna honom; det sitter en föregångare i ämbetet här i kammaren som har fått lida mycken smälek för sådana där halveringslöften. Konjunkturinstitutet räknar med en inflation på 9 % nästa år efter det att den har varit 12 %. Det blir en märklig matematik om det är en halvering. Står Rolf Wirtén kvar vid det löftet?

För det tredje säger Rolf Wirtén att vi socialdemokrater har svårt att få det långa och det korta perspektivet att gå ihop. Nu vill jag inte ha perspektivet längre än till avtalsrörelsen 1983. Jag tror att Rolf Wirtén begriper lika väl som jag att den är ett högst kritiskt moment för hela den svenska ekonomins utveckling. Ni hade ett förslag i propositionen om en vinstavsättning, som möjligen skulle kunna förbättra förutsättningarna för avtalsrörelsen. Det har moderaterna stoppat undan. Tänker ni komma med någonting annat som kan underlätta avtalsrörelsen 1983? Det hänger också vår skatteuppgörelse på. Kom ihåg det, Rolf Wirtén!

Anf. 42 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Indexregleringen av skatteskalorna har kommit till för att inflationen inte automatiskt skall skärpa skattetrycket; skall det ske några ändringar på den punkten, så skall riksdagen besluta om dem. Nu har man ruckat på hela den principen genom att föreslå att bara 5,5 % inflation skall justeras när det gäller ändringar av skatteskalorna. Med andra ord: ju högre inflation, desto kraftigare genomslag. Det eliminerar också en stor del av

effekterna av föreliggande skatteförslag. Detta kan rimligen inte jämföras med att indexregleringen tidigare har justerats med hänsyn till oljepriserna, vilket Rolf Wirtén gjorde gällande.

Rolf Wirtén säger vidare att folkpartiets och regeringens trovärdighet i den här frågan är stor. Det gör att jag måste citera vad hans två statssekreterare har sagt. På Brännpunktssidan i Svenska Dagbladet häromdagen sade Bengt Westerberg att det inte var rimligt att bjuda skattebetalarna på en inflationsskyddad skatteskala. I artikeln diskuterade han inflationsskyddet efter år 1985.

Folkpartiets statssekreterare i samordningskansliet, Bert Levin, säger så här om inflationsskyddet efter 1985: "Därefter kommer folkpartiet att hålla fast vid den gamla lagen att fullt inflationsskydd skall gälla." Det sägs att folkpartister är klivna, och det tycker jag stämmer rätt bra i detta fall. Jag har inte fått klart för mig om Rolf Wirtén i sitt anförande stödde Bengt Westerbergs eller Bert Levins uttalande.

Frågan om finansieringen av reformen kommer Lars Tobisson att beröra i sin replik.

I sitt anförande berörde Rolf Wirtén också vad jag hade sagt om underskottsavdragen. I en tidigare debatt blev jag avkrävd förslag om hur jag ville utforma underskottsavdragen. Jag sade då att vi från moderat håll var angelägna om att icke önskvärda underskottsavdrag skulle stoppas, men att den frågan var föremål för utredning. En snabbutredning därom har vi också givit vårt stöd. Det fanns därför ingen anledning för mig att värdera det ena eller andra innan utredningen var klar.

Anf. 43 LARS TOBISSON (m) replik:

Herr talman! Rolf Wirtén påstod i sitt anförande att jag tidigare i debatten skulle ha sagt att vi moderater skulle satsa på totalfinansiering av marginalskattesänkningen i andra former än via höjningar av andra skatter. Det är riktigt att jag har sagt det efter framläggandet av det ekonomiska handlingsprogrammet den 3 februari. I det programmet sägs ingenting om hur totalfinansieringen skall ske – på annat sätt än att man talar om tvångssparande. I förhandlingsbudet till socialdemokraterna den 26 mars kom man mer i detalj in på finansieringen. Men inte heller då nämnde man vad som sedan kom att bli uppgörelsen med socialdemokraterna, nämligen att omläggningen i sin helhet skulle finansieras med arbetsgivaravgifter eller proms. Det första året tänkte man sig ett slopande av den särskilda skattereduktionen, och man var också inne på tanken att införa andra konsumtionsskatter.

Jag har tagit upp den här frågan för att påtala att regeringen inte tycks se likadant på finansieringen av en momssänkning som man ser på finansieringen när det gäller marginalskatten. Sänkningen av momsen skall enligt regeringens förslag betalas med tidigare lagda besparingar, dvs. just det som i debatten i våras var omöjligt när det gällde att betala en marginalskattesänkning. Och inte nog med det. En stor del av momssänkningen var ju tänkt att

lämnas ofinansierad. Det påvisade vi efter en del diskussioner i finansutskottet. Det gäller särskilt efter den 1 juli 1982, vilket också statssekreterarna från ekonomi- och budgetdepartementet medgav inför utskottet, då alltså de tidigare lagda besparingarna bortfaller som finansieringskälla, eftersom de skall räknas in i det sparmål på 12 miljarder som i alla fall skall genomföras.

Jag vill klargöra att när vi nu för fram ett förslag om marginalskattesänkning för 1982, där vi står kvar vid vad som var trepartiregeringens politik, har vi varit mycket angelägna om att den skall finansieras på ett sätt som direkt märks i budgeten, alltså via extra besparingar. När vi i finansutskottet träffade uppgörelsen, som medförde en viss momssänkning, var vi tvungna att reducera marginalskattesänkningen från vad som angivits i vår motion för att den skulle bli budgetpolitiskt neutral. Detta tycker jag att Rolf Wirtén bör ta fasta på.

Anf. 44 Ekonomi- och budgetministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Tommy Franzén tog upp definitionen av de socialistiska partierna och var litet irriterad över att jag inte hade gett en god beskrivning av socialistiska grupperingar. Det är emellertid inte alltid så alldeles lätt. Jag erinrar mig ett uttalande av den dåvarande kommunistledaren Hermansson, som hade vissa bekymmer när han skulle beskriva de olika kommunistgrupperna bortom vpk och sade att till vänster om vpk var avgrunden. Därmed kan vi förstå att spännvidden även på kommunistidan är mycket stor. Därför är det kanske inte heller så oerhört intressant att bedriva någon exegetik på den fronten.

Viktigare är kanske att gå tillbaka till den inhemska ekonomin och ta upp de debattpunkter som har förts fram här av mina meddebattörer.

Tommy Franzén slog fast att vi när septemberpaketet presenterades ville behålla huvuddragen för att kunna fortsätta att regera och administrera den ekonomiska politiken. Den ståndpunkten står ju fast. Vi har inte ändrat något av huvuddragen i den ekonomiska offensiv som vi presenterade i september, utan vi har alltfört en klar riktpunkt i att inte bryta igenom löneklausulerna, för att kunna upprätthålla den inhemska efterfrågan på ett rimligt sätt. Får jag påminna om att vi i dag ligger nära noll i den privata konsumtionen – det är f. ö. KI:s bedömning; vi har bedömt att den konsumtionen ligger något högre, men det är inte tal om att vi har någon kraftig inhemska efterfrågan. Att i det skedet fortsätta att strama åt ekonomin genom besparingar för att kunna finansiera en momssänkning anser vi inte vara möjligt. För detta skulle behövas en samverkande helhet av åtgärder, som jag sade i mitt huvudanförande.

Att vi har kunnat höja momsen till 21,5 % från 20 % har sin förklaring i den internationella miljön och andra faktorer i ekonomin, som gjort det möjligt att sänka räntan. Dessa åtgärder har ungefär motsvarat de krav vi ställt för att kunna upprätthålla den inhemska efterfrågan. Huvuddragen i regeringens ekonomiska politik kvarstår.

Onsdagen den
11 november 1981

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder*

Tommy Franzén frågar också efter vinstkontoförslaget. Som minoritetsregering har vi tvingats notera att det fanns en mycket klar majoritet emot det förslaget. Varken moderata samlingspartiet eller det socialdemokratiska partiet ville vara med på en sådan frysning. Trots att sådan frysning tidigare tillämpats här i landet, sade man den här gången nej, och då måste vi naturligtvis i finansutskottet försöka förhandla oss fram till en consensus som har parlamentets stöd. Detta är förklaringen till att förslaget nu inte ligger kvar.

I övrigt menar jag att eftergifterna är minimala. Vi har i stort sett kvar samma ståndpunkter som presenterades i september.

Får jag till Kjell-Olof Feldt bara replikera att det han tog fasta på i mitt inlägg var slutavsnittet, där jag anförde ett citat ur Affärsvärlden. Det var genom det citatet Kjell-Olof Feldt fann anledning till sitt genmäle om inflationsutvecklingen och andra ting.

Jag slutade mitt anförande med att säga att det är skönt att en så ansedd affärstidskrift nu finner en förbättring av den ekonomiska utvecklingen i flera viktiga avseenden, men att vi ändå bör vara oerhört försiktiga med att säga att de ekonomiska problemen i dag är borta. Det var min slutkommentar att det finns all anledning att än en gång stryka under att det tar lång tid att arbeta sig i balans både när det gäller våra affärer med omvärlden och – kanske än mer – inom den interna ekonomin. Jag har inte ett ögonblick uppträtt karskt och självmedvetet på den punkten. Jag har bara pekat på att i dag finns det mycket ansedda ekonomiska bedömare som ser ljuspunkter. I den svartmålning som oppositionen ofta bedriver om den ekonomiska politik vi för i Sverige finns det skäl att också ta fasta på sådana inslag i den ekonomiska debatten.

Till Knut Wachtmeister vill jag säga att när moderata samlingspartiet i regeringsposition var med om att göra en begränsning av uppräkningsbasen hade det helt riktigt sin förklaring i den oljeprischock vi hade upplevt, men de var dock med om att göra en begränsning i det kompletta inflationsskyddet på det sätt riksdagen stiftat lagen. Vi fick därför från de tre partierna gå till riksdagen och lägga fram förslaget att göra en reduktion i inflationsskyddet. Därför finner jag det litet förvånande att moderaterna något år senare för en sådan intensiv process mot regeringen när man av andra skäl vill göra en reduktion av inflationsskyddet. Bengt Westerberg har alldeles rätt i, det vill jag också säga till Knut Wachtmeister, att om reallönesänkningar inträffar, vilket är fallet 1981 och 1982 – kanske blir det nödvändigt att leva med det ytterligare något år under 1980-talet – så är inflationsskyddet så konstruerat att det verkar till fördel för de högre inkomstskikten. Därför är det fullt försvarbart att i ett sådant skede av vår ekonomi acceptera en viss reduktion av inflationsskyddet.

Till Lars Tobisson har jag inte särskilt mycket att tillägga. Han medger att moderata samlingspartiet har ställt upp bakom finansieringen av en marginalsattesänkning, och att man i promemorian från den 26 mars också skrev in arbetsgivaravgifter alternativt en promsfinansiering. Det är litet

förvånande, tycker jag, att de moderata debattörerna i dag gör en så väldigt stor affär av tidsfaktorn; angelägenheten av att få gå in med marginalskattesänkningen 1982. Även där tycker jag att det finns skäl för moderater att erinra sig hur debatten fördes i skilda fora – i regeringskretsar och andra sammanhang – när vi lade fram förslaget om sänkta marginalskatter för socialdemokraterna. Vi höll med om, och det tycker jag fortfarande, att det är angeläget att få ned marginalskatterna så fort som möjligt. Men vi var medvetna om – och jag tror att även moderata samlingspartiet var det – att det var ett mycket känsligt moment att gå in med en marginalskattesänkning under löpande avtalsperiod. Jag skulle gärna vilja fråga Lars Tobisson om inte han är medveten om de problem som följer med ett sådant förslag. Som gammal förhandlare bör han vara mycket medveten om det, tycker jag. Det gav också utslag i budpromemorian till socialdemokraterna på så sätt att den marginalskattesänkning som vi skulle genomföra på tre år fick en mycket försiktig ingång i 1982 års skala. Bara en femtedel eller ungefär 20 % lades på det året. Den kraftiga marginalskattesänkningen kom 1983 och 1984 just av det skäl som jag nu har pekat på.

När man från socialdemokraternas sida vid de överläggningar som de tre icke-socialistiska partierna inbjöd till sade att man inte ville vara med om att göra något ingrepp i marginalskattechänseende före avtalsperiodens slut, så steg moderaterna av, medan vi sade att det var så viktigt att få denna reella marginalskattesänkning till stånd att vi skulle fullfölja förhandlingarna.

Jag tycker att det är litet konstigt att moderata samlingspartiet, som var med om att lägga fram förslaget till förhandlingar med socialdemokraterna, inte har kvar mera av viljan att fullfölja de intentionerna i dagens situation. Det var väl ändå inte så att förslaget till en överenskommelse med socialdemokraterna bara var ett politiskt spel, som ni från moderat sida inte menade allvar med? I så fall tycker jag att det är något som bör gisslas och absolut inte hedras så som när ni försöker göra gällande att ni står fast vid marginalskattesänkningen. På de andra punkterna har ni inte den fastheten. Där har ni vikit er på punkt efter punkt.

Anf. 45 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att anslag om kvällsplenum nu uppsatts.

Anf. 46 TOMMY FRANZÉN (vpk) replik:

Herr talman! Först vill jag konstatera att jag inte frågade hur det förhöll sig med vinstkonton. Jag bara konstaterade att avsättning till vinstkonto är ett av de många förslag som tagits bort från de ursprungliga förslagen.

Sedan berörde budgetministern frågan om att inte bryta igenom prisklausulen. Tidigare här i debatten har företrädare för regeringspartierna på något sätt försökt låta påskina att det är lönerna som driver fram inflationen. Så är det ju ingalunda. I varje fall har inte vi marxister den uppfattningen. Inflationen kommer ur de transnationella koncernernas makt över ekonomier och marknader, ur den tilltagande koncentrationen och monopoli-

seringen av produktionen och distributionen, ur den växande apparaten för att manipulera efterfrågan, ur den statliga politiken, ur den tilltagande spekulationen, ur motsättningen mellan de utvecklade kapitalistiska ekonomierna och de olje- och råvaruproducerande länderna. Inflationen är på det sättet ett uttryck för summan av motsättningarna inom den moderna kapitalismen. Främst är den ett uttryck för storfinansens och regeringarnas strävan att urgröpa de arbetandes köpkraft, tränga tillbaka deras andel av produktionen och få profitens andel att ytterligare växa.

Låt mig sedan gå över till det som budgetministern var inne på i sitt huvudanförande, nämligen resultatet av den underbara natten – skatteöverenskommelsen. Den, säger han, skulle bl. a. motverka svartjobb och stimulera till extra arbete. För den vanlige lönarbetaren, för den genomsnittlige industriarbetaren, kommer det inte att bli någon större skillnad jämfört med nuvarande läge. Nu betalar den vanlige lönarbetaren något över 50 % i marginalskatt. Enligt den underbara nattens överenskommelse kommer marginalskatten att bli 50 %. Jag kan inte tänka mig att dessa få procent kan vara avgörande när det gäller att få slut på svartjobb eller att stimulera till extra arbete. Alltså kan det inte vara på den nivån som budgetministern är oroad av svartjobb m. m. De problemen måste ligga på en avsevärt högre nivå, hos andra inkomstgrupper.

Sedan kan man konstatera att marginalskattesänkning för höginkomsttagare har genomförts liksom en ändring av vissa regler för avdrag men att det viktigaste kvarstår, nämligen finansieringsfrågan. På den punkten har det uttalats att marginalskattesänkningen skall avräknas i den kommande lönerörelsen, vilket innebär att det blir lönarbetarna som får betala kalaset.

Anf. 47 KJELL-OLOF FELDT (s) replik:

Herr talman! Det var väl ändå i enklaste laget. Rolf Wirtén, att försöka krypta bakom Affärsvärlden när det gäller den panegyriska beskrivningen av Sveriges ekonomiska framtid. Om det bara var ett citat, varför då ta upp kammarens tid med att läsa långa stycken ur en tidning, när man själv inte tror på vad som sägs? Men mina frågor gällde inte vad Affärsvärlden skriver utan vad som stod i Rolf Wirténs egen proposition.

Först stod det, att tack vare devalveringen och andra åtgärder skulle det skapas 40 000 nya jobb. Konjunkturinstitutet har rakt motsatt uppfattning. Vad gäller?

Det stod i propositionen att inflationen nästa år kommer att begränsas till 6 à 7 %. Konjunkturinstitutet säger nu 9 %. Vad gäller?

I propositionen ansåg man det helt nödvändigt att göra något ingrepp mot vinsterna under 1982 för att skapa gynnsamma förutsättningar för avtalsrörelsen 1983. Existerar det behovet inte längre? Av vilka skäl har det behovet försvunnit? Kommer vinstutvecklingen att bli annorlunda nu, efter uppgörelsen med Lars Tobisson?

Jag kan förstå att budgetministern är helt besatt av kampen med

moderaterna om höginkomsttagarnas marginalskatter och avdrag, men det vore på sin plats att regeringen – när nu för första gången efter fyra timmars debatt någon från regeringen dyker upp – ägnade något intresse åt sysselsättningen, inflationen och möjligheterna att stabilisera ekonomin på sikt. Det var det mina frågor gällde.

Det andra som budgetministern möjligen kan kasta något ljus över är: Vad innebär uppgörelsen med moderaterna om att utgifterna skall skäras ned med 12 miljarder nästa budgetår? Vi gjorde flera försök under förmiddagen att få reda på från företrädare för regeringspartierna vad uppgörelsen innebär. De hade ingenting att säga. Det gick inte att få besked. Arbetet pågår, sägs det. Och arbetet pågår också i Rolf Wirténs eget departement. Jag tycker att det hör till anständigheten att riksdagen åtminstone får en aning om inriktningen av dessa nedskärningar. Skall de följa moderaternas uppläggning, där tyngdpunkten ligger på de sociala utgifterna? De vill ta 5 miljarder, nästan hälften av de 12, på socialdepartementets område, 2,5 miljarder från bostadsdepartementet, 800 miljoner från biståndet och 400 miljoner från livsmedelssubventionerna. Har ni inte så pass mycket mål i mun på regeringsbänkarna att ni kan tala om för oss om det är den inriktningen eller någon annan inriktning som besparingarna skall ha, när ni nu har bundit er och kräver av riksdagen att den i dag skall fatta beslut om att genomföra denna våldsamma nedskärning av statsutgifterna? Ni har, såvitt jag förstår, bara några veckor på er att åstadkomma ett program för dessa nedskärningar.

Anf. 48 LARS TOBISSON (m) replik:

Herr talman! Rolf Wirtén undrade varför det var så angeläget för oss moderater att få en marginalskattesänkning beslutad nu med sikte på nästa år. Han menade att vi borde begripa att det hela är mycket känsligt under pågående avtalsperiod.

Låt mig påminna om att det centrala löneavtalet mellan LO och Arbetsgivareföreningen slöts den 2 februari. Dagen efter – den 3 februari – kom det ekonomiska handlingsprogrammet med sitt besked att marginalskatterna skulle sänkas till 50 % för den helt dominerande gruppen löntagare, detta med början 1982. Det beskedet bekräftades sedan i en proposition till riksdagen i våras, där detta i detalj upprepades och där budgetministern utlovade – han gick så långt som till att utlova – förslag till riksdagen om marginalskattesänkning 1982. Detta skedde i april månad. Ännu i början av april bekämpade talesmän för budgetdepartementet tanken på en koppling till andra skattefrågor som skulle kunna försena reformen därför att det, som man sade, var så angeläget med en marginalskattesänkning redan 1982.

Den sänkning som vi hade tänkt oss för det första året var liten. Den uppgick inte till fullt en tredjedel av hela programmet, säger Rolf Wirtén. Detta är riktigt. Men vi begär inte mer än att få genomföra den del av programmet som trepartiregeringen hade tänkt sätta in för 1982.

Rolf Wirtén säger: När socialdemokraterna sade nej till denna sänkning, steg moderaterna av. Det är väl ändå att vända upp och ned på verkligheten. Det är ju vi som står kvar, medan Rolf Wirtén och andra ändrade uppfattning jämfört med månaderna tidigare. Det är vi som vill fullfölja intentionerna bakom regeringens ekonomiska handlingsprogram från februari.

Har Rolf Wirtén funderat över varför socialdemokraterna ville stoppa en marginalsattesänkning 1982? Var det kanske inte av omtanke om löneavtalet, utan för att man ville skjuta sänkningen till andra sidan valet? Och omvänt: Har Rolf Wirtén tänkt på vilken fördel det skulle ha varit, om vi hade fullföljt trepartiregeringens intentioner och hade kunnat gå till val med första delen av en marginalsattereform bakom oss?

Anf. 49 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Om inflationen i fortsättningen kommer att sluta på 10 % per år, vilket tråkigt nog inte är helt uteslutet, blir resultatet av den önskvärda och ganska omfattande marginalsattereformen i stort sett eliminerat efter tio år.

Om man nu protesterar mot den föreslagna minskningen av inflations-skyddet, är detta enligt statssekreterare Bengt Westerberg "klassisk överbudspolitik". Det är beklagligt att Rolf Wirtén ställer sig bakom detta.

Anf. 50 Ekonomi- och budgetministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Knut Wachtmeister utförde här ett litet konststycke genom att citera en ledare i Svenska Dagbladet. Han antydde därmed att jag skulle ha gett carte blanche för just den synpunkt som fördes fram i Svenska Dagbladets ledare. Det var inte så jag replikerade Knut Wachtmeister. Vad jag sade var att reallönesänkningar i kombination med den inflations-skyddsteknik som gäller enligt lagen betyder en omfördelning till de högre inkomstsiktens förmån. Jag frågade Knut Wachtmeister om han anser detta vara rätt, eller om han kan tänka sig att göra en justering på det sätt som moderaterna tidigare har varit med om att göra på grund av oljeprischocken. Denna fråga svarar inte Knut Wachtmeister på – han glider bara ur greppet. Det är kanske också ett sätt att svara. Han kunde helt enkelt inte göra annat än att erkänna att det finns goda grunder att vara försiktigare med ett totalt inflations-skydd vid reallönesänkningar för löntagarna.

Lagen om inflations-skydd ligger emellertid kvar. Och när vi kommer in i en mer normal ekonomi, finns det, som jag sade tidigare, goda motiv för att slåss för att vi skall få ett sådant inflations-skydd i fortsättningen på 1980- och 1990-talen.

Får jag sedan till Lars Tobisson bara göra ett påpekande med anledning av hans kommentar till att vi menade att det fanns anledning att vara försiktig med marginalsattesänkningen 1982 därför att man var mitt inne i en avtalsperiod. I promemorian från den 26 mars var det inte fråga om att sänka marginalsatterna med en tredjedel, som Lars Tobisson sade, utan bara med

en femtedel. Det är just där som jag menar att den dåvarande trepartiregeringen gav bevis på att man ville starta försiktigt, utan att störa det avtal som då var slutet. Jag tror att det i och för sig var en klok hållning. Men än viktigare är ju att det i en sådan här betydelsefull skattefråga fattas beslut på bred parlamentarisk bas, och det är det som de två mittenpartierna har åstadkommit. Och det betyder mycket mer att säkra reformen bortom 1982 års val, vilket Lars Tobisson inte hade gjort med sin modell.

Jag undrar återigen om moderaterna, som har haft två talare i talarstolen efter det att jag var uppe senast, menade allvar med sitt förslag att införa en avdragsbegränsning i enlighet med den modell som socialdemokraterna, centerpartiet och folkpartiet nu har kommit överens om. Eller var det bara ett politiskt spel? Ni har alltså varit med om att säga att vi skall gå in i förhandlingar, man skall förtursbehandla detta och vara redo att lägga ett förslag i enlighet med denna modell. I dag vill ni inte ens kännas vid den.

Kjell-Olof Feldt tar upp viktigare ting, nämligen den ekonomiska politiken på sikt, och det är ju den vi borde ägna huvuddelen av denna debatt åt. Han undrar hur vi från regeringens sida ser på inflationsutvecklingen. Låt mig börja med att påpeka, att den inflationsutveckling på 14 % som varit rådande under i stort sett det senaste året har brutits av och att vi i Sverige nu ligger klart under prisökningarna i exempelvis den nordiska kretsen av länder. Det visar också att det som står i denna septemberproposition om inflationsutveckling på 6–8 % – inte 7 %, som Kjell-Olof Feldt sade – ligger väl i harmoni med vad konjunkturinstitutet nu har bedömt vara möjligt, dvs. kring 9 %. Det är möjligt att det blir någon procentenhet högre, men vi ligger klart under den prisutveckling som har varit rådande under de senaste två åren.

Kjell-Olof Feldt undrar också om man kan vidta någon annan åtgärd för att frysa vinsterna i företagen. Han är orolig över att det finns en alltför stor vinst i den svenska industrin – man kan väl inte tolka honom på annat sätt. Om vi ser på hur utvecklingen har varit sedan 1960-talets början, finner vi att det då var en nettodriftvinst på ungefär 25 % och att vi 1977/78 var nere i bara 5 %. Trots att den sedan har ökat något upp mot 10-procentsnivån är det ändå ett mycket otillfredsställande resultat, om man skall tro på en investeringsaktivitet, att företagen skall ha en sådan soliditet att de vågar satsa på det sätt som man gjorde under de första decennierna av efterkrigstiden.

Vi har alltså inte en övrvinst, som man ibland brukar formulera sig, utan tvärtom ligger vinstnivån allttjämt i inledningen av 1980-talet mycket lågt i det svenska näringslivet, dvs. 10–15 % i de bättre fallen. Detta är alltså inte något huvudproblem. Vi har ändå från regeringens sida varit beredda att ta upp frågan om att frysa vinster i de allra mest givande företagen. Men när vi har fått en mycket massiv majoritet mot oss på den punkten, finns det inget annat att göra än att avvakta utvecklingen i detta hänseende.

Tommy Franzén säger att vi har vikit på en rad punkter från septemberpaketet. Han har bara konkretiserat just denna fråga som han nu har

kommenterat. I övrigt vet jag inte riktigt vad han menar att vi har lämnat åsido i förhållande till den proposition som regeringen har levererat till riksdagen.

Kjell-Olof Feldt tar också upp frågan om hur vi kommer att leva upp till det sparmål som finns inskrivet i kompletteringspropositionen från i våras och som vi också skrev in i ett brev mellan statsministern och Gösta Bohman med i stort sett samma formuleringar. Jag hävdar, Kjell-Olof Feldt, att det som nu har sagts i finansutskottets betänkande innebär att det fortfarande är 12-miljardersmålet som vi har framför oss. Det blir ett tungt jobb att uppnå det, det är jag medveten om, men jag menar att det mot bakgrund av det stora budgetunderskottet är ett mål som är nödvändigt att sätta upp. Kvar finns ändå hänvisningarna till att man skall kunna göra en anpassning till konjunkturen och att man också skall kunna se på hur inkomstsidan ser ut. Det är den saldoförbättring som vi kan åstadkomma i budgetpropositionen i januari 1982 som är det centrala. Jag har noterat att den katalog med exempel på budgetförstärkningar som moderata samlingspartiet har levererat i stort alltfjämt är ofullständig, men där finns också förslag till inkomstförstärkningar i form av en rad avgiftsbeläggningar och liknande ting.

Det är naturligtvis nödvändigt att se på både utgiftssidan och inkomstsidan. Men regeringens ambition är framför allt att komma till rätta med utgiftssidan och få fart på inkomstsidan genom en offensiv ekonomisk politik. Jag hävdar alltfört att i och med den förekommande samverkan av åtgärder i form av devalvering, räntesänkning, en momssänkning för att upprätthålla den inhemska ekonomin och ett fortsatt angrepp på utgiftssidan i budgeten, så har vi en ekonomisk offensiv på gång som kan ge de resultat som Affärsvärlden skisserade i den artikel som jag tidigare citerade.

Andre vice talmannen anmälde att Knut Wachtmeister och Lars Tobisson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 51 OLOF PALME (s):

Herr talman! Det förhåller sig så här: För en tid sedan anmälde sig statsminister Fälldin till debatten för att göra en s. k. sammanfattning. Pliktskyldigast anmälde också Gösta Bohman och jag oss för att inte Thorbjörn Fälldin skulle lämnas alldeles ensam och övergiven med sin sammanfattning. Därefter strök sig Thorbjörn Fälldin från talarlistan. Kvar står då Gösta Bohman och jag, som håller plikten levande. Med hänsyn härtill tycker jag dock att det är befogat att jag i någon mån begränsar mina kommentarer och lämnar synpunkter på bara vissa frågor. Kjell-Olof Feldt och Erik Wärnberg har fullödigt klarlagt socialdemokratins politik, och Anna-Greta Leijon och andra följer upp i olika delar.

Jag blev ganska skrämmd när jag lyssnade till ekonomi- och budgetministern, som lever i något slags drömmarnas skenvärld där regeringen bärs fram, bekransad av alla framgångar, och där vi kan se ljus på det mesta i tillvaron.

Han lyckades tala bra länge utan att, såvitt jag kunde höra, nämna att vi har inte mindre än 133 000 arbetslösa, varav 61 000 är ungdomar. Han framställde det, såvitt jag förstår, som en framgång att ha en inflationstakt på 10 % - 9 % plus någon procent. Det var en framgång. Framgångens ljus kring regeringen: bara 10 %. Men Rolf Wirtén svarade inte på frågan om vart de 40 000 nya jobben, som skulle skapas genom devalveringen, tog vägen.

I den text som vi nu har läst och som riksdagen skall ta ställning till står det att det är fråga om utgiftsnedskärningar på 12 miljarder kronor. Då frågar vi: Vilka utgifter är det som skall skäras ner? Till detta säger Rolf Wirtén att det är inte fråga om utgiftsnedskärningar, utan det är fråga om saldoförbättringar. Men det är något helt annat än vad som står i finansutskottets text. Där talas det om utgiftsnedskärningar - åtminstone tror moderaterna det. Jag skulle därför vilja fråga, för riksdagen måste ju veta vad den röstar på: Är det utgiftsnedskärningar på 12 miljarder, som ni lovar att genomföra för att få sitta kvar i regeringsställning, eller är det saldoförbättringar? Jag skulle vilja ha ett svar på det. Jag tror att många av dem som skulle drabbas av utgiftsnedskärningar vill ha reda på det.

Det här framgångsscenarioet och det förtida jublet och lovsången, som Rolf Wirtén stämde upp, ter sig särskilt oroande mot bakgrunden av det som faktiskt har hänt i landet.

Den ekonomiska politiken arbetar med bestående osäkerheter. Det är sällan en ekonomisk-politisk åtgärd slår hundraprocentigt rätt eller hundraprocentigt fel. Man brukar säga att effekten är i huvudsak positiv eller i huvudsak negativ. Men såvitt jag förstår har den borgerliga regeringen lyckats med en i detta sammanhang närmast unik prestation: man har på ett år lyckats få in, vad jag skulle vilja kalla, två hundraprocentare på den negativa sidan. Jag tänker på den kraftiga åtstramningen, framför allt momshöjningen i fjol höst och räntehöjningen i januari.

När den dåvarande borgerliga regeringen höjde momsens mötte det ett kompakt motstånd - från arbetsmarknadens parter, näringslivsorganisationer, en lång rad ekonomer och den politiska oppositionen. Jag kan inte minnas att ett regeringsförslag någonsin blivit så illa åtgånget. En i stort sett enig opinion av sakkunniga sade att en kraftig åtstramning av privat och offentlig konsumtion i en nedåtgående konjunktur skulle leda till arbetslöshet och minskad produktion. Det skulle inte stärka näringslivet - tvärtom skulle företag, särskilt mindre och medelstora företag, få problem och produktionskapacitet slås ut. Denna nedgång i den ekonomiska aktiviteten skulle samtidigt med en press uppåt på statsutgifterna för arbetsmarknads- och näringspolitiken sannolikt leda till att budgetunderskottet ökade.

Regeringen däremot sade - den var offensiv den gången också - att momshöjningen skulle leda till framgång. Regeringen ansåg att momshöjningen behövdes för att förhindra en väldig konsumtionsökning - det var en dramatisk försämring av ekonomin som plötsligt hade inträffat under sommaren - och för att stärka budgeten.

Nu ser vi resultaten av den förda politiken. Den omtalade konsumtionsökningen var det aldrig någon som märkte något av – den fanns ju aldrig; det var ju rena påhittet. Arbetslösheten når månad efter månad nya rekordhöjder. Statsbudgeten har inte alls stärkts. Tvärtom fortsätter det statsfinansiella förfallet. Jag tror att man då utgick från en budget med 56 miljarder i underskott. Detta skulle förbättras genom en höjning av momsen. Så höjde man momsen, och nu har vi ett budgetunderskott som snart närmar sig 80 miljarder. Underskottet blir 10 å 15 miljarder högre än vad regeringen räknade med. I tidningarna kunde man i förra veckan läsa att momshöjningen i fjol möjligen gav staten kompensation för inflationen. Men några nya inkomster blev det inte.

Således kan vi sätta upp en stentavla, androm till varnagel: Den borgerliga regeringens momshöjning hösten 1980 blev misslyckad.

Nu har vi facit i hand, och nu vet vi. Ingenting stämde av det som förutsågs.

Detta misslyckande överträffas möjligen av räntehöjningen i januari 1981. Den borgerliga regeringen lyckades inte i finansplanen lägga fram några handlingslinjer för den ekonomiska politiken, än mindre några ekonomisk-politiska åtgärder. Resultatet blev en kraftig spekulation mot kronan. För att undvika en devalvering av kronan chockhöjde riksbanken räntan.

Denna räntehöjning fick snabbt förödande konsekvenser för investeringsbenägenheten, för många jordbrukare, egnahemsägare och andra. Likväl fick vi så småningom den devalvering som man skulle undvika.

Således kan vi sätta upp en andra stentavla: Den borgerliga räntehöjningen i januari 1981 blev misslyckad.

Det är mot dessa verkligt rekorderliga misslyckanden som vi skall mäta dagens jubelsång.

Sverige har under senare år, liksom många andra länder, haft betydande ekonomiska svårigheter. En huvuduppgift för den ekonomiska politiken är att stabilisera den ekonomiska utvecklingen. Det gäller på lång sikt i fråga om investeringar och balansering mot utlandet. En långsiktig politik av det slaget har försvårats av strukturomvandlingskriser i industrin och en internationell lågkonjunktur, som de borgerliga partierna i och för sig inte kan lastas för. Varje regering skulle på detta område ha haft stora svårigheter att brottas med – det skall erkännas.

Men en regering har också till uppgift att föra en kortsiktig stabiliseringspolitik för att motverka konjunktursvängningar.

På den punkten har de borgerliga regeringarna nästan helt misslyckats, och för detta bör de klandras, och klandras hårt. Den kortsiktiga stabiliseringspolitiken har under den borgerliga perioden nästan undantagslöst haft en inriktning som varit destabiliserande i stället för stabiliserande. Man har därmed försämrat förutsättningarna att lösa den långsiktiga uppgiften. Man har gått på tvärs mot den politik som man borde ha fört. Det hade varit bättre om man inte gjort någonting alls.

Låt mig förklara vad jag menar.

Devalveringarna 1977 fick unika förutsättningar att lyckas tack vare löntagarorganisationernas ansvarsfulla linjer 1978. Inflationen bromsades in till västtysk nivå, och konkurrenskraften stärktes tillfälligt. Därmed skapades ett samhällsekonomiskt utrymme som kunde ha utnyttjats för att leda in ekonomin på en väg mot balans.

I stället för att utnyttja den internationella konjunkturuppgången 1978–1979, stimulerade de borgerliga partierna med alla medel ekonomin, trots att vi alltså befann oss mitt i en uppgångsfas i konjunkturen: skatter sänktes, konsumtionen ökades, kreditpolitiken lättades upp. Ni minns väl rapporterna i massmedia 1978 om att nu går det att låna i banken igen – det är fritt fram.

Denna politik, som var precis raka motsatsen till en stabiliserande politik, utformades i första hand av den lilla folkpartiregeringen. Men moderata samlingspartiet krävde i riksdagen en ännu mer expansiv politik och stödde slutligen med hull och hår och till sista kommatecknet folkpartiregeringen. Politiken ledde precis till de resultat vi varnade för: inflation, en rekordartad ökning av importen och en kraftig ökning av underskottet i bytesbalansen.

Men inför valet kunde de borgerliga partierna stå och skryta och säga: Vi har fört landet ur krisen. De fotograferades under Djurgårdens ekar – de tre som fört landet ur krisen. Men dagen efter valet kraftsade krisen på dörren i form av Industriförbundets rapporter och annat.

Den expansiva politiken varade ungefär så länge som den internationella konjunkturen och de inhemska lagerinvesteringarna gick uppåt. När så dessa vände ansåg de borgerliga partierna att det var dags att lägga om politiken.

Det var då vi fick momshöjningen, vid det urtima riksmötet, och den s. k. sparplanen i oktober – åtgärder som fick effekt mitt under lågkonjunkturen och fördjupade denna. Så gick man fel för andra gången, i destabiliserande riktning.

Nu svänger lagerinvesteringarna uppåt, och den internationella konjunkturen visar tecken som allmänt tyds som att en gradvis uppgång är på väg under loppet av 1982. Då är det åter dags enligt regeringen att lägga om politiken i expansiv riktning. På nytt får vi höra de glada budskapen att det är lätt att låna i bank. På nytt försvagas finanspolitiken – nu skall momsens sänkas för att stimulera ekonomin.

Det finns alltså på visst sätt ett slags makaber konsekvens i den borgerliga ekonomiska politiken: den har alltid förstärkt konjunktursvängningarna i stället för att stabilisera ekonomin. Och det är djupt allvarligt i en rad olika avseenden.

För det första vittnar den förda politiken om en total brist på insikt i hur lönebildningen fungerar i den svenska ekonomin. Det är i och för sig förståeligt att de borgerliga partierna saknar inlevelseförmåga när det gäller de villkor under vilka löntagarorganisationerna verkar. Men det är oförsvarligt att man så till den grad saknar sinne för ekonomiska realiteter.

Gång efter annan visar löntagarorganisationerna ett vid en internationell jämförelse helt unikt samhällsansvar, och gång efter annan utnyttjar de borgerliga partierna detta för att knipa poäng. För att mitt i en strukturell kris för den svenska ekonomin genom kortsiktiga stimulanser året före valet söka framställa läget som att "alla kurvor pekar uppåt". Nu senast har man i propositionen gått så långt att man, samtidigt som man föreslår åtgärder som kommer att försvåra avtalsrörelsen för 1983, myndigt framhåller vikten av en lugn avtalsrörelse vid just det tillfället.

Mönstret går igen: sedan man själv i praktiken eldat på inflationen, springer man bort från sitt ansvar och lastar skulden för landets ekonomiska problem på löneutvecklingen, precis som om denna ägde rum i ett ekonomiskt tomrum, där ingen regering finns med ansvar för prisstabiliteten.

För det andra skulle naturligtvis inte bara löntagarna drabbas av en sådan ryckig, destabiliserande politik. För företagen innebär de internationella konjunktursvängningarna och annat en oundviklig osäkerhet. Svårigheterna för dem förstärks av den ekonomiska politiken.

För det tredje innebär en kortsiktig stop-go-politik att talet om minskat förtroende för politikernas uppsåt verkligen får ett konkret underlag: väljarna får uppleva att de politiska instrumenten och den demokratiska processen används för att försöka "rigga upp" ekonomin inför ett val. Notan översänds efter valet. Då blir det åter dags att tala om de strukturella obalanserna, som kräver långvariga och konsekventa ansträngningar för att rekonstruera den svenska ekonomin. Då blir det ånyo tal om behovet av återhållsamhet och förbättrad konkurrenskraft.

Det var fel att höja moms för ett år sedan. Det vet vi nu alla. Men det betyder inte automatiskt att det är rätt att sänka den nu. Det som egentligen är så djupt oroande är budgetministerns uppfattning, att om vi var mot moms för ett år sedan skall vi vara det nu också. Så om det var fel att höja den för ett år sedan, då är det ju naturligtvis rätt att sänka den nu.

Så enkelt förhåller det sig inte i den ekonomiska politiken. Man får försöka lämpa politiken efter det aktuella konjunkturläget och efter de problem man står inför. Man skall inte stimulera ekonomin genom allmänna konsumtionsstimulanser inför konjunkturernas uppgångsfaser. Man skall inte följa upp en devalvering genom att försöka sudda ut dess inhemska verkningar genom en momssänkning. Detta är en elementär ekonomisk teori. Det är inte så konstigt att vi sitter i samma läge som för ett år sedan, när i stort sett all ekonomisk sakkunskap i landet säger att det är alldeles uppåt väggarna att först devalvera och sedan tillgripa en momssänkning för att temporärt sudda ut den sänkning av levnadsstandarden som devalveringen medför. Det kommer ju bara surt efter.

Nej, det är också litet patetiskt när budgetministern säger att devalveringen är en framgång. Vad vet han om det? Det går ju inte att mäta förrän det har gått minst ett år efter devalveringen. En devalvering blir alltid en framgång i den meningen att den svenska exportindustrins konkurrenskraft förbättras temporärt.

Ni stod allihop och sade 1977 att det årets devalveringar var en framgång. Nu vet vi att 1977 års devalveringar var ett misslyckande. De räckte inte. Resonerar man på det lättfärdiga sätt som budgetministern gör, blir varje devalvering en framgång till den dag då man måste vidta nästa devalvering, och denna blir en framgång tills man är tvungen att devalvera en gång till. Men att en devalvering innebär en framgång är något annat. En devalvering blir en framgång då den långsiktigt hjälper till att bygga upp ekonomisk styrka. Huruvida man lyckas med detta vet man inte förrän efter det att åtskilliga månvarv har passerats, åtminstone inte förrän efter nästföljande lönerörelse. Därför är det djupt oroande när budgetministern nu börjar skryta med att årets devalvering var så lyckosam.

Vi har ju i den här situationen sagt – och det tycker jag är konsekvent – att man i detta läge framför allt skall inrikta sig på att sänka räntan. Det motverkar inflationen, minskar budgetunderskottet och stimulerar investeringarna.

För drygt en månad sedan var det ju bottenlöst dumt att ens antyda något sådant som att man kunde sänka räntan; det begrep ju alla att detta var helt omöjligt. Sedan sänkte regeringen räntan efter ett par veckor – dock bara hälften så mycket som man borde ha gjort, så man har hälften kvar. Ni får gärna säga att det är väldigt dumt att tänka sig att sänka räntan. Ni kommer väl att sänka den så småningom, när ni tvingas till det. Men det är alltså den åtgärd som ger effekt i dagens läge och som måste byggas upp av en någorlunda stram finanspolitik och inte med en momssänkning. Nu har det inte blivit som regeringen ville, eftersom regeringen måste rätta sig efter moderaterna. Det blev inte mycket av den ekonomiska offensiven, när det kom till kritan. Och moderaterna vill fortsätta med åtstramningspolitiken och framför allt med en nedrustning av den sociala välfärden och fördelningspolitiken.

Det har ju hänt så mycket de senaste veckorna att det är lätt att glömma vad som hände för en månad sedan. Men då, för en månad sedan, spekulerades det i en eventuell regeringskris. Bakgrunden var ett antal väldigt karska uttalanden på ömse sidor i det borgerliga lägret.

Vi avgår om vi inte får sänka momsen enligt vårt förslag, sade både statsministern och utrikesministern. Barnsligt, sade Gösta Bohman. Fälldin tänker springa hem till mamma om han inte får som han vill, sade Bohman vidare. Men, sade han också, vi faller inte undan för hot. Vi prövar frågorna från sakliga utgångspunkter, och vi vill inte ha någon momssänkning.

Det här lät ju väldigt rakryggt och pampigt från båda hållen. En del tog det väl på allvar. Det var kanske några som satt i stugorna och hurrade och tänkte att det här var bra – nu skall de avgå. Hotet hade alltså inte så stor verkan på svenska folket: det kom som ett ganska gott budskap för dem som möjligen trodde på saken. Det var emellertid inte så många. De flesta förstod naturligtvis att det bara var en skenfäktning. Det var knallpulver i pistolerna. Regeringen tänkte aldrig avgå, och moderaterna tänkte aldrig fälla den. Det var bara fråga om att visa musklerna, som en reporter uttryckte det. Fälldin sprang inte alls hem till mamma. Han sprang hem till pappa Bohman.

Problemet är bara, som vanligt, att denna kompromiss mellan oförenliga borgerliga ståndpunkter, liksom så många gånger förr, blivit en dålig praktisk politik.

Regeringen försöker rädda ansiktet och får litet momssänkning, men inte så mycket som man ville. Nu blev det i stort sett kvar en omfördelning. Pensionärer, studerande och arbetslösa skall betala en momssänkning som ingen känner någon entusiasm inför. Det är allt som blev kvar. Man tog från de utsatta grupperna för att finansiera momssänkningen.

Moderaterna gav upp sin sakligt grundade invändning mot momssänkning för att framför allt få igenom en skrivning om att det skall bli hård åtstramningspolitik som skall sättas in senare, en åtstramning som helt skall ske via neddragning av de offentliga utgifterna. Så får man den fördelningspolitik man vill ha.

Det är väl f. ö. typiskt att när de borgerliga partierna nu skall ena sig om riktlinjer för den ekonomiska politiken, så gör man det utan att i finansutskottets betänkande med ett ord beröra skattefrågorna. Men det kanske är lyckligt för moderata samlingspartiet, som suttit så länge i regeringen och pratat om marginalskattesänkningar, utan att kunna göra något åt frågan. Först när moderaterna lämnat regeringen gick det att arbeta fram en vettig reform av inkomstskatterna, en reform som moderaterna nu i sin grämelse försöker ge en bild av.

Det är inte roligt att sitta som panelhöna – det är väl den röda tråden i alla de moderata anföranden som vi har hört i dag. Det är inte roligt att vara en panelhöna i skattedebatten, som man själv anser vara en huvudfråga.

Men rätt skall vara rätt: Moderaterna har ofta haft framgångar genom att de fått med mittenpartierna på en utgiftsbeskränning på 12 miljarder kronor i nästa års budget. Finns det någon av mittenpartiernas riksdagsledamöter som har en föreställning om vad detta konkret kan innebära av sociala nedskärningar och försämringar för breda folkgrupper? Denna utfästelse till moderaterna har man skrivit på in blanco för att få sitta kvar ännu någon tid i regeringsställning.

Men jag vill trots allt varna er. Det är inte bra, om ni försöker suddas ut. Är det fråga om verkliga utgiftsnedskärningar på 12 miljarder kronor eller ej? Det är en fråga som jag vill rikta både till herr Bohman och till herr Wirtén. Det är klart att moderaterna i sista stund kan slänga in en frälsarkrans genom att göra budgettekniska utgiftsbeskränningar. Det går alltid att optiskt greja med statsbudgeten. Men frågan är: Menar ni allvar eller är det optik? Det är viktigt att det här klaras ut i dag, för vi kommer ju att påminna om att vi har ställt de här frågorna till er. Alla kommer att minnas dem när budgeten läggs fram, och då är det inte så roligt att behöva sitta och mumla och försöka förklara bort det som har blivit sagt i dag. Ge därför ett ordentligt besked till dem som skall delta i omröstningen.

Mittenpartierna har också, på moderaternas begäran, släppt förslaget om obligatorisk vinstavsättning. Det var i och för sig inget bra förslag enligt vår uppfattning, man behövde gå längre. Men nu finns ingenting.

Hela uppläggningspolitiken är, som Kjell-Olof Feldt tidigare framhöll, utomordentligt allvarlig när det gäller våra framtida möjligheter att bekämpa inflationen. Om utvecklingen under nästa år blir sådan att den leder till starka kompensationskrav i nästa avtalsrörelse, är detta ett stort hinder för våra möjligheter att driva en framgångsrik anti-inflationspolitik. Risken för att detta skall inträffa ökar starkt, när inga åtgärder sätts in mot vad som kan bli en kraftig uppgång av vinsterna under 1982.

Det mesta tyder på att vinstökningen blir betydande i exportindustrin, delvis som ett resultat av devalveringen. Vi har dess värre erfarenhet av vad som kan hända i avtalsrörelser, som inträffar efter en period av starka vinstökningar, även om dessa vinstökningar främst är koncentrerade till en eller ett par branscher. Men erfarenheten är dystert. Oviljan eller rädslan för att ingripa mot starka vinstökningar kan mycket lätt leda till att vi helt förlorar de positiva effekterna av devalveringen och på nytt tappar i fråga om konkurrenskraft.

Det är över huvud taget tydligt, och detta har ju framgått så klart när regeringen äntligen kom in i debatten, att regeringen arbetar med ett utomordentligt kortsiktigt perspektiv i sin ekonomiska politik – tidshorizonten sträcker sig inte längre bort än till den 19 september 1982. Det är också på sitt sätt ett viktigt besked.

Hela förloppet i höst har sammanfattats på ett utmärkt sätt av en liberal tidning, jag tror det var Falu-Kuriren. Tidningen skriver:

”Regeringen led följaktligen nederlag i momsfrågan. Annorlunda kunde det heller knappast bli efter den hårda läsning både Ullsten och Fälldin gett uttryck för tidigare: momssänkning eller regeringen avgår. I och med det beskedet var det fritt fram för moderaterna att öva utpressning. Den lyckades av allt att döma över förväntan ty regeringen är naturligtvis angelägen om att sitta kvar ytterligare en tid – åtminstone så pass länge att det inte är någon idé med nyval före det ordinarie valet nästa höst ---.”

Jag tror att detta är en riktig analys. Tidningen fortsätter:

”Vem det f. n. är som styr den ekonomiska politiken i landet kan faktiskt diskuteras. Då det gäller skatterna gjorde regeringen upp med socialdemokraterna, i momsfrågan med följdverkningar med moderaterna. Regeringens kryssningspolitik påminner om färden hos en viss känd ubåt. För den slutade seglatsen med grundkänning ---.”

Det är naturligtvis en något vinglig seglats som vi här har fått bevittna. Konturererna av grundet avtecknar sig redan tydligt – åtminstone i vad gäller datum.

I detta läge vill vi socialdemokrater markera att vi står för en annan ekonomisk politik. I fråga om det längre perspektivet har vi det helhetsprogram som nu krävs, den samlade syn på landets ekonomiska problem som de borgerliga partierna saknar. Det har Kjell-Olof Feldt redan redovisat – jag behöver inte närmare gå in på det.

De kortsiktiga åtgärder vi behöver vidta måste ges en sådan utformning att de inte försvårar våra långsiktiga strävanden utan underlättar dem. Vi menar därför att politiken skall utformas så,

att den arbetslöshet som förorsakas av den borgerliga ekonomiska politiken motverkas nu, genom en aktiv arbetsmarknadspolitik – vi står inte till svars med 133 000 arbetslösa, varav 61 000 ungdomar:

att den ekonomiska politiken inte – som i regeringens förslag – utformas så att den leder till en allmän stimulans av ekonomin samtidigt som konjunkturen vänder uppåt. Politiken skall utjämna konjunktursvängningarna – inte förstärka dem:

att genom en mera ansvarsfull finanspolitik en lättnad på penningpolitikens område blir möjlig. En lägre räntenivå än dagens skulle ge ett verkningsfullt stöd åt industrins benägenhet att investera, minska budgetunderskottet och dämpa inflationen; och

att inte minst den ekonomiska politiken ges en sådan fördelningsmässig profil att de uppoffringar som är nödvändiga för att föra oss ur den ekonomiska krisen får bäras solidariskt av alla och inte lastas på vissa grupper som i sak har de allra sämsta förutsättningarna att bära dem.

Man kan mot denna bakgrund skönja något av ett svart hål i dagens ekonomiska debatt. Vi vet att den ekonomiska offensiv som regeringen satt i gång med kom av sig – den satte moderaterna P för genom att framtvinga kompromissen om momsens. Men det stora svarta molnet är utgiftsbeskränningarna på 12 miljarder, som riskerar att drabba de utsatta grupperna. Om detta får vi tydligen inte veta någonting i dag, om inte herr budgetministern nu behagar lyfta på förlåten.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 52 Utrikesministern OLA ULLSTEN:

Herr talman! Det är inte bra när båtar går på grund – det håller jag helt med Olof Palme om. Men steget därifrån till att göra generella uttalanden om kryssningen som ett sätt att ta sig fram på sjön i största allmänhet tycker jag är aningen för långt. Det är ett riktigt sätt att ta sig fram på i vissa lägen.

En minoritetsregering måste och skall söka stöd hos olika grupperingar i riksdagen för sin politik. I den mån den lyckas med det är den framgångsrik. Det är inget skumt med det.

Trots Olof Palmes hårda ord om regeringen kan man i dag konstatera att vi har fått stöd för den ekonomiska politiken av moderaterna. Vi har också nyligen presenterat en skattereform som stöds av socialdemokraterna. Sammantaget betyder det att vi får en politik som stöder sig på dem som representerar en majoritet av medborgarna i Sverige.

Vi har fått det stödet, inte genom att ge avkall på några fundamentala principer, inte genom att springa till mamma eller pappa, som Olof Palme uttryckte saken när det gällde momssänkningen – vi har fått stöd också för behovet av att sänka momsens.

Kvar står också det faktum att moderater och socialdemokrater i de två frågor som dominerar den här debatten – den ekonomiska politiken och

skattepolitiken – i den mån man inte samverkar med regeringen saknar egna försvarbara eller hållbara alternativ.

Det är bra att socialdemokraterna kunnat ena sig med mittenpartierna om en skattereform som innebär sänkta marginalskatter för praktiskt taget alla heltidsarbetande löntagare i Sverige. Men det är inte bra att man är så till den grad tomhänt när det gäller den ekonomiska politiken som Olof Palme själv mycket tydligt demonstrerade.

Vi har två viktiga balansbrister i svensk ekonomi, och vi försöker inte på något sätt frisera den bilden, Olof Palme. Vi understryker den i själva verket. Vi har balansbrist i form av underskott i bytesbalansen och i form av underskott i statsbudgeten. Regeringens politik går ut på att försöka rätta till båda dessa brister. Det är till detta som den ekonomiska politiken syftar, den politik som vi presenterade för riksdagen tidigare i höst och nu behandlar i riksdagen.

Som budgetministern har betonat i sina inlägg måste båda dessa balansbrister angripas samtidigt, därför att de är beroende av varandra. Vi måste begränsa den inhemska konsumtionen, både den privata och den offentliga, för att på det sättet få resurser att ställa till förfogande för den konkurrensutsatta industrin.

Vi måste dessutom direkt angripa kostnadsläget i industrin, annars kommer industrin inte att kunna utnyttja de resurser som ställs till förfogande. Inga investeringar kommer till stånd, om det inte lönar sig att sälja hemma och på världsmarknaden.

Vi har vidare som mål att hålla sysselsättningen uppe på så hög nivå som möjligt, att bekämpa arbetslösheten. Det är nog så, herr talman, att Olof Palmes rallarsvingar till trots – enligt honom struntar vi i de arbetslösa – har vi detta som huvudmål för den ekonomiska politiken. Vi kan också peka på att vi har nått goda resultat med hänsyn till de ekonomiska betingelser som vi lever under. Vi har gjort det i insikten om att det är möjligt att hålla en hög sysselsättning bara om industrin kan expandera. Och det kan den inte göra om den inte är konkurrenskraftig på hemmamarknaden mot importen och på världsmarknaden mot andra länders företag.

Rent teoretiskt håller socialdemokraterna med om detta. Men i praktiken är man inte beredd att föra den politik som är nödvändig. Det gäller i hög grad besparingarna, som Olof Palme uppehöll sig vid ganska mycket. Vad vi där tycker framgår i klartext av utskottsbetänkandet.

Vi älskar ingalunda att skära i de offentliga utgifterna, Olof Palme, och vi vet också att det är impopulärt att göra det för partier som vill ha en reformprofil. Och vore det bara SIFO och IMU som vi hade att ta ställning till skulle vi inte pruta en enda krona. Kravmaskinen mal för högtryck med starkt stöd av våra massmedier, som gör allt för att utmåla varje liten anpassning för den ena eller andra gruppen som den slutliga katastrofen – för pensionärerna, villaägarna, hyresgästerna, skolan, de handikappade, barnfamiljerna, för dem som behöver barnomsorg, för i stort sett alla.

Det finns ingenting lättare i politiken än att angripa dem som ställer krav

på medborgarna att vara med och göra sitt i en för landet besvärlig ekonomisk situation. Ändå måste vi ställa de kraven. Och jag tror att medborgarna själva är betydligt villigare att vara med och hjälpa till än vad deras representanter både i oppositionspartier och organisationer egentligen föreställer sig. Ändå har naturligtvis skräckmålningarna sin effekt. Men inga av de hemskheter som utmålas finns det täckning för i regeringens förslag. Däremot är de åtgärder som rekommenderas helt nödvändiga just för att rädda Välfärdssverige från den kollaps som socialdemokraterna nu menar att regeringens besparingsförslag innebär. Det är dessa realiteter snarare än SIFO:s och IMU:s förenklade värld som vi måste ta hänsyn till.

I dag är socialdemokraternas motiv för att inte gå med på några besparingar att de har avvisat momssänkningen, och då behövs ingen åtstramningspolitik i övrigt. Varför inte det då? Hur kan man då i sin reservation tala om "ett alltmer svårkontrollerat statligt budgetunderskott"? Om man anser att vi har ett för stort budgetunderskott, hur kan man då samtidigt skriva att det inte behövs några åtgärder för att minska det? Det är faktiskt precis vad man gör.

Frågan är desto mer motiverad – och jag föreställer mig desto svårare att besvara – som man i samma dokument underkänner regeringens bedömning av konsumtionsutvecklingen. Den blir nog inte så dålig som regeringen tror, menar socialdemokraterna. Men i så fall borde det ju finnas utrymme för ännu hårdare köpkraftsindragning genom besparingar i de offentliga utgifterna än vad regeringen föreslår.

Regeringen tror inte på en ensidig åtstramningspolitik. På den punkten slår socialdemokraterna in öppna dörrar i sina krisprogram och i sina utskottsreservationer. Det är för att vi inte tror på en sådan ensidig politik som vi också kombinerar besparingarna med lämpliga motåtgärder för att hålla köpkraften och därmed sysselsättningen uppe. Investeringsstöd, devalvering, momssänkning och i det längre perspektivet också en omfattande skattereform är delar i den politiken.

Dessutom föreslår vi omfattande åtgärder på det arbetsmarknadspolitiska området. 5 miljarder har vi satsat på arbetsmarknadspolitiken bara i år. Det kan vara bra att påminna om det, när socialdemokraterna och nu senast Olof Palme försöker göra gällande att beviset för om man vill eller inte vill bekämpa arbetslösheten står och faller med skillnaden mellan AMS senaste förslag och vad regeringen anser sig kunna gå med på.

Det är naturligtvis inte alls där skiljelinjen går, utan den går när det gäller folkpartiet och socialdemokraterna och den ekonomiska politiken mellan två skilda slags grundsyner i fråga om hur sådan politik skall föras – en centralistisk, som innebär att man styr från centrala kanslier, eller en decentralistisk som innebär att man tror på marknadsekonomin.

Till det kommer givetvis också skillnaden mellan ett regeringsparti och ett oppositionsparti, mellan ett oppositionsparti som känner sig fritt att bekämpa all kortsiktigt impopulär åtstramningspolitik och ett regeringsparti som tvingas till även delvis kännbara åtgärder för att få Sveriges ekonomi i balans på sikt.

Den skillnaden är lika tydlig mellan regeringspartierna och moderaterna när det gäller skattepolitiken.

Anf. 53 OLOF PALME (s) replik:

Herr talman! Det var ju tidningen Falu-Kuriren som bringade oss in på de nautiska bekymren. Det är inget fel på att kryssa, Ola Ullsten. Det är sådant man brukar göra i motvind, så här talar en viss erfarenhet.

Jag kom på en annan bild som möjligen kan sprida ljus över den besvärliga seglats mellan olika grund som regeringen gör. Jag minns en gammal film med Alec Guinness. Han spelade en sjökapten som hade en fru i Tanger och en i Gibraltar och åkte med sin båt däremellan. Han var väldigt stilig i sin granna uniform. Men han blev med tiden ganska fläsmätt och drabbades av diverse grundstötningar. En sådan seglats är det alltså bekymmersamt att försöka sig på.

Nu försöker Ola Ullsten vara ansvarsmedveten och säga att vi måste hålla tillbaka den privata konsumtionen. Vi måste göra kännbara ingripanden. Ja, men varför sänker ni då momsens? Om ni skall hålla tillbaka den privata konsumtionen och klä er i säck och aska och vara ansvarsfulla, varför vidtar ni då kortsiktigt konsumtionsstimulerande åtgärder som att sänka momsens? Det hänger inte ihop.

Den här tagelskjortan kommer ni på först när ni skall finansiera momssänkningen, för då får ni gå på pensionärerna och de studerande. Pensionärerna skall betala momssänkningen genom att bli av med KBT och få ett försämrat basbelopp, och studenterna får mindre studiemedel. Men grundsynen är att tala om att ni bjuder på momssänkningen.

Sedan sade Ola Ullsten: Vi gör ju vad vi kan, och jämfört med betingelserna när vi goda resultat. Det beror förstås på vilka betingelser man jämför med. Härondagen hörde jag en folkpartiminister huta åt de handikappade, för de hade det i alla fall bättre än handikappade i u-länderna, så de skulle inte ställa några krav utan vara nöjda med sin lott. Och det är klart att i jämförelse med Englands eller Amerikas slumstäder har de 61 000 arbetslösa ungdomarna i Sverige det kanske också hyggligt. Men tycker verkligen Ola Ullsten att det är ett bra resultat när man har 133 000 arbetslösa, varav 61 000 är ungdomar?

Folkpartiet var ändå det parti som gick ut och sade: Vi ställer ut en ungdomsgaranti, vi lovar att varje ung människa här i landet skall få arbete eller utbildning eller praktik. Ingen enda skall behöva gå arbetslös. Det var vad ni lovade, och nu säger ni att det är ett gott resultat när 61 000 ungdomar går arbetslösa.

Vi säger att det är ett utomordentligt dåligt resultat, eftersom det innebär att ungdomarna råkar ut för stora sociala faror, att de löper stor risk för att känna att tillvaron är meningslös. I ett radioväktarprogram härondagen sade en ung flicka: Jag klarar mig nog, men vad gör mina kompisar som sitter nedanför Tempo med plastkassarna och ölburkarna och knarket? Jag vet att de inte har något annat att göra än att gå och stämpla.

Nr 23

Onsdagen den
11 november 1981

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder*

Det går bra att stå här i talarstolen och säga att vi måste ta gemensamma tag för att föra landet ur krisen. Men ni 61 000 ungdomar -- er insats för att föra landet ur krisen är att vara arbetslösa!

Detta är väl inget gott resultat? Skall det vara skillnaden mellan marknadsekonomi och centralstyrd ekonomi, så använder jag all centralstyrning i världen om det kan skapa jobb åt de här ungdomarna, för jag låter mig inte ledas av några dogmer. Fungerar inte marknaden så att den ger jobb, får vi ingripa i marknaden.

Ni säger att ni talar i klartext om besparingarna. Ni skall skära ner utgifterna med 12 miljarder kronor; det har ni lovat Gösta Bohman. Vi utmålar inte detta som några fasor, vi bara frågar: Vad är det som skall sparas? Är det bostadssubventionerna eller räntestödet? I dag har Birgit Friggebo visat vad det skulle kunna leda till. Är det u-hjälpen? Nej. Är det livsmedelssubventionerna? Skall allting läggas på Karin Söder för att skära ner på det sociala? Eller skall ni försämra ytterligare för arbetslösa ungdomar? Jag vet inte, men det är just därför att jag inte vet som jag frågar.

Ni begär att riksdagen skall ge er fullmakt att skära ner utgifterna med 12 miljarder samtidigt som ni sänker momsen och samtidigt som 61 000 ungdomar går arbetslösa. Det tycker vi är ett konstigt samhälle.

Anf. 54 Utrikesministern OLA ULLSTEN:

Herr talman! Jag spelar gärna Alec Guinness roll ett tag och kryssar mellan mitt Tanger och Gibraltar, dvs. mellan socialdemokrater och moderater. Jag finner att det går ganska bra. Vi får moderaternas stöd för en, som jag menar, riktig ekonomisk politik. Den innebär hårda påfrestningar för många men skapar förutsättningar för balans på sikt och därmed nya reformåtaganden, som vi i dag inte kan klara.

Det är, som jag sade förut, rätt skönt också i den socialdemokratiska hamnen. Där har vi kunnat få förståelse för vårt krav på marginalskattsänkningar av en omfattning som av socialdemokrater för bara några år sedan ansågs som fullständigt otänkbar. Jag är inte ute för att håva in några poänger för den ena eller andra partigrupperingen. Däremot tycker jag det finns all anledning för skattebetalarna att betrakta sig som vinnare i det spel där moderaterna för sin del valde att ställa sig helt utanför.

Varför sänker vi då momsen -- undrar Olof Palme -- om vi samtidigt har klart för oss att det gäller att föra en stram ekonomisk politik? Ja, det finns i varje fall tre skäl för det.

För det första -- och därvidlag tycker jag det är konstigt att det skall vara så svårt att få socialdemokratiskt stöd -- anser vi att man inte kan föra en ensidig åtstramningspolitik. En sådan skulle visserligen kunna redovisa, i varje fall kortsiktigt, bättre saldossiffror, men jag tror att den på längre sikt skulle leda till just det som Olof Palme varnar för och som vi har sett exempel på i andra länder, nämligen att åtstramningen bara skapar behov av ny åtstramning. På vägen får vi dras med fortsatta obalanser och framför allt med en högre arbetslöshet, som ju alltid brukar följa i den ensidiga åtstramningspolitikens

spår. Vi måste alltså satsa på att både föra en restriktiv budgetpolitik för att på sikt få bukt med offentliga utgifter, som stiger snabbare än de offentliga inkomsterna, och föra en offensiv politik som innebär att vi håller köpkraft och efterfrågan uppe samt därmed också skapar förutsättningar för investeringar och sysselsättning.

För det andra fanns det ett alldeles speciellt skäl den här gången. Olof Palme brukar visserligen rubricera det som ett slags manipulation med löneavtalet, men det är – för att knyta an till vad Olof Palme sade i sitt första inlägg – regeringens ansvar att se till att prisutvecklingen hålls inom givna gränser. Har löntagarna i sina avtal skrivit in bestämmelser som innebär rätt till kompensation om priserna överstiger en viss nivå, så kan jag inte finna annat än att det ingår i regeringens ansvar att se till att priserna om möjligt inte överstiger den nivån. Gör de det, så får löntagarna inte kompensation för hela prishöjningen utan bara för två tredjedelar av den. Även sett ur snävt löntagarperspektiv måste det alltså vara en fördel om den s. k. prisklausulen i avtalet inte utlöses.

Vårt tredje skäl borde också vinna viss förståelse från socialdemokratiskt håll. Om vi nu skall föra en återhållsam politik och hålla igen konsumtionen, så finns det anledning att se till att inte hela bördan av denna återhållsamhet drabbar de aktiva löntagarna via löneavtalen, utan att man så gott det går försöker sprida ut effekterna på alla grupper i samhället, samtidigt som man naturligtvis tar rimlig hänsyn till de fördelningspolitiska effekterna. Jag tror att det är riktigt av regeringen att satsa på en ganska stram finanspolitik i stället för att kräva ytterligare återhållsamhet på lönesidan.

Sedan tycker Olof Palme att det är litet cyniskt att säga – eller kanske litet tafatt, jag vet inte vilket uttryck han använde; kanske inget av dem, men jag uppfattade det så – att vi försöker göra så gott vi kan för att avhjälpa arbetslösheten. Ja, vad är det för fel i att erkänna att man inte kan göra mer än man kan? Vi har 133 000 arbetslösa. Det är mycket. Det är mycket mer än vad vi önskar. Det finns 25 miljoner arbetslösa i OECD-länderna. Olof Palme, och om vi ser arbetslösheten i det perspektivet, tycker jag att när vi säger att vi försöker göra så gott vi kan i Sverige, så kan vi också visa på att resultatet blivit ganska gott, i en internationell jämförelse. Sett från de *arbetslösas* synpunkt skulle jag däremot inte en sekund drömma om att säga att resultatet är gott. Men jag kan visa på att när det gäller de ansträngningar som är möjliga inom ramen för de förutsättningar vi har – och de förestavas ju i någon utsträckning av vad som händer utanför våra gränser – har vi lyckats ganska hyggligt.

Ungdomsgarantin är tyvärr ingen garanti för att alla människor som är unga får sysselsättning – det har vi heller aldrig ansett eller gjort anspråk på. Ungdomsgarantin är ett system som innebär att man skall se till, genom samarbete mellan arbetsmarknadsmyndigheter och skolan, att de som lämnar grundskolan inte lämnas vind för våg utan att någon vet vad som händer; de skall bli erbjudna antingen fortsatt utbildning eller praktikantplats eller ett jobb. Det systemet är i funktion. Att det inte har gett bättre resultat vad gäller sysselsättning bland ungdom är inte ungdomsgarantins fel.

Onsdagen den
11 november 1981

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder*

utan ett resultat av de svårigheter som vi tillsammans med andra länder har att hålla sysselsättningen på den nivå som vi skulle önska.

Jag är dessutom alldeles övertygad om att antalet arbetslösa, både i de yngre och i de äldre årgångarna, skulle ha varit betydligt större, om man hade följt de rekommendationer på den ekonomiska politikens område som socialdemokraterna i *opposition* förordar. Nu tror jag dess bättre att socialdemokrater i *regeringsställning* faktiskt skulle föra en annan och mera ansvarsfull politik.

Men låt mig apropå arbetslöshet påminna Olof Palme om att även då socialdemokraterna var i *regeringsställning* – och jag är alldeles övertygad om att de då gjorde precis allt vad de kunde för att bromsa arbetslösheten, precis som vi nu försöker göra – så hade man i början av 1970-talet högre arbetslöshetstal än vad vi har i dag. Inte heller detta är någon tröst för de unga arbetslösa, men det kan möjligen vara ett påpekande värt att göra i den här debatten.

Anf. 55 OLOF PALME (s) replik:

Herr talman! Vore det så, att Ola Ullsten sade att "vi gör så gott vi kan", så begriper ju var och en att förväntningsnivån skulle vara väldigt låg, och man skulle då inte ha så mycket att anföra. Men problemet är att han anser att det är ett bra resultat – och det vägrar jag att säga.

Nu fick vi reda på att ungdomsgarantin i stort sett inte betyder någonting alls mer än en verbal önskan att ungdomar måtte få det bra. Men en garanti för att alla ungdomar skall få jobb, utbildning eller praktik har inte hindrat att 61 000 av dem inte har någonting av detta. Och om detta är ett gott resultat begriper jag inte vad man har för måttstock att mäta med.

Det är riktigt att vi under en månad – en enda månad – hade högre arbetslöshetssiffror än nu. Då satte vi till alla klutar, hittade på mängder av nya arbetsmarknadspolitiska instrument och klarade av det problemet ganska snabbt. Nu har ni i stort sett samma arbetslöshetssiffra, men ni säger att ni är nöjda och att det är ganska bra som det är. Det är skillnaden – om mellan liberalism och socialdemokrati vet jag inte, men någon skillnad är det.

Visst är det bra att säga att löntagarna inte skall bära hela bördan. Men jag tror så väl om Sveriges arbetare och tjänstemän att jag nästan är säker på att de skulle svara ja, om man gick ut till dem och frågade: Är ni beredda att avstå från en momssänkning för att vi i stället skall kunna göra allt vi kan för att unga människor skall få jobb? Men ni har valt att försöka få igenom åtminstone halva momssänkningen och sedan säga nej till insatser för ungdomen. Vi socialdemokrater har ställt oss på ungdomarnas sida. Vi säger: Det är viktigast av allt att vi kan försöka rädda så många unga människor som möjligt från arbetslöshetens gissel denna vinter. Ni säger nej. Ni säger att det är viktigare att sänka momsen.

Det är ganska rörande när Ola Ullsten säger: Vi för i själva verket en ganska stram finanspolitik. Hur kan man säga att man för en stram finanspolitik, då man har ett budgetunderskott på 75–80 miljarder, vilket

motsvarar 10-12 % av BNP? Jag tror inte att det finns något land bland industriländerna som har så usla statsfinanser som Sverige. Tidigare brukade man anföra Italien som exempel, men jag tror att Italien i dag ligger bättre till än Sverige. Att då säga att regeringen för en ganska stram finanspolitik är att ha låga ambitioner när det gäller att göra så gott man kan. I alla fall ger det inget gott resultat.

Vi dämpar inflationen, och det är bra för löntagarna, för då utlöses inte löneklausulen, säger Ola Ullsten. Men konjunkturinstitutets rapport ger oss mycket klart besked på denna punkt. Man kan möjligen hoppa jämfota över löneklausulen i år. Den skulle f. ö. ha gett ett mycket begränsat utslag. Om priserna hade passerat taket med 1 %, hade löntagarna nämligen fått 65 hundradelar av det i ersättning. Men genom detta jämfotahopp får man helt bergsäkert en utlösning av nästa års löneklausul. Förmodligen blir beloppet då högre genom att inflationen drivs på. Men utlösningen av den löneklausulen och utbetalningarna till följd av denna kommer först efter september 1982.

Man skall inte föra en ensidig åtstramningspolitik, säger Ola Ullsten. Nej, men det regeringen nu gör är att den försöker spä på med vissa åtgärder hösten 1981 för att det skall se bra ut våren 1982. Sedan sätter man in åtstramningsåtgärder som får effekt hösten 1982. Det är ingen ensidig åtstramningspolitik, säger Ola Ullsten. Nej, det är en antikonjunkturpassad finanspolitik, möjligen med propartipolitisk inriktning. Jag är ledsen, men det skapar inte stor respekt.

Eftersom den första fasen är ett faktum, är vi inför detta beslutsögonblick i alla fall intresserade av att få veta vad dessa utgiftsnedskärningar innebär. Vi har moderaternas lista. Folkpartiet vill inte skära på u-hjälpen, och Birgit Friggebo argumenterade mycket bra mot ett borttagande av bostadssubventionerna. Centern får aldrig mer röra livsmedelssubventionerna. Det har man heligt lovat Erik Jonsson och alla andra. Vad återstår? Är det socialdepartementet och arbetsmarknadsstödet som skall bära hela bördan? Jag tycker att ni rent moraliskt har skyldighet att ge besked på denna punkt.

Anf. 56 Utrikesministern OLA ULLSTEN:

Herr talman! Får jag be Olof Palme, som just nu talar med förre finansministern Gunnar Sträng, att fråga Gunnar Sträng: När hände det att Gunnar Sträng steg upp i kammaren i mitten av november och talade om hur hans statsbudget, som skulle presenteras i januari, skulle se ut post för post? Jag är helt övertygad om att Gunnar Sträng redan – eftersom Olof Palme nu är på väg därifrån – har sagt att han aldrig gjorde det. Och i den mån han sade det var det också helt korrekt, för det gjorde han aldrig. Och det kan ingen regering göra.

Vi har sagt att vi av ekonomisk-politiska skäl måste föra en stram budgetpolitik. Vi har t. o. m. angett hur mycket vi måste förstärka saldot med. Och kan vi få idéer om nya insatser i den riktningen tar vi tacksamt emot dem. Men självfallet kan vi inte redovisa exakt budgetpost för budgetpost

Onsdagen den
11 november 1981

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder*

vilka besparingar som skall göras. I sinom tid kommer riksdagen att få ta ställning till det.

Olof Palme säger att vi inte för någon stram finanspolitik. Jo, det är just vad vi gör! Och det finns faktiskt flera sätt att visa det på än genom att redovisa det budgetunderskott som gäller för tillfället. Vi kan också visa att vi praktiskt taget har nolltillväxt vad gäller statens utgifter f. n., att den budgetmangling som Rolf Wirtén nu är ansvarig för är hårdare än någon budgetmangling troligen någonsin har varit – och det är just det man menar med en stram finanspolitik.

Vi kan också visa att denna strama finanspolitik har spritt sig ut till kommunerna, där man har efterlevt de anmaningar som man har fått från regeringens sida och där en utgiftsexpansion på ca 6 à 8 % har skruvats ner till en expansion som förhoppningsvis snart är nere i bara en enda procent i genomsnitt. Vi för inte bara en stram budgetpolitik vad gäller statens budget utan får stöd för kravet på återhållsamhet även ute i kommunerna.

Så till momsens och de arbetslösa ungdomarna. Man skulle kunna gå ut och fråga dem: Vad föredrar ni, jobb eller momssänkning? Jag tror inte att de riktigt skulle förstå frågeställningen, Olof Palme. Jag förstår själv inte Olof Palmes räknestycke. Han menar att i och med att socialdemokraterna inte sänker momsens får man pengar över för att satsa på arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Inte en krona har socialdemokraterna fått över genom att avstå från att sänka momsens, eftersom man ju också säger nej till de besparingsåtgärder som denna momssänkning skulle matchas med. De pengar som socialdemokraterna säger sig vilja använda utöver dem som regeringen gått med på för arbetsmarknadspolitiska åtgärder eller för vilka åtgärder det än må vara, måste man följaktligen låna upp. Med de pengarna kommer man att öka det budgetunderskott som man så starkt kritiserar.

Därför går detta räknestycke inte ihop, och därför imponerar Olof Palmes budskap till de unga arbetslösa egentligen inte alls. Däremot tror jag att det kan vara av intresse för dem att veta, att på förslag av regeringen har riksdagen i ordinarie budget för innevarande budgetår nyligen beviljat 2,4 miljarder kronor för beredskapsarbete och drygt 3 miljarder kronor för arbetsmarknadsutbildning. Det är fakta som står sig.

Anf. 57 GÖSTA BOHMAN (m):

Herr talman! Jag vill inte vara petig, men någon ordning på de här debatterna bör det ändå vara. Enligt arbetsordningen kan statsråd begära ordet på två sätt. Det ena är att anmäla sig i förväg, och det andra är att gå in i debatten med ett kortare inlägg för att bemöta annan talare. Här har i dag först Birgit Friggebo och sedan Ola Ullsten gått in i debatten på det sistnämnda sättet men med långa, förberedda anföranden, som de har läst upp här. Jag tycker att herr talmannen skulle ta statsråden i örat, så att vi får ordning på detta i fortsättningen.

Till Ola Ullsten vill jag bara säga två ting därutöver.

Ola Ullsten sade för en stund sedan att socialdemokraterna och moderaterna inte hade något alternativ. Får jag då påminna Ola Ullsten om

att när vi inte röstade ned tvåpartiregeringen i våras, så var det därför att den regeringen utfäste sig att föra den ekonomiska politik som vi var överens om i trepartiregeringen och som vi hade redovisat i den reviderade finansplanen. Det alternativet står vi för, och jag hoppas att regeringen också står fast vid det.

Det andra jag vill säga till Ola Ullsten är att när han förklarar att skattebetalarna kan betrakta sig som vinnare på den stora skatteuppgörelsen, så frågar jag: Hur skall skattebetalarna kunna vinna på att staten sänker inkomstskatten med 10,3 miljarder och tar in 1,4 miljarder genom avdragsbegränsning och 8,9 miljarder genom höjda arbetsgivaravgifter eller proms? Enligt min matematik blir det plus minus noll. Därutöver kommer de ökade skatter som inkomsttagarna drabbas av genom att indexregleringen i stort sett har halverats.

Men, herr talman, tillbaka till ordningen.

Vi har i 1980 års långtidsutredning en väldigt god bas för att bedöma Sveriges samhällsekonomi och vad som behöver göras för att återvinna dess förlorade balans. Utredningens slutsatser godtogs av så gott som alla remissinstanser, och därför lades den till grund för den strategi för de kommande årens politik som den tidigare trepartiregeringen redovisade i årets reviderade finansplan. Strategin byggde på att den ekonomiska återställningsprocessen skulle utgå ifrån en kombination av åtstramande åtgärder och utbudsstimulanser. Dämpningen av den privata och offentliga konsumtionen skulle med andra ord förenas med åtgärder som var ägnade att stärka det svenska näringslivets internationella konkurrenskraft och lönsamhet, stimulera investeringarna, avveckla olika rörlighetshämmande hinder på arbetsmarknaden samt generellt sett åstadkomma förstärkt funktionsduglighet och en ökad dynamik i vår ekonomi. Genom ett mera konkurrenskraftigt och effektivt arbetande näringsliv skulle exporten stimuleras och en uppgång i efterfrågan på svenska varor kunna åstadkommas, som ersatte den nedgång däri som de direkt konsumtionsbegränsande åtgärderna åsyftade. De svenska företagens möjligheter att konkurrera på hemmamarknaden skulle stärkas.

Som bekant redovisade långtidsutredningen två skilda alternativ. Det ena – huvudalternativet – förväntades leda till balans gentemot utlandet under loppet av 1980-talet. Det andra, som betecknades katastrofalternativet, beräknades ytterligare förvärra obalansen i vår ekonomi.

När vi nu diskuterar tvåpartiregeringens ekonomiska paket, finns det all anledning att göra en avstämning av vad som skett sedan långtidsutredningen offentliggjordes. Vi kan då konstatera i stort sett följande:

För det första har den privata konsumtionen utvecklats svagare än vad långtidsutredningen beräknade i sitt huvudalternativ.

För det andra ligger den kommunala konsumtionens ökningstakt nära katastrofalternativets siffror. Men trenden är positiv. För nästa år tyder mycket på att den kommunala konsumtionsutvecklingen kommer att ligga närmare huvudalternativet. Men detta innebär i konsumtionshänseende att det blivit den privata konsumtionen som fått bära påfrestningarna av den

kommunala konsumtionens alltför snabba utveckling.

För det tredje har investeringsutvecklingen hittills blivit klart sämre än vad långtidsutredningen förutsatte. Visserligen motsvarade näringslivets investeringar förra året i stort sett huvudalternativet, men i år torde de ligga på katastrofalternativets nivå. Och sammantaget under en längre period har investeringarna utvecklats alltför svagt.

För det fjärde har den förutsatta ökningen av exporten inte kommit till stånd. I år är utvecklingen t. o. m. vikande. Att bytesbalansen förbättrats under första halvåret beror bl. a. på en större minskning av importen till följd av den privata konsumtionens åtstramning.

Ser vi för det femte slutligen på bruttonationalprodukten, finner vi att tillväxttakten i ekonomin ligger klart under katastrofalternativet.

Av den här sammanställningen kan man dra den slutsatsen att trepartiregeringens ekonomiska politik i stort sett lyckats i åtstramningshänseende, vilket bl. a. avspeglas i förbättrad handelsbalans och minskad utlandsupplåning. Men utvecklingen i utbudshänseende ter sig däremot mera oroande. Den ökade produktion och förbättrade produktivitet som utgjorde det ena av de två målen för de senaste årens ekonomiska politik har inte uppnåtts. Och – som jag redan påvisat – ”åtstrammingsbördan” har kommit att främst åvila de enskilda medborgarna. Vi politiker har med andra ord icke haft förmåga och styrka att tillräckligt hålla tillbaka den offentliga konsumtionen, vilket avspeglas inte minst i de växande budgetunderskotten. Den nya ”fördelningskonflikt” som jag brukar tala om här i kammaren kvarstår alltså.

Mot den bakgrunden skulle det vid första påscende ligga nära till hands att dra den slutsats som den nuvarande tvåpartiregeringen dragit, nämligen att åtgärder som stimulerar den privata konsumtionen borde vidtas. Och detta var ju ett av de olika – ibland diametralt motsatta – motiven för regeringens förslag om en momssänkning med tre procentenheter. Men i rådande läge saknar Sverige den ekonomiska handlingsfrihet som en sådan åtgärd skulle förutsätta. Den skulle – om den inte fullt ut balanserades av i motsvarande mån åtstramande åtgärder beträffande den offentliga konsumtionen – leda till en total efterfrågeökning i ekonomin, som vore oförsvarlig. Vi måste lära oss att lära av tidigare misstag. Det var just efterfrågestimulerande åtgärder av det slaget i mitten av 1970-talet som skapade 1975 års akuta kris. Härom råder bred enighet bland ekonomer och experter både inom och utom vårt land. De stimulantia den dåvarande socialdemokratiska regeringen matade ekonomin med fick vissa kortsiktiga positiva effekter, men smärtan därefter blev bara värre. Vad som då inträffade visade – vilket vi moderater understrukt med skärpa i vårt program för återställd ekonomisk balans – hur riskabelt det är att vidtaga kortsiktiga åtgärder som står i strid med långsiktiga utvecklingsmål. Det är bl. a. mot den bakgrunden som vi i vår motion yrkade avslag på den av regeringen föreslagna momssänkningen. Den efterfrågeökning och den budgetförsvagning som den skulle leda till var – menade vi – icke förenlig med en målmedveten långsiktig ekonomisk politik.

De förslag till produktionsstimulanser som regeringen samtidigt föreslog

är enligt vår mening icke tillräckligt långtgående och lär inte kunna åstadkomma den förstärkta produktion som erfordras för att den ekonomiska anpassningen skall fullt ut lyckas. Vi föreslog därför att ekonomins utbudssida skulle ytterligare förstärkas genom att första steget i trepartiregeringens egen och ursprungliga marginalskattereform skulle tas redan fr. o. m. instundande årsskifte. Det var ju detta som trepartiregeringen vid upprepade tillfällen i vintras högtidligen gång efter gång utfäste sig att göra.

Nu har en uppgörelse till sist träffats mellan de borgerliga partierna i finansutskottet, och den är naturligtvis – vilket har sagts av flera talare tidigare i dag – en kompromiss. Som alla kompromisser innebär den att det minst dåliga av två dåliga alternativ väljs. Men den innebär ändå att trepartiregeringens ekonomiska politik kommer att kunna i stort sett fullföljas under mandatperioden. Genom skärpta krav på utgiftsnedskärningar – jag läser innantill, Rolf Wirtén; "utgiftsnedskärningar" står det i finansutskottets betänkande – på den statliga sidan begränsas ökningen av budgetunderskottet, och den nära nog halverade momssänkningen kan förväntas leda till att den långsiktiga anpassningsprocessen i varje fall inte försvåras.

Herr talman! Sysselsättningsläget torde bli avsevärt försämrat under de närmaste månaderna. Den oro som detta ger anledning till kom till tydligt uttryck i förra fredagens debatt här i kammaren och nyss också i meningsutbytet mellan Olof Palme och Ola Ullsten. Det råder i vårt land inga som helst delade meningar om arbetslöshetens nedbrytande konsekvenser för den enskilde och om att den dessutom utgör ett bevis på att vårt samhälle inte fullt ut tar till vara våra tillgångar i mänsklig arbetskraft. Att långsiktigt trygga sysselsättningen utgör ett av våra allra viktigaste politiska mål, men kortsiktiga åtgärder i det hänseendet måste stå i samklang med de långsiktiga målen. Det finns åtgärder som med det snaraste borde kunna vidtas – eller vilka redan borde ha vidtagits, om vi fått råda – och som överensstämmer med den ekonomiska politiken på lång sikt men ändå kan åstadkomma snabba resultat. Jag syftar främst på en ändring av Åmanlagarna men också på en ny lönepolitik för ung arbetskraft – och det är glädjande att förståelse bland socialdemokraterna börjar komma fram i det hänseendet – samt på utbyggd lärlingsutbildning inne i företagen.

Men all erfarenhet visar att tillfälliga stimulantia eller Döbelnsmediciner inte hjälper. Sådana industripolitiska eller arbetsmarknadspolitiska satsningar som minskar rörligheten av kapital och arbetskraft är tvärtom på sikt ägnade att försvåra det övergripande syftet med vår ekonomiska politik. Produktionsapparaten försvagas. Den blir mindre effektiv. Utrymmet för satsningar på långsiktigt lönande produktiv verksamhet minskar. Den för ett exportinriktat, litet och öppet land som Sverige nödvändiga anpassningsprocessen till världsmarknadens snabba förändringar försvåras. Och om vi inte kan återställa balans i vår ekonomi, då begränsas för varje år vår handlingsfrihet. Och då förvärras sysselsättningsproblemen. Vi kan då inte längre garantera trygghet i arbetet.

Herr talman! Om, som jag hoppas – om, säger jag – trepartiregeringens ekonomiska saneringspolitik efter uppgörelsen mellan de tre borgerliga partierna kan fullföljas mandatperioden ut, kommer detta att gagna vårt lands ekonomiska hälsa och dess medborgares trygghet och sysselsättning. Och så långt är det bra. Så långt kan jag alltså ansluta mig till Rolf Wirténs optimism, som han fick så hård kritik för av Kjell-Olof Feldt och Olof Palme för en stund sedan. Men vad händer därefter, efter mandatperioden? Tyvärr finns det mycket stora risker för att det sedan skulle vara slut med konsekvensen och målmedvetenheten i den ekonomiska politiken. Jag syftar då inte på den stora risken att socialdemokraterna vinner valet. I dag syftar jag framför allt på skatteuppgörelsen mellan de två mittenpartierna och socialdemokraterna, en uppgörelse som spolicerar och fördärvar den marginalskattereform som vårt land så innerligt väl behöver. Uppgörelsen kommer att få konsekvenser vilka står i flagrant strid med trepartiregeringens ursprungliga, långsiktiga strategi. Det går nämligen inte att plötsligt helt lägga om skattepolitiken och koppla loss den från den ekonomiska politiken i dess helhet. De måste följa samma långsiktiga och parallella spår. Annars blir det kortslutning. Och en sådan kommer att inträffa om skatteöverenskommelsen i sina huvuddelar kommer att förverkligas.

Nu har tyvärr både mittenpartiernas och socialdemokraternas talesmän gjort bestämda deklamationer i det hänseendet. Överenskommelsen skall tydligen genomföras oavsett vad remissopinion och väljare tycker och tänker. Och det innebär i sin tur att den borgerliga skattepolitik som bedrivits under de senaste åren och som ingått som en central del i den långsiktiga saneringspolitiken nu skall ersättas av socialdemokratisk skattepolitik. Skatteuppgörelsen utgör – utropade häromdagen den socialdemokratiske ledamoten av den gemensamma skattegruppen, Erik Åsbrink – en triumf för partiet och för vår nya skattefilosofi.

Men alldeles oavsett vad mittenpartiernas uppgörelse – kapitulation kallas den av socialdemokraterna – i sak innebär, har vi faktiskt tillräckligt avskräckande erfarenheter av socialdemokratisk skattepolitik för att bli djupt oroad. Gunnar Strängs reform i början av 1970-talet lovade – som vi alla minns – att ge två tredjedelar av svenska folket sänkt skatt. Men resultatet blev totalt skärpt skattetryck, från 40 till ca 52 % av BNP. Efter 1976 har skattekvoten i stort sett legat kvar på samma nivå, därför att trepartiregeringarna genomförde indexreglering av skatteskalorna och sänkte de statliga skatterna. Att sedan slutresultatet inte blev bättre beror på att det kommunala skattetrycket under denna tid undan för undan höjdes.

Den nu aktuella skatteuppgörelsen påstås ge 90 % av svenska folket sänkt skatt. Detta kan naturligtvis inte vara sant. Ingen totalfinansiering av en skatteomläggning kan någonsin leda till sänkt skatt för flertalet skattebetalare. Även nu kommer – om matematikens alla lagar inte slår fel – troligen *hela* svenska folket att få en skattehöjning fram till 1985, med undantag möjligen för några få verkliga höginkomsttagare som har små eller inga avdrag. Och detta beror på att viktiga beståndsdelar i den borgerliga

skattepolitiken plockats bort av socialdemokraterna som villkor för deras medverkan. Dessutom föreligger när man i dag gör en bedömning den betydelsefulla skillnaden mellan Gunnar Strängs skattereform och dagens socialdemokratiska-mitten-skattereform, att den senare utgår från ett betydligt högre skattetryck och en betydligt högre nivå på marginalskatterna än vad Gunnar Strängs s. k. reform gjorde.

Det mest väsentliga är emellertid inte den ökade skattebelastningen *i och för sig* för den enskilde medborgaren, utan uppgörelsens långsiktiga samhällsekonomiska verkningar. Märkligt nog görs i överenskommelsen inte ens ett försök att analysera eller klarlägga de samhällsekonomiska följderna.

Låt mig därför, herr talman, påminna om att höjda skatter står i strid med den ekonomiska politik som trepartiregeringen hittills har fört i syfte att komma till rätta med Sveriges ekonomiska kris. Detta har de tre borgerliga partierna gång på gång hävdat i finansplan efter finansplan, i budgetproposition efter budgetproposition. Högre skatter löser inga problem. Högre skatter skapar nya problem. Högre skatter förvärrar de problem som redan finns. Sverige har världens högsta skattetryck och världens högsta marginalskatter. Och det är just detta, har vi sagt, som starkt bidragit till uppkomsten av våra balansproblem. Ytterligare höjda skatter kommer att ytterligare förvärra dessa problem. Vi kommer än en gång att utsättas för följderna av det slags Hagapolitik som på 1970-talet så hårt drabbade Sveriges ekonomi. Möjligheterna att föra en fast saneringspolitik undergrävs. Obalansen kommer under 1980-talet att ytterligare förvärras. Vi har varit inne på rätt väg genom den strategi som trepartiregeringen drog upp. Nu avviker vi därifrån och slår in på en farofylld och felaktig kurs.

Utän hänsyn till vilket samhällsekonomiskt läge som Sverige kan befinna sig i innan skattereformen hunnit genomföras, har man redan nu definitivt bundit sig för att finansiera reformen med arbetsgivaravgifter eller proms. Detta står klart i strid med våra långsiktiga ekonomisk-politiska mål. Detsamma gäller i fråga om det urholkade inflationsskyddet, liksom också beträffande vissa av de föreslagna avdragsbegränsningarna och kvittningsförbuden.

Arbetsgivaravgifter är och förblir en skatt på arbetskraft, på sysselsättning, särskilt allvarliga i ett läge med stora sysselsättningsproblem. Inte mindre allvarliga är de i ett läge då det är viktigare än någonsin att sänka – inte höja – våra arbetskraftskostnader. Väljs proms – vilket ju socialdemokraterna kräver – i stället för höjda arbetsgivaravgifter, blir det fråga om en skatt – en broms på investeringarna –, i ett läge då dessa i allra högsta grad behöver stimuleras. Varken proms eller arbetsgivaravgifter lyfts av vid export. Sveriges internationella konkurrenskraft försvagas alltså i ett läge då den behöver förstärkas. Proms eller arbetsgivaravgift drabbar inte importvaror. Dessa varors konkurrenskraft gentemot svenska varor förstärks, i ett läge då svenska företags konkurrensmöjligheter på hemmamarknaden behöver öka. Svenska varor blir dyrare än andra länders, när vi bör köpa mera svenskt och mindre utländskt.

Onsdagen den
11 november 1981

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder*

Höjd arbetsgivaravgift eller höjd proms skall avräknas genom motsvarande löneåterhållsamhet, sägs det. Vissa löntagarorganisationer protesterar redan, och jag kan förstå dem. Skatteförslaget slår ju inte enhetligt över hela linjen, drabbar alltså inte hela kollektivet på samma sätt. Vissa löntagare gynnas i allra högsta grad. Andra missgynnas desto hårdare. Enskilda löntagare inom de här stora kollektiven drabbas ojämnt och orättvist. Den planering av sin ekonomi som enskilda hushåll byggt på – och skall bygga på, om de är kloka hushållare – under beaktande av gällande lagstiftning omkullkastas på det här sättet över natten.

Vi vet dessutom hur det gick i mitten av 1970-talet under Hagauppörelsernas tid, då motsvarande förhoppningar om löneanpassning restes. På två år drabbades svenska företag av kostnadsökningar på över 40 %, och vår relativa konkurrenskraft gentemot omvärlden försvagades med 25 %. Sverige förlorade marknadsandelar med omkring en femtedel – marknadsandelar som ännu inte har återhämtats. Att enbart ta risker för en upprepning av vad som då skedde är i dagens ännu mera utsatta läge oförsvarligt. Jag menar att det är ansvarslöst.

Att socialdemokraterna är beredda att ta sådana risker kan jag till nöds förstå. Hela deras ekonomiska politik under 1970-talet – både före och efter regeringsskiftet hösten 1976 – har ju som huvudinslag haft höjda skatter för våra medborgare och ökade pålagor på våra företag, allt i syfte att därmed finansiera en offentlig expansion, som vårt land definitivt inte längre har råd med.

Men mittenpartiernas brott mot de här tidigare deklARATIONERNA och de tidigare löften är för mig obegripligt. De har nu godtagit just den socialdemokratiska politik som de själva så länge hårt bekämpat – med framgång under trepartiregeringens tid. All erfarenhet från det förlutna talar för att skatteuppörelsens effekter på investeringar, lönsamhet, konkurrenskraft och sysselsättning måste bli väldigt allvarliga – likaså beträffande nyföretagande, initiativ och risktagande, för bostads- och villamarknaden samt premie- och aktieägande. Ingen kan i dag säga *hur* allvarliga följderna kommer att bli. Men ändå vågar mitten *läsa sig* för en politik som står i klar strid med allt vad vi tidigare erfarit, allt vad vi tidigare hävdat.

När man hör och ser sådant faller man lätt för frestelsen att gå tillbaka och studera mittens reaktioner år 1973 på Gunnar Strängs då aktuella s. k. skattereform. Jag citerar vad mitten den gången skrev i en gemensam motion:

”Regeringen har föreslagit att skattesänkningarna skall betalas med ökade skatter. Detta försämrar ekonomin för stora grupper. --- Att föreslå lättnader på *ett* område och ta igen detta genom ökade pålagor på *andra* områden kan vi inte acceptera.”

Man skrev också:

”Höjd löneskatt försvårar sysselsättningen, höjer kostnadsläget, skapar krav på kompensation och är allmänt prisuppdrivande. --- Inkomstök-

ningar som enbart utgör kompensation för prisökningar får inte slå igenom i ökat skatteuttag.”

Och vidare:

”Effekterna på sikt av skattejusteringen har inte belysts tillräckligt tydligt. Man bör inte studera effekterna endast ett enda år. --- En rad olika förutsättningar måste vara kända för att en realistisk bild över den enskildes eller en familjs ekonomi skall kunna tecknas.” Det hette också att allt pekar på ”att de pluseffekter som först kan uppstå för flertalet förbyts i underskott”.

Ja, så hette det då. Vad som är sanning i Berlin och Jena är bara dåligt skämt i Heidelberg. Eller på modern svensk prosa: Vad som var klokt och förnuftigt för mittenpartierna år 1973 kallas i folkpartiets Sverige år 1981 för ”moderata pajaskonster”.

Varför denna fullständiga helomvändning? Det kan ju inte vara för att marginalskatterna drastiskt sänks. Dessa är ju – även efter skatteuppgörelsen – långt högre än de var när Gunnar Sträng genomförde sin skattereform. Det måste vara rent partitaktiska bedömningar som har fått leda till att en nödvändig marginalskattereform på detta sätt förfuskats. Men det är Sveriges ekonomiska styrka som sätts på spel. Svenska folkets dom kommer att bli hård, när verklighetens klocka slår.

Herr talman! Vi moderater har krävt en sänkning av marginalskatterna. Vårt parti har före och mera envetet än andra påvisat de svenska marginalskatternas fördärvbringande konsekvenser för produktion och produktivitet, för människornas arbetsvilja, för initiativkraft och för rörligheten på arbetsmarknaden och, inte minst, för skattemoralen.

Vår kritik mot den nu aktuella uppgörelsen är därför ingalunda riktad mot en marginalskattesänkning som sådan. Den vänder sig mot att marginalskattesänkningen har fördärvats. Förslaget kommer alltför sent. Det är alltför begränsat, inte minst i jämförelse med trepartiregeringens eget förslag för ett år sedan. Och reformen kommer att urholkas redan innan den är fullt genomförd. Varje års fördröjning av denna enligt de tre partiernas samstämmiga uttalanden för knappt ett år sedan centrala reform är ett förlorat år. 1982 blir ett förlorat år, om vårt förslag till en, låt vara begränsad, marginalskattesänkning från den 1 januari nästa år avvisas av kammaren i dag eller i morgon.

Vi har självfallet varit beredda att medverka till en finansiering av en marginalskattereform. Men vi är inte beredda att nu definitivt låsa oss för hur det skall ske, och vi är inte heller beredda att överfinansiera en sådan här reform. Den är delvis självfinansierande. En del kan åstadkommas genom ytterligare besparingar på de offentliga utgifterna. Sådana åtgärder är dessutom ägnade att pressa ner automatiken på den statliga budgetens utgiftssida och drabbar inte generellt den privata konsumtionen, som redan förut är hårt pressad. Ni band er förra året för att totalfinansiera marginalskattereformen med arbetsgivaravgifter och moms, sade Rolf Wirtén här för en stund sedan. Nej, det gjorde vi inte. Låt mig påminna om följande.

Nr 23

Onsdagen den
11 november 1981

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder*

Onsdagen den
11 november 1981

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder*

I det ekonomiska handlingsprogrammet från februari fanns det inga uttalanden om att marginalskattereformen skulle finansieras genom en höjning av arbetsgivaravgifterna eller genom proms. Men i det förhandlingsunderlag som sammanställdes i mars och skickades ut till löntagarorganisationerna och socialdemokraterna fanns det med uttalanden att det andra och tredje steget i reformen skulle finansieras med en höjning av arbetsgivaravgifterna eller med proms. Då kostade reformen 5–7 miljarder kronor. Nu kostar den en bra bit över 10 miljarder. Samtidigt gjorde vi mycket bestämda reservationer beträffande promsen. Finansieringsfrågan var självfallet en del av ett helt paket. I och med att andra delar tas bort, eller förutsättningarna ändras som nu är fallet, måste givetvis också finansieringsfrågan påverkas. Vi skall inte heller glömma bort att PTK och SACO/SR vid överläggningarna med trepartiregeringen lovade att i lönesammanhang beakta marginalskattereformen *som den då såg ut*. I dag har de ju en helt annan inställning, eftersom reformen nu ser ut på ett helt annat sätt.

Alla dessa betingelser har alltså förändrats. Nu är det ju fråga om en skattechöjning och inte om en marginalskattereform där plus- och minuseffekterna tar ut varandra. Vi skall inte heller glömma bort de mycket bestämda reservationer som jag själv gjorde och som flera i regeringen var överens med mig om: att absolut bundenhet vid arbetsgivaravgifter inte kunde föreligga utan att detta måste bli beroende av den samhällsekonomiska situationen och kostnadsläget över huvud taget.

Glöm inte heller bort, Ola Ullsten, om ni händelsevis har gjort det, att regeringen vid överläggningarna efter den 26 mars uttryckligen förklarade sig inte vara bunden i finansieringshänseende. Vi angav tre alternativ: ändring av inkomstskatterna, ändring av mervärdesskatten och ändring av arbetsgivaravgifterna eller proms. Vi förklarade oss vid diskussionerna vara helt obundna. Regeringen är i vad gäller finansieringsfrågan "helt öppen för diskussion", hette det. Begränsningar i handlingsfriheten, som det träffade tvåårsavtalet mellan SAF och LO på olika sätt innebär, påminde man emellertid om.

Trepartiregeringen sade också att marginalskattereformen bör genomföras i tre steg med början nästa år, dvs. 1982. Det är angeläget, hette det. "att riksdagen redan i vår tar ställning till alla de tre stegen, så att människorna får möjlighet att anpassa sig till de nya förutsättningarna. Bl. a. kommer ju alla kalkyler för lån att förändras kraftigt. Regeringens avsikt är att förelägga riksdagen en proposition senare i vår."

Ändå tyckte Rolf Wirtén att vi gör alltför stor affär av mittens löftesbrott. Jag tycker att han skall sluta att hymla.

Även då det gäller avdragen har man försökt göra stor sak av att vi moderater förklarat oss villiga att se över avdragen. Rolf Wirtén gjorde gällande att vi hade bundit oss för en lösning liknande den som nu föreslagits. Så är ingalunda fallet! Men vi har varit överens om att orimliga effekter av avdragssystemet bör undanröjas.

Vi hävdar nu – lika bestämt som trepartiregeringen och dess talesmän för

mindre än ett år sedan – att avdragskarusellen bäst angrips genom själva sänkningen av marginalskatterna. Därmed förlorar avdragen det mesta av sitt värde. Räntekänsligheten ökar.

Vi har inte heller bundit oss i tidshänseende, och vi har understrukt vikten av att vallöften infrias. En avdragsreform skall vara rättvis, inte gynna främst höginkomsttagare samt inte bryta sönder symmetrin i skattesystemet. Den skall inte heller bryta mot den grundläggande principen "skatt efter bärkraft". Vårt skattesystem är faktiskt redan nu tillräckligt söndertrasat.

Att utreda olika möjligheter innebär självfallet ingen lösning. Det förklarade ju trepartiregeringen själv så tydligt man kan göra det. Regeringen sade: Regeringen vill betona att även andra modeller skall studeras och att anpassning så långt möjligt bör ske till nuvarande skatteadministrativa system, liksom också att krav på rättssäkerhet måste ställas på skattesystemet. Det bör understrykas att regeringen "inte på förhand binder sig för att den skisserade avdragsbegränsningen kan genomföras". Ingen är betjänt av "att nya regler om avdragsbegränsningar införs som skapar flera nya problem än de löser".

Regeringen var inte bunden, vi var inte bundna. Varför då, som man gör i dag, påstå att vi har bundit oss? Det är nonsens.

Jag skulle vilja ge framför allt herrarna från folkpartiet – eftersom de har deltagit i debatten här i dag – ett gott råd: Sluta upp att försöka göra stor sak av att vi skulle ha gått med på det ena eller andra i den här skatteuppgörelsen! Det är verkligheten som skall tala sitt tydliga språk. Vi har inte godtagit skatteuppgörelsen med socialdemokraterna – och jag syftar nu i första hand på den som gjordes i våras. Därför kunde vi inte sitta kvar i regeringen. Jag tycker det borde vara nog sagt om det.

Vi accepterar inte den nu definitiva skatteuppgörelsen lika litet som vi accepterade den preliminära i våras. Det vet Ola Ullsten, och det vet Rolf Wirtén. Han ville inte tro mig när jag talade om detta för honom innan han gjorde upp den där natten. Han tycks inte tro mig nu heller. Drömmarna om att vi skulle acceptera vissa delar av skatteuppgörelsen tycker jag att han skall sluta framföra. De saknar helt verklighetsförankring!

Sanningen är den att den här skatteuppgörelsen enligt vår mening innebär att man inte längre kan driva en konsekvent och hållbar ekonomisk politik på sikt. Nu sitter mitten på två stolar. Man bedriver ena halvan av sin ekonomiska politik med oss moderater och den andra halvan med socialdemokraterna. I längden kommer det inte att gå.

Man tycks vilja bortse från att inkomsttagare som har stora ränteutgifter, exempelvis för lån i egnahem, får mindre utbyte av en marginalskattesänkning än vad de inkomsttagare får som inte behövt låna och därför inte har några motsvarande ränteutgifter. De relativa boendekostnaderna ökar för de förstnämnda – inte för de sistnämnda. De förstnämnda får mindre över för annan konsumtion. De sistnämnda får mer över för konsumtion. Och ovanpå detta skall de förstnämnda beskattas för inkomster som de inte har! Skattebetalare som har förmånen att inte behöva vara skuldbelastade gör en

Onsdagen den
11 november 1981

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder*

dubbel vinst i förhållande till den gäldtyngde. Alla inkomsttagare får dessutom vara med att betala det hela genom att inflationskyddet i skatteskalorna urholkas och genom att totalfinansieringens effekter till sist slås ut på alla skattebetalare. Antingen i form av lägre löner eller högre priser. Eller bådadera. Samt dessutom, i värsta fall, genom högre inflation och ökad arbetslöshet.

Det är "bara 40 000" som förlorar på reformen, sägs det. Detta är inte sant. Fram till 1985 kommer sannolikt majoriteten av skattebetalarna att drabbas. Men även om så inte skulle vara fallet, om det alltså bara är 40 000 som skulle drabbas, reagerar jag personligen starkt mot det slags matematik som används vid bedömningen av vad som är rättvist och rimligt.

En orättvis åtgärd blir, Ola Ullsten, inte mindre orättvis därför att den drabbar ett begränsat antal människor. Den blir inte mera rättvis därför att en majoritet vinner på den. En rättsstat, en liberal rättsstat, måste förutsätta att alla skall behandlas lika och att medborgarna kan lita på statens utfästelser. De enskilda hushållen är helt enkelt skyldiga sig själva och sina familjer att anpassa sin ekonomi efter de regler som gäller. De har rätt att räkna med att lagar och författningar inte skall ändras över natten – den må vara mer eller mindre underbar. Och de har rätt att räkna med att inte genom majoritetsbeslut i riksdagen få sin ekonomi undergrävd eller göra stora förmögenhetsförluster.

Den avdragsmodell som de tre partierna har enats om är en uppfinning av den dåvarande norske finansministern Per Kleppe. Den fördes fram av norska socialdemokrater. Dessa har vid närmare granskning funnit att förslagets konsekvenser var så oförnuftiga och orimliga att modellen skrotades. I Sverige har inte bara socialdemokraterna utan också två borgerliga partier ställt sig bakom vad norska socialdemokrater inte ville driva.

Sammanfattningsvis, herr talman: Skatteuppgörelsen innebär att marginals-kattereformen förlorar den betydelse den borde ha med hänsyn till vår samhällsekonomi. På så gott som varje punkt innebär den en återgång till den skattepolitik som vi hade i vårt land före regeringsskiftet 1976. Vi kan med bitterhet konstatera vilka följder den fick för vårt lands ekonomi. Nu vrids klockan tillbaka. Skatter och pålagor ökar inte bara på medborgarna utan också på våra företag. Bostadsbyggande och bostadsägande hotas, sysselsättningen i byggbranschen och sysselsättningen över huvud taget likaså. Människornas valfrihet i boende och deras respekt för lagstiftarnas moral påverkas negativt, nyföretagande, initiativ och risktagande likaså. Och, än en gång, marginals-kattereformen – ett av de viktigaste inslagen i trepartiregeringens handlingsprogram i vintras, som inte minst Ola Ullsten tappert kämpade för vid överläggningarna i slutet av januari och början av februari – får inte de betydelsefulla verkningar vi alla hade räknat med. Den blir i stort sett på sikt ett slag i luften.

Generellt sett – och det är kanske det allra viktigaste – står vi inför risken att ett av de två målen för den långsiktiga saneringsstrategin, dvs. den

utbudsstimulerande effekten, inte uppnås. De arbetsinsatser som vi har räknat med och den utbyggnad av vår produktionsapparat som vi har hoppats på kommer inte till stånd i önskad utsträckning. Vår konkurrenskraft i förhållande till omvärlden kommer inte att förstärkas utan försvagas.

Vi moderater kommer därför att fortsätta att verka för en verklig marginalskattereform och på sikt också för sänkt skattebelastning. Det kan inte rimligen betraktas som "ansvarslöst", vilket vår budgetminister har påstått, att som ett långsiktigt mål sträva efter att komma ner till ett skattetryck motsvarande det som förekommer hos våra konkurrentländer inte bara här uppe i Norden, där den högsta marginalskattesatsen är 71 %, utan också runt om ute i världen, där marginalskattetaket är mycket lägre än det är här uppe i Norden. Skattesystemet måste utformas så att både arbetsvilja och sparande stimuleras. Sverige behöver bådadera.

Det är klart att den grundsynen måste prägla politiken också på andra områden – arbetsmarknadspolitiken, näringspolitiken, utbildningspolitiken, bostadspolitiken och energipolitiken. Begreppet "offensiv" har alla partier tagit i sin mun. Det får inte missbrukas, därför att Sverige behöver en offensiv politik, om vi skall kunna lösa våra krisproblem.

Vi måste dra slutsatser av tidigare erfarenheter och undvika gjorda misstag, pröva nya vägar, skapa arbetslust och optimism. Vi måste göra målmedvetna insatser för att gå igenom hela den statliga budgeten och steg för steg pressa ner ett budgetunderskott som framtvingar en reglerad kreditmarknad, ett högt ränteläge och ökad obalans gentemot omvärlden.

Vi måste, kort sagt, hävda *båda* de mål som vi i trepartiregeringen uppställde för den ekonomiska politiken. Vi måste rätta munnen efter matsäcken men samtidigt göra matsäcken större.

Så, herr talman, till sist några ord om Olof Palmes anförande. Jag sade "några ord", för det behövs inte många.

Hans beskrivning av vad som hänt under de gångna åren var ju i dag precis lika osann och verklighetsfrämmande som den har varit i liknande debatter som vi har haft här i det förflutna: De borgerliga är ansvarslösa och okunniga. Socialdemokraterna är ansvarsmedvetna och kunniga. De borgerliga gör allting fel. Socialdemokraterna gör allting rätt.

Det enda som är logiskt i det resonemanget är att socialdemokraterna konsekvent har fungerat här i riksdagen som något slags Motvalls karing. Då restriktiv politik har varit nödvändig, har socialdemokraterna förordat expansiv politik. Då expansiv politik har varit önskvärd, har socialdemokraterna krävt restriktiv politik. Alltid tvärtemot – och inte bara tvärtemot vad regeringen har föreslagit utan också tvärtemot vad OECD och andra experter har sagt och tyckt och menat vara riktigt och tvärtemot den ekonomiska verklighet i vilken vi har levat.

Det är precis samma sak i dag som det har varit hela tiden, fullt konsekvent i all sin inkonsekvens.

Olof Palme sade ungefär så här i slutet av sitt anförande: Vi socialdemo-

krater står för en annan ekonomisk politik. Det har ni alltid gjort – alltid en annan. I fråga om det längre perspektivet, sade Olof Palme, har vi det helhetsprogram som nu krävs, den samlade syn på landets ekonomiska problem som de borgerliga partierna saknar.

Jag tycker att Rolf Wirtén för en stund sedan gav en rätt effektiv redovisning av socialdemokraternas på motsägelse efter motsägelse uppbyggda politik. Jag kan delvis upprepa vad han sade, och jag kan komplettera det. Den socialdemokratiska politiken innebär följande:

1. Socialdemokraterna vill ha högre skatter, när Sverige behöver lägre skatter.
2. Socialdemokraterna vill ha offentlig expansion, när Sverige lider av att ha en alltför stor offentlig sektor.
3. Socialdemokraterna säger sig vilja minska underskotten i både bytesbalans och budget, men i krisprogrammet heter det att underskotten först måste öka. I riksdagen säger man därför nej till alla besparingar.
4. Socialdemokraterna vill öka industrins investeringar men föreslår löntagarfonder, som skrämmer företagen bort från investeringar, och föreslår införande av en proms dvs. en skatt just på investeringar.
5. Man säger att man vill öka lönsamheten i företagen, men man föreslår vinstindragningar, talar om övervinster och vill ha ökade pålagor på företagen.
6. Man säger sig vilja ha fri handel men manipulerar så gott man kan med den handel som finns.

Var finns, Olof Palme, de raka linjerna i det här? Var finns logiken? Var finns konsekvenserna? Och sist men inte minst: Var finns ansvarsmedvetandet och ansvarskänslan för Sveriges ekonomi, för Sveriges folk och för sysselsättningen, det som Olof Palme så helhjärtat och varmhjärtat talar för?

Anf. 58 Utrikesministern OLA ULLSTEN:

Herr talman! Det formliga fälttåg som moderaterna, fortfarande anförda av kapten Bohman, för mot regeringens skattepolitik är faktiskt – det förtjänar kanske att upplysas om detta – ett fälttåg mot den mest omfattande skattereform som någonsin presenterats och som har en sänkning av marginalskatterna till 50 % och där omkring för närmare 95 % av alla heltidsarbetande skattebetalare som slutpunkt. Det är om denna skattereform Gösta Bohman har talat.

Jag tycker faktiskt att det är mycket märkligt, för att uttrycka mig försiktigt, att det är just moderaterna som angriper denna skattereform och gör det med ett sådant ursinne att de nästan tappar kontrollen över både röstläge och argument.

Till det märkliga hör också att Gösta Bohman fullständigt tycks ha glömt bort praktiskt taget allt som vi diskuterade om i trepartiregeringen när det gällde riktlinjerna för den här skattereformen. Vad gäller indexsystemet – det skulle vara ett av våra svek att vi har övergett det – sade man i regeringens

promemoria från den 26 mars att regeringen håller öppet för en annan teknik att inflationsskydda skatteskalorna. Det är också precis det man nu gör. Man gör en tillfällig ändring av indexsystemet under en övergångstid, då inkomstskatten ändå kommer att sänkas för samtliga skattebetalare. Trepartiregeringen var överens om att en sådan justering skulle kunna göras, bl. a. med hänsyn till att vi för en tid hade att räkna med att reallönerna skulle kunna komma att utveckla sig negativt i jämförelse med prisutvecklingen.

Vi har nu också infört en avdragsreform i skattesystemet som moderaterna har fört ett väldigt liv om. Men också om att en sådan reform vore önskvärd var vi faktiskt överens i trepartiregeringen, Gösta Bohman. Får jag citera ur samma promemoria som nyss: den var det grunddokument utifrån vilket vi förde förhandlingarna med socialdemokraterna, från början med alla tre regeringspartierna närvarande:

”Regeringen är beredd att som ett led i en uppgörelse om en marginal-skattereform satsa nödvändiga utredningsresurser på att snabbt belysa möjligheterna att genomföra en förturslösning med den inriktning som angivits. I bilaga 3 skisseras en tänkbar modell för en sådan avdragsbegränsning som bör kunna prövas – –. Det bör understrykas, att regeringen inte på förhand binder sig för att skisserade avdragsbegränsningar kan genomföras” – dvs. i precis den form som det handlade om.

Det är ju ljusår mellan denna öppna attityd till en avdragsreform och de fullständiga skräckmålningar moderaterna nu ägnar sig åt när det gäller den avdragsreform som till sist faktiskt har överenskommits mellan regeringspartierna och socialdemokraterna.

Jag skulle vilja fråga Gösta Bohman, för att komma över från den här exercisen om vem som sade vad när och till saken: Vad är det för fel att sätta stopp för den raska marsch in i en låneekonomi som det gamla skattesystemet innebär? Summan av underskottsavdragen har sedan början av 1970-talet ökat från ett par miljarder kronor till över 22 miljarder kronor f. n., dvs. till ett belopp som nästan motsvarar allt som vi tar in i form av statlig inkomstskatt. Reformen innebär inte, som ni kunde säga innan ni tvingades belägga era påståenden med hjälp av fakta om den reform som debatten handlade om, att vanliga småhusägare i vanliga inkomstlägen skulle tvingas från gård och grund och att villamarknaden skulle råka ut för rena katastrofen. Praktiskt taget alla villaägare tjänar på den här skattereformen, Gösta Bohman. Övergångsvis får några få ofrånkomligen känna av vissa verkningar, nämligen de som har mycket dyra hus och mycket stora inkomster och naturligtvis också de som med hjälp av det gamla skattesystemet kunde vältra över hela sin del av skattebördan på andra, dvs. de s. k. nolltaxerarna.

Skall vi, Gösta Bohman, tolka det så att vad som skiljer er skattepolitik från folkpartiets är att ni i första hand vill slå vakt om dessa grupper, att det var det som hela skattereformen i er tappning syftade till? Skall vi vidare, för att knyta an till diskussionen om effekterna på villamarknaden och boendekostnaderna, tolka er bostadspolitik så, att det inte alls är de rimliga

boendekostnaderna i sig som ni värnar om utan bara om boendekostnaderna för dem som har tillräckligt höga inkomster och som inte får berövas möjligheten att vältra över dessa på andra med hjälp av ett oförändrat avdragssystem? Skall vi dessutom, Gösta Bohman, tolka er allmänna inställning till ekonomisk politik som så att det inte spelar någon som helst roll att de som är beroende av pensioner, bostadstillägg, livsmedelssubventioner och andra stödformer får förutsättningarna för sin ekonomi ändrade, medan det däremot är djupt orättfärdigt om de som har höga inkomster och kan dra nytta av kombinationen en progressiv skatteskala och ett generöst avdragssystem får sina förutsättningar ändrade?

Vad innebär er djupa indignation mot att skattereformen skall finansieras t. ex. genom någon form av arbetsgivaravgifter? Också det var vi ju faktiskt överens om i trepartiregeringen. Jag läser fortfarande ur samma promemoria, där det står att "finansieringen för de följande åren (1983 och 1984) förutsätts komma att täckas genom höjd arbetsgivaravgift eller någon vidare form av produktionsfaktorsbeskattning". Längre fram i promemorian står det så här:

"Om remissbehandlingen av bruttoskattekommitténs betänkande visar att kommittén lyckats ge promsen en utformning som kan tillämpas med kort varsel är regeringen därför beredd att hålla möjligheten öppen att låta denna finansieringsmöjlighet ingå i skattereformen för åren 1983 och 1984."

Det är alltså en text som Gösta Bohman har skrivit under. Det finns inget som helst psykologiskt och politiskt samband mellan denna text och det fullständiga raseri av indignation som Gösta Bohman och andra moderater f. n. vräker över folkpartister och centerpartister för att vi alls överväger tanken på att denna reform eventuellt skall finansieras med arbetsgivaravgifter.

Jag tycker dessutom att det är på sin plats att moderaterna ger oss besked om hur man egentligen har tänkt sig att detta räknestycke skall gå ihop. Enligt moderaterna skall vi nu genomföra den skattereform som regeringen och socialdemokraterna har kommit överens om och som kostar ca 10 miljarder kronor – utan att finansiera den. Ovanpå detta skall vi, enligt moderaterna, genomföra en skattereform som skulle kosta 75 miljarder ytterligare. Förmodligen skall inte heller den finansieras på något sätt. Samtidigt skall vi, under samma tid, banta bort ett budgetunderskott på 75 miljarder kronor. Då vill jag fråga Gösta Bohman: Varifrån skall alla dessa resurser komma? Vilka olika områden i den statliga verksamheten har ni tänkt göra rent hus med för att få detta räknestycke att gå ihop?

Anf. 59 OLOF PALME (s) replik:

Herr talman! Jag känner en viss tveksamhet om huruvida jag bör lägga mig i detta intressanta meningsutbyte eller inte. Men man frågar sig: Var finns centerpartiet? Herr statsrådet Boo kanske vill lämna ett bidrag till den här debatten genom att tala om hur ni ser på skattepolitiken – det är ju vettigt. Av det regeringsbärande partiets närvaro ser man inte ens periskopet – det är även annan här än herr Bohman.

Nå, min replik är framför allt riktad till Gösta Bohman, som för att vara en panelhona i skattedebatten flaxar på ganska bra. Det var förskräckliga angrepp han riktade mot folkpartister och centerpartister och mot oss. Herr Bohman sade att vi borde ha litet lägre skatter i landet. Men herr Bohman är ju en landets mest framstående skattechöjare: under hans tid som ekonomiminister höjdes ett femtiotal skatter i landet, och det samlade skattetrycket gick upp bit för bit under hans tid som ekonomiminister. Likväl efterlämnade Gösta Bohman ett budgetunderskott på 75–80 miljarder kronor – en ökning från 3. Trots att han höjde skatten bit för bit och i många olika varianter efterlämnar han detta gigantiska budgetunderskott.

Vad har det lett till? Jo, det har lett till inflation, till att vår inflationstakt blev högre än den blev i andra länder och till försämrad konkurrenskraft, och det ledde till den ständigt växande utlandsupplåningen. Nästa år skall vi enligt konjunkturinstitutet låna 19 miljarder kronor i utlandet – dvs. underskottet i bytesbalansen beräknas bli 19 miljarder kronor – och därav är nära 14 miljarder ränta på utlandslånen. 14 miljarder är ränta på de utlandslån som i allt väsentligt har tillkommit under Gösta Bohmans tid som ekonomiminister. Tala om Motvalls käring! Jag är stolt över att vi har gjort så gott vi kunnat för att streta emot den utveckling som inneburit ett budgetunderskott på 80 miljarder kronor, att vi har gjort så gott vi kunnat för att streta emot en utlandsupplåning som innebär att vi nu skall betala nära 14 miljarder kronor i räntor. Det är betydligt mer än hela den svenska bilexporten. Och så står Gösta Bohman här och talar som om det här vore någonting väldigt framgångsrikt och att man skall sänka skatten. Hade ni haft lite större finansiell ansvarskänsla under den tid då ni hade ansvaret, då hade vi inte befunnit oss i den här situationen. När ni hade det ansvaret och åstadkom den situationen skall ni nu inte gnälla på andra.

Sedan kan jag inte underlåta att fråga om det här med besparingar. Fru Friggebo hade en ganska effektiv omgång med herr Tobisson i ett helt anförande. Och sällan har så få fått så många ord med på vägen som avdragsproffsen beskars av herr Bohman. De 1,4 miljarder kronor som man drar in på avdragsbegränsningen skall jämföras med de 2,1 miljarder kronor i besparingar som ni vill göra på räntebidrag för bostäder nästa år, vilket skulle innebära 325 kr. i ökad hyra per månad för de flesta enligt fru Friggebo – och jag tror henne. Är det det ni vill åstadkomma? Är det de 17 000 kronorna i ert eget program i ökad kostnad för eget hem som ni vill ha?

Nu står ni här båda två. Jag vill gärna hitta på någonting som ni kunde vara sams om. Det ni kunde vara sams om vore att tala om vilka utgifter ni skall skära i. Här har vi 12 miljarder kronor i utgiftsnedskärningar, och här har vi herr Ullsten och herr Bohman. Lämna oss – gärna i hemlighet, men annars inför alla kammarens ledamöter – var sin lista, så får vi väl bedöma dem. Gunnar Sträng avslöjade aldrig sin budgets innehåll, säger ni. Nej visst, men han var ju heller aldrig så tokig att han talade om att vi skulle spara 12 miljarder eller skära ner 12 miljarder på utgifterna, så han slapp att få sådana frågor. Ni har bjudit på det. Tala nu om: Är det herr Bohmans lista som herr

Wirtén har som arbetsexemplar, har herr Bohman fått några löften om att det verkligen skall vara 12 miljarder, eller är det bara någonting som ni gör nu för att det skall se vackert ut men som ni sedan snällt och beskedligt viker er för i januari, för att återigen få vara med och bidra till det ekonomiska förfallet i landet?

Berätta, berätta, herrar Bohman och Ullsten! Säkert är många – inte bara medlemmar av kammaren – intresserade av att få svar.

Anf. 60 STIG JOSEFSON (c) replik:

Herr talman! Olof Palme ställde frågan var centern står när det gäller skatteuppgörelsen. Jag tycker att den frågan är onödigt att ställa.

Anf. 61 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får crinra om att repliken var begärd på Gösta Bohmans anförande.

Anf. 62 STIG JOSEFSON (c) replik:

Jag ber, herr talman, om ursäkt. Herr Bohman är mycket upprörd över det skatteförslag som här har lagts fram. Jag måste då ställa frågan: Vad är orsaken till detta? I varje fall förslaget om en marginalskattesänkning har mycket stor likhet med det förslag som presenterades av trepartiregeringen. Jag hade förstätt kritiken, om han hade varit kritisk mot det som skiljer, nämligen underskottsavdraget. Men här kritiserar herr Bohman hela uppgörelsen, och det förvånar mig att han inte accepterar den bit som han ändå i många år har krävt att man skall genomföra.

Man kan konstatera att det är betydligt lättare att tala om en marginalskattesänkning än att genomföra den. Vid genomförandet uppkommer också frågan hur det hela skall finansieras. Det är på denna punkt som kritiken i dag är mycket hård.

Jag vill gärna fråga vad det egentligen är som herr Bohman är så upprörd över. Är anledningen att man går längre ner i inkomslägena när det gäller skattelättnader? Eller är det att man ändrar brytpunkten 12 000 kr. nedåt i förhållande till den nivå som tidigare diskuterades – från 115 000 till 102 500? Är anledningen kostnaderna, som herr Bohman också kritiserar? Skall man gå ännu högre med brytpunkten blir också kostnaderna mycket större. Detta gör att jag är förvånad över den våldsamma kritik som här riktats mot trepartiförslaget.

Jag begärde framför allt ordet därför att herr Bohman sade att man kan betrakta 1982 som ett förlorat år, om inte moderaternas förslag till inkomstskatteskalor för 1982 blir bifallet. Jag måste säga att det är ett förvånansvärt uttalande. Jag har redan tidigare i debatten sagt att skillnaden mellan regeringens förslag och det förslag som moderaterna lägger fram i reservationen är en skattelättnad på 40 kr. vid en inkomst på 60 000 kr. och en skattelättnad på 288 kr. för en person med en inkomst på 90 000 kr. Men för en person som har en inkomst på 200 000 kr. innebär skillnaden en

skattelättnad på 4 692 kr. Är det detta som gör att herr Bohman kan anse att 1982 blir ett förlorat år?

Nr 23

Onsdagen den
11 november 1981

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder*

Anf. 63 GÖSTA BOHMAN (m) replik:

Herr talman! Jag kan så innerligt väl förstå Olof Palmes tveksamhet inför att gå upp i detta replikskifte. Han är ju i allra högsta grad part i målet. Han står ju som segrare. Det är egentligen bara kransen kring hans äne som saknas. Han har fått igenom en socialdemokratisk skattepolitik. Med ledsnad vill jag påminna om följande ord ur Arbetet den 25 april:

”Feldt väcker Palme på natten: – De säger ja till alltihop!

– De köper allt! Wirtén går med på vad jag än säger! Med de upphetsade orden väckte Kjell-Olof Feldt sin partiledare Olof Palme kl. 01.30 natten till i går. Kl. 03.00 väcktes Palme igen, av en ännu mer exalterad Feldt:

– Herregud, nu säger han ja och amen till och med till att avskaffa indexregleringen!”

Det är inte att undra på att Olof Palme, som nu har fulländat den cirkus som började den 25 april, är stolt och står här och ironiserar. Gör gärna det, det är bara klädsamt – ibland. Men kom inte och påstå att vi hade världsrekord i skattehöjningar. Titta på vad som hände under 1970-talet, hur skatterna höjdes från Gunnar Strängs reform fram till 1976. Därefter låg de statliga skatterna i stort sett stilla. Kommunerna höjde sina skatter, det erkänns. Men jag är faktiskt inte kommunalman. Och det var inte lätt att mot en kompakt majoritet här i riksdagen, som gick emot alla förslag, få ordning på kommunerna.

”Ni efterlämnar”, säger Olof Palme – och jag känner igen det, för så låter det alltid –, ”gigantiska budgetunderskott”. Samtidigt får vi skäll för att vi driver sparsamhetspolitik, för att vi vill minska de statliga utgifterna. Hur vill Olof Palme egentligen ha det? Hur skulle det ha varit om socialdemokraterna hade fått igenom alla sina förslag under den här tiden? Man kan inte rida på två hästar på en gång. Även om man är avsutten ryttmästare eller avsutten löjtnant i kavalleriets reserv kan man inte rida på två hästar på en gång – om man inte är väldigt hjulbent, och det vill jag inte påstå att Olof Palme är. Men han får bestämma sig. Säg då: Det var hedervärt av er att försöka åstadkomma alla dessa besparingar, för det skulle leda till att vi fick ner budgetunderskottet och fick bort automatiken i utgifterna. Men i stället rider han på bägge hästarna på en gång och skäller på oss både för att vi fick ett stort budgetunderskott och för påstådda skattehöjningar.

Vad har ni själva gjort? ”Jag är”, sade Olof Palme, om jag inte antecknade fel. ”stolt över att vi har gjort så gott vi kan”. Kan ni inte mera? Då tycker jag inte att ni skall vara stolta. Ni har ju tvärtom spätt på under hela den här tiden. Hur skulle det ha sett ut i vår ekonomi om ni hade fått igenom alla de förslag som ni har fört fram i riksdagen under de här gångna åren? Det skulle ha blivit ett fantastiskt stilleben.

Jag vill egentligen inte vara exotisk, men jag kan väl få vara det nu. Jag medger att det är litet långsökt, så slipper Olof Palme säga det själv. Jag har

framför mig ett citat av Olof Palme, och jag skall läsa upp det med anledning av Birgit Friggebos gästspel här i dag. Det är gammalt, från slutet av 1950-talet, och Olof Palme var ung och frisk och fräsch – fräschare än de flesta. Han sade så här: Det är inte alldeles säkert att alla direkta och indirekta subventioner, som i stor utsträckning inspirerades av ett samhälle som såg ganska annorlunda ut än det nuvarande, är viktigare en dag än de reformer som ännu inte genomförts. Hur är det exempelvis med bostadssubventionerna, som under nuvarande budget uppgår till 500 milj. kr.? Och hur är det med livsmedelssubventionerna på ungefär 300 milj. kr.? Är det alldeles säkert att dessa indirekta subventioner är viktigare utifrån en socialistisk samhällssyn än alla de reformer som vi skulle kunna genomföra om dessa subventioner skars ner?

Det var rätt förnuftiga ord som Olof Palme förde fram då. Varför är Olof Palme inte lika förnuftig nu, när bostadssubventionerna ligger i storleksordningen 8 miljarder kronor eller något sådant och när vi verkligen behöver spara? På den tid som det här var fråga om hade Sverige en bättre ekonomi, och då var det inte lika nödvändigt. Men somliga blir ju klokare med åren. Andra blir mindre kloka med åren. Jag lämnar åt fantasin att dra slutsatser.

Jag har tyvärr inte så många minuter att ägna åt Ola Ullsten. Jag skulle bara vilja ge honom ett vänligt råd: Kopiera inte Olof Palmes sätt att slå omkring sig med militära termer! Det är inte särskilt tilltalande. Jag vet inte om Ola Ullsten var korpral, konstapel, furir eller något sådant, men jag skulle aldrig drömma om att använda sådana titlar som ett indirekt tillhygge i debatten. Det är så onödigt att dra ner debatten på den nivån.

Vad vi nu diskuterar är inte den i historiskt perspektiv mest omfattande skatteomläggning som Sverige har genomfört. Vad vi nu diskuterar är förhållandet mellan den skatteomläggning som vi var överens om i trepartiregeringen, som var en väldigt bra skatteomläggning, som skulle få fart på svensk ekonomi och som Ola Ullsten med mycket energi försökte driva fram, och det resultat som vi nu kan konstatera efter "den underbara natten". Det är en skärande dissonans mellan den skatteomläggning vi var överens om i trepartiregeringen och – den halmhatt, höll jag på att säga, förlåt mig! – det halvdana paket som vi nu har att diskutera. Jag tycker att Ola Ullsten skulle hålla sig för god för att gå ut med flygblad och affischer av det här slaget, där man talar om "fakta om din nya skatt", utan att nämna ett enda ord om att man avskaffar indexregleringen åtminstone till hälften och utan att nämna ett enda ord om att skatteomläggningen skall överfinansieras med en proms eller arbetsgivaravgift. Det är inte hederligt.

Anf. 64 Utrikesministern OLA ULLSTEN:

Herr talman! Varenda bokstav, vartenda ord i det flygblad som Gösta Bohman viftade med här är korrekt. Det kan jag stå för.

Får jag f. ö. upplysa Gösta Bohman och kammaren om att jag bara blev vicekorpral. Jag har aldrig använt militära termer i någon förklenande

mening. Inte heller menar jag att på något sätt vara spydig när jag använder titeln kapten om någon människa – jag trodde det var en fin titel. Jag brukar inte heller mena att vara spydig när jag använder ordet konservativ om dem som jag tror är konservativa, men även detta tycks ibland uppfattas som spydigheter, så jag får väl sluta med det också.

När jag nu, herr talman, om än något motvilligt ändå har fått ordet av er och vi är inne på avdelningen tillmälen, så låt mig säga apropå det som Gösta Bohman sade först, att man inte skall använda formuleringar som pajaskonster, att det har jag heller aldrig gjort. Jag beklagar att det stod så i ett manuskript, men jag läste aldrig upp det, vilket de ca 500 närvarande åhörarna kan tala om för Gösta Bohman. Får jag också ge Gösta Bohman en chans att leva upp till sitt rykte som renlevnadsman i det här avscendet och be att han tar avstånd från följande citat, som jag hämtat direkt ur manuskriptet till ett tal som såvitt jag förstår också när det gäller denna mening faktiskt blev uppläst inför auditoriet: "Kanske är det det sjuka samvetet hos knarkliberalerna och porrliberalerna från 60-talet som talar."

Så sade Gösta Bohman inför sin partistämman. Det var den karakteristiken han gav av de folkpartister han säger sig så gärna vilja samarbeta med. Men det var kanske ett förfluget yttrande, som Gösta Bohman gärna tar avstånd från, och då finns det som sagt möjlighet att göra det här.

Gösta Bohman citerade vidare en socialdemokratisk tidning för att bevisa att det är en socialdemokratisk skattepolitik vi för. Låt mig för att visa hur omöjligt det är att använda den sortens citat för att bevisa någonting över huvud taget citera en annan socialdemokratisk tidning, nämligen Stockholms-Tidningen, som skrev följande efter det att skattereformen hade presenterats:

"Det är förmodligen också en del socialdemokrater, som förvånat – och kanske indignerat – konstaterar att skattesänkningarna blir mycket stora även högt upp i inkomstskikten.

Det stämmer inte riktigt med den vanliga socialdemokratiska retoriken i skattefrågan, men det är en nyttig anpassning till skattefrågans realiteter."

Jag tycker det ligger mycket i det som sades i den ledaren.

Herr talman! Låt mig till sist – jag lovar att fatta mig kort – säga ytterligare några ord till Gösta Bohman. Jag beklagar att jag återigen ger mig in på militära termer. Man får inte herida två hästar samtidigt, säger Gösta Bohman. Men det är faktiskt exakt det jag tycker att moderaterna gör, med ett klumpigt artisteri dessutom.

Först far de land och rike omkring och skrämmer villaägare och småhusägare för de oändliga konsekvenser som skall drabba dem med anledning av regeringens och socialdemokraternas skattereform. Den skattereformen innebär att man begränsar avdragsomfattningen när det gäller dem som har underskott på sina småhus med ungefär 600 milj. kr. Samtidigt föreslår moderaterna inför denna riksdag att man skall spara 2,5 miljarder kronor på den garanterade räntan, vilket innebär att man, som

Birgit Friggebo kunde visa tidigare i debatten, när den reformen är genomförd skulle komma att höja kostnaden för ett vanligt småhus med 17 000 kr. för alla småhusägare och att en 3-rummare skulle komma att bli 20 000 kr. dyrare. Får jag till det lägga att medan de 600 milj. kr. som vi så att säga drar in på avdragssidan skall fördelas över tre år – det blir alltså 200 milj. kr. varje år – så skall det här "hugget" på 2,5 miljarder genomföras under nästa budgetår, utan någon som helst hänsyn till de helt ödesdigra konsekvenser som detta får för människors möjligheter att bo kvar i sina bostäder, oavsett om de bor i våningar eller i småhus.

Får jag till sist också visa hur man från den moderata kanten, där man på något sätt ändå försöker göra anspråk på att företräda en litet högre moral än vad alla andra gör, rider på två hästar också när det gäller finansieringen av skattereformen. I den promemoria som jag tidigare citerade och som jag inte skall citera nu igen görs det fullständigt klart från den trepartiregering i vilken moderaterna ingick att man skulle finansiera en skattereform. Nu menar moderaterna att en finansierad skatteomläggning är ett svek, inte bara mot trepartiregeringens skattepolitik utan mot hela dess ekonomiska politik. Tala om att försöka att rida på två hästar samtidigt!

Anf. 65 OLOF PALME (s) replik:

Herr talman! Herr Bohman grävde djupt i citatsäcken. Han citerade en artikel av mig från 1955. Jag minns den mycket väl. Jag skrev då att jag är beredd att minska på livsmedelssubventioner och bostadssubventioner för att få chansen att göra någonting åt mentalvården, utbildningspolitiken och arbetsmarknadsutbildningen. Och det var ungefär vad vi gjorde. Men aldrig skulle jag kunna drömma om att ge mig på bostadsbidragen för de sämst ställda för att skydda nolltaxerare och avdragsproffs. Det är ju det som moderaterna i realiteten vill göra.

Sedan blev det så fasligt militärt här. Jag vill som en aforism säga att det kanske ändå är bättre med en avsuttan ryttmästare, som t. o. m. kan rida på två hästar, än en ännu inte påsuttan artillerikapten, som inte kravlat sig upp på någon pålle eller något annat fordon.

Det är bättre att föra en djärv och offensiv politik, som försöker lösa alla landets problem, än att försöka lösa dem genom åtgärder som drabbar de sämst ställda.

Bland alla överorden här i debatten mellan folkpartiet och moderaterna, som ju ändå handlar om de välbeställdas skattebekymmer, har jag trots alla frågor icke fått höra ett ord om vad ni skall göra åt ungdomsarbetslösheten och icke ett ord om vad alla de gigantiska nedskärningar på 12 miljarder som ni säger att ni skall göra kommer att bestå i. Jag har frågat om detta fem, sex eller sju gånger, men jag har icke fått något svar.

Herr talman! För att återföra denna debatt från alla sväverierna med hästar till den svenska verkligheten vill jag sluta med att citera ett brev från Lena Karlsson i Oskarshamn, som jag hittade när jag var på väg upp till denna replik. Hon skriver så här:

”Jag är en tjej som är 23 år gammal. 1974 flyttade jag från Öland efter nioårig grundskola till Oskarshamn. Jag har jobbat på LM Ericsson sedan dess. Anledningen till att jag skriver till dej är att få berätta hur fruktansvärt ställda vi är i Oskarshamn. I måndags fick vi besked om att 125 människor kommer att varslas om uppsägning, 115 arbetare och 10 tjänstemän. Det beskedet kom som en chock för oss alla, även om man annat så vill man inte tro när LM är ett vinstföretag. Bara i år beräknas LM göra en vinst med en miljard. --- 1976 fick vi en borgerlig regering (tyvärr). Då lovades jobb för 400 000. Var är dom jobben? Läget i Oskarshamn är fruktansvärt. 400 människor går redan arbetslösa, dom flesta kvinnor och ungdomar. Inte undra på att man undrar vart bär det hän. Är det lustigt att så många är s. k. utslagna i samhället i dag. Jag hoppas att du själv läser det här brevet. Och om det är något du kan hjälpa oss med så hoppas jag att du ställer upp och stöder oss.”

Efter att ha hört allt detta oändliga resonemang timme efter timme om de högsta inkomsttagarnas avdragsbekymmer och om att marginalskattesänkningen inte ger dem tillräckligt många tusen kronor att kamma in som realförbättringar, så säger jag att i detta svenska samhälle är ändå Lena Karlsson och hennes kompisar oändligt mycket viktigare. De magra ekonomiska resurser vi har skulle vi främst ägna åt att skaffa dessa ungdomar jobb.

Anf. 66 GÖSTA BOHMAN (m) replik:

Herr talman! Jag kan väl inte begära att Olof Palme skall känna till så pass mycket om försvaret att han vet att artillerister en gång var lika väl beridna som i varje fall somliga kavallerister.

För att belysa ihålligheten i resonemanget om ansvarslöshet och ansvarsmedvetande skall jag nämna några siffror som gäller våren 1981. Det är siffror som jag fått från riksdagens upplysningstjänst. De visar att socialdemokraterna har ökat statsutgifterna under våren med 3,5 miljarder och har åstadkommit besparingar och skattechöjningar på 2 miljarder, dvs. en budgetförsvagning i våras på 1,5 miljarder. Men då skall man observera att av dessa besparingar gäller 1 miljard nedskärningar av försvaret, vilket näppeligen vittnar om något större ansvarsmedvetande.

Jag vill också deklarerat att vi aldrig har föreslagit att bostadsbidragen skulle skäras ned för dem som häst behöver bidragen. Vi har tvärtom förklarat att vi skall se över bostadssubventionssystemet så att vi kan ge mer till dem som verkligen behöver bidrag och mindre till dem som inte behöver – det är själva kvintessensen i vårt resonemang.

Jag vet inte om jag skall tolka Ola Ullsten så, när han påstår att han vill hedra mig genom att kalla mig kapten, att han menar att jag skall övergå till att kalla honom vicekorpral eller något sådant. Skulle han anse att det var lämplig titulatur här i kammaren kan jag tänka mig det i framtiden, men jag är inte riktigt säker på att det skulle uppskattas av svenska folket om vi gick över till den typen av tiltalsord.

Ola Ullsten säger att det är vi som försöker berida två hästar. Nej, vad är det vi gör, vi moderater? Vi står fast vid vad trepartiregeringen kommit överens om i våras, vad trepartiregeringen lovade svenska folket gång efter gång att genomföra. Vi står för detta på varenda punkt.

Det är ni som har löpt ifrån det. Vill Ola Ullsten påstå att ni inte har det? Lägg då dokumenten bredvid varandra och titta på dem! Vad finns det kvar av det papper som trepartiregeringen var överens om, om man jämför med det papper som ligger godkänt och signerat av Olof Palme och socialdemokraterna?

Sedan påstår Ola Ullsten att allt var sant och rätt som står på det flygblad som jag viftade med för en stund sedan. Problemet med flygbladet är inte vad som står på det utan vad som *inte* står. Folkpartiet redovisar alltså inte hela sanningen utan bara en del sanning. Och risken med del sanningar är alltid att de brukar förvandlas till osanningar. Och vi politiker är skyldiga att redovisa hela sanningen.

Vem var det som skrämde villaägarna först? Det var folkpartitidningen Expressen. Det var inte vi som började skrämmas.

Man talar om att vi slår vakt om nolltaxerare och höginkomsttagare. Vilka grupper är det ni slår vakt om? frågar Ola Ullsten. Har inte Ola Ullsten begripit att vad vi slår vakt om, det är Sveriges ekonomi, som behöver förstärkas till gagn för alla medborgare i det här samhället, oavsett om de är rika eller fattiga? Vårt land behöver god ekonomi, så att vi kan ge dem som har det besvärligt det stöd och den omsorg de människorna behöver. Det är själva grunden för hela vår syn på skattepolitiken – inte omsorg om den ena eller andra inkomsttagaren utan Sveriges ekonomi och tilltron till politiker och till att löften skall hållas. Det är helt avgörande för vårt handlande. Har inte Ola Ullsten förstått det så beklagar jag honom.

Anf. 67 Utrikesministern OLA ULLSTEN:

Herr talman! Det var synd att Gösta Bohman inte passade på att komma med den ursäkt som jag gav honom chans till. Vad gäller min titulatur går det bra att kalla mig "vice" rätt och slätt.

Gösta Bohman menar att felet med flygbladet inte är vad som står på det – det var ju bra – utan vad som inte står på det. Kan vi då vänta oss att få ett flygblad från moderata samlingspartiet snart eller kanske rent av ett besked här i kammaren nu, där det framgår hur mycket dyrare det kommer att bli att bo i ett vanligt småhus när räntesubventionerna för nästa budgetår skall minskas med 2,5 miljarder?

Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas kl. 19.30.

6 § Anmäldes och bordlades

Proposition

1981/82:61 om kapitaltillskott till Svenska Petroleum AB

7 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

1981/82:83 av *Kurt Hugosson*

med anledning av proposition 1981/82:28 om ändringar i rättshjälpslagen (1972:429), m. m.

1981/82:84 av *Gösta Bohman m. fl.*

med anledning av proposition 1981/82:44 med förslag till lag om spridning av bekämpningsmedel över skogsmark

Nr 23

Onsdagen den
11 november 1981

*Meddelande om
interpellation*

8 § Meddelande om interpellation

Meddelades att följande interpellation framställdes

den 11 november

1981/82:80 av *Gunnar Olsson* (s) till industriministern om kartläggning av virkesströmmarna:

Trots en bra prisuppgörelse vad avser massaved får inte pappers- och massaindustrin den skogsråvara som behövs för att hålla produktionen uppe.

Oron på virkesmarknaden har stigit de senaste veckorna, och bland de anställda är farhågorna nu stora för vissa driftinskränkningar till följd av brist på råvara.

I Värmlands län har exempelvis Vänerskog inte kunnat fullgöra sina virkesavtal till Billeruds AB och Rottneros Bruk AB. I fallet Billerud bekräftas från Vänerskogs skogsledning att man under den gångna säsongen inte kunnat klara avtalade virkesleveranser. Trenden är att den virkesköpande industrin gör sina uppköp direkt av skogsägarna. Enligt Vänerskogs egna uppgifter försvårar detta möjligheterna för Vänerskog att klara sina leveransåtaganden. Som en följd härav har leveranserna av virke till den värmländska industrin från Vänerskog minskat. Detta har också skapat oro vid Bäckhammars Bruk, som också ser en risk i avtalet mellan Vänerskog och Södra Skogsägarna, vilket kommer att innebära att virke från Värmland på sikt försvinner söderut i landet.

Beträffande fabriken i Rottneros förhåller det sig så att den nye ägaren tvingats göra virkesinköp i Norge för att inte behöva helt stoppa produktionen. Till Rottnerosfabriken har sålunda från Norge transporterats omkring 6 000 kubikmeter massaved i fallande längder. Denna råvara blir för ägaren avsevärt dyrare än om samma kvantiteter hade kunnat levereras av Vänerskog enligt det femårskontrakt som undertecknades den 22 januari i år.

Enligt detta kontrakt förpliktade sig Vänerskog att till Rottneros årligen leverera 140 000 kubikmeter rundvirke på bark och 95 000 kubikmeter flis

under bark. Kontraktet har inte kunnat fullföljas, utan produktionen har måst dras ner vid fabriken i Rottneros.

I oktober månad var krisen nära, och för att undvika att behöva stoppa fabriken under oktober månad och en bit in i november gjordes upphandlingen av massaved i Norge.

För att utnyttja fabriken helt skulle behövas ett råvarutillskott på ca 40 % i förhållande till vad som nu levereras till fabriken.

Samtidigt som transporter av råvara sker från Norge till Rottneros går betydande kvantiteter virke, såväl sågtimmer som massaved, i andra riktningen. Från en plats 4 km från fabriken i Rottneros, där en omfattande slutavverkning pågår, körs såväl sågtimmer som massaved till Norge.

Detta förhållande, att virkestransporter går i bägge riktningarna med höga transportkostnader som följd, har gjort att många frågar sig om tiden inte är mogen för någon form av samhällsplanering i fråga om virkesströmmarna.

Det borde följaktligen vara ett samhällsintresse att ta reda på och kartlägga virkesströmmarna i landet.

Jag vill därför fråga industriministern:

Överväger statsrådet att ta något initiativ för att få till stånd en kartläggning av virkesströmmarna i landet?

9 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 11 november

1981/82:101 av *Georg Andersson* (s) till jordbruksministern om ändrad sammansättning av den turist- och rekreationspolitiska utredningen:

Under våren 1981 uttalade riksdagen på förslag av kulturutskottet att den turist- och rekreationspolitiska utredningen (TUREK) skulle breddas och därvid ges ett parlamentariskt inslag. Det borde ankomma på regeringen, ansåg utskottet, att pröva på vilket sätt olika intressen och äsiktsriktningar skulle bli företrädda i utredningen.

Under sommaren har TUREK avlämnat ett delbetänkande med förslag till organisation av det centrala myndighetsansvaret. Nästa steg i arbetet är att ta ställning till rekreationspolitiskt betydelsefulla målsättningar och föreslå åtgärder. Regeringen har, trots att arbetet nu befinner sig i ett politiskt viktigt stadium, inte genomfört den av riksdagen begärda förändringen av utredningens sammansättning.

Med hänvisning till det anförda vill jag fråga jordbruksministern:

När och på vilket sätt avser regeringen att effektivisera riksdagens beslut beträffande sammansättningen av den turist- och rekreationspolitiska utredningen?

1981/82:102 av *Karl-Gustaf Mathsson* (s) till industriministern om sysselsättningen på vissa bruksorter i Västmanland:

Sysselsättningsläget för Västmanland har ytterligare försämrats med de aktuella friställningarna vid Fagersta Bruks AB. Stålkrisen har drabbat Västmanland mycket hårt. Situationen i bruksorterna Fagersta, Norberg, Surahammar och Hallstahammar är synnerligen besvärande.

Sålunda vill jag ställa följande fråga till industriministern:

Vilka åtgärder kan vidtas för att via ersättningsindustrier trygga sysselsättningen i de drabbade bruksorterna?

1981/82:103 av *Bertil Zachrisson* (s) till industriministern om beslutat bolag för utveckling av transportsystem:

Riksdagen beslutade våren 1979 att tre nationella utvecklingsbolag skulle bildas, varav ett för transportsystem. Våren 1981 behandlade riksdagen åter frågan om utvecklingsbolagen och angav riktlinjer för bolagens inriktning och organisation.

Behovet av rationella lösningar för kollektiva transportsystem är stort, inte minst i storstadsområdena. I samtliga län pågår uppbyggnaden av kollektivtrafiken under ledning av de nya trafikbolagen.

I detta läge skulle det beslutade utvecklingsbolaget kunna utgöra en väsentlig tillgång, både för utvecklingen av de inhemska trafiksystem som nu byggs upp och för möjligheten att ta till vara denna teknik för att öppna nya exportmöjligheter.

Det är nu två och ett halvt år sedan riksdagen, på initiativ av socialdemokraterna, beslutade att ett utvecklingsbolag för transportsystem skulle startas. Ännu har inte bolaget börjat arbeta.

Vilka åtgärder tänker industriministern vidta för att utvecklingsbolaget snabbt skall kunna komma i gång med sin verksamhet?

10 § Kammaren åtskildes kl. 18.10.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert

Nr 23

Onsdagen den
11 november 1981

*Meddelande om
frågor*